

Šiaulių universitetas
Edukologijos fakultetas
Edukologijos katedra

Jurgita Morkūnaitė
Edukologijos(specializacija – švietimo vadyba) studijų programos
II kurso studentė

**Autonomijos ir demokratijos principų raiška
universitetų vadybiniuose modeliuose**
Magistro darbas

Mokslinis vadovas(ė)
Prof. habil. dr. Audronė Juodaitytė

Šiauliai, 2011

Darbas originalus.....Jurgita Morkūnaitė
(studento parašas)

Turinys

SANTRAUKA.....	3
ĮVADAS.....	5
1. UNIVERSITETO AUTONOMIJOS IR DEMOKRATIJOS PRINCIPŲ TEORINIAI PAGRINDIMAI	9
1. 1 Universiteto tipai ir aiškinimo modeliai istoriniame kontekste	9
1. 1. 1 Universiteto samprata istoriniame kontekste	12
1. 1. 2 Universiteto autonomijos sritys, esmė ir modeliai	15
1. 1. 3 Vadybiniai modeliai švietimo organizacijose	22
1. 2 Aukštojo mokslo demokratijos samprata ir raida	23
1. 2. 1 Aukštojo mokslo demokratiškumo raida	25
2. UNIVERSITETO AUTONOMIJOS IR DEMOKRATIŠKUMO PRINCIPŲ RAIŠKA EMPIRINIS TYRIMAS.....	28
2.1 Tyrimo metodologija.....	28
2. 2 Universitetų demokratijos principų raiška Statutuose.....	29
2. 3 Universiteto autonomijos ir demokratijos principų raiška valdymo modeliuose	32
2. 4 Studentų nuomonė apie autonomijos ir demokratijos principų raišką (ŠU atvejis).....	50
IŠVADOS.....	66
REKOMENDACIJOS	69
LITERATŪRA	70
PRIEDAI	78

SANTRAUKA

Magistro darbe buvo analizuota „Autonomijos ir demokratijos principų raiška universiteto valdymo modeliuose“ buvo analizuojama demokratijos ir autonomijos principų raiška universiteto valdyme.

Universitetas kaip vedantysis ugdymo ir mokymo institutas yra pamatinė demokratinės visuomenės ląstelė: jos nagrinėjimas iškels svarbius demokratijos klausimus, pavyzdžiui, apie demokratijos ir prievartos sąsajas.

XXI a. yra pastebimas per didelis valstybės kišimasis į aukštojo mokslo sistemą. Nagrinėjant valstybės kontrolės priežiūros, strateginio valdymo ribas, esminga atskirti atskaitomybę – taip pat ir kišimąsi, kuriuo siekiama perfomuluoti švietimo tikslus – nuo aukštojo mokslo politizacijos, kuri iškreipia tikrąsias aukštojo mokslo funkcijas.

Darbo tikslas. Ištirti demokratinį principų ir autonomijos raišką universiteto valdymo modeliuose.

Darbą sudaro dvi dalys: pirmoje analizuojama universiteto autonomijos ir demokratijos principų raiškos teoriniai pagrindimai. Antroje dalyje pateikiama trijų Lietuvos universitetų Statutų palyginamoji analizė, dvejų metų internetinių straipsnių analizė bei Šiaulių universiteto studentų apklausos duomenys apie universiteto autonomiją bei demokratinis principus.

Darbe buvo taikomi teoriniai (mokslinės literatūros analizė), empiriniai (kokybinė turinio (content) analizė).

Išanalizuoti 65 straipniai(2008-2010), tokių ir tokių metų. Apklausoje dalyvavo 15 Šiaulių universiteto magistrantų.

Išvados. Išnagrinėjus internetinius straipnius universiteto autonomijos ir demokratijos principų raišką, paaiškėjo, kad daugeliu atvejų jie yra pažeidžiami. Analizuojant šią problemą paaiškėjo, fundamentaliųjų mokslų dingimas iš universiteto studijų programų, „krepšelio“ sistemos demokratinį principų stoka, bei LR Konstitucijos pažeidimas dėl aukštojo mokslo finansavimo. Autonomijos nebuvimą įrodo išanalizuoti internetiniai straipniai, apie universitetų tarybos, rektoriaus rinkimo neskaidrumą, bei pačios švietimo ir mokslo ministerijos pernelyg didelį kišimąsi į universiteto valdymo reikalus.

Atlikus Šiaulių universiteto studentų apklausą, paaiškėjo, kad studentai „krepšelio“ sistemą, taip pat laiko nesiremiančia demokratiniais principais, bei ŠU nelaiko autonomiška institucija.

Išvardinti teiginiai įrodo demokratinį principų ir autonomijos pažeidimu universiteto valdyme.

Raktiniai žodžiai: universitetas, autonomija, demokratija.

Key words: university, autonomy, democracy

SUMMARY

The expression of the autonomy and principles of democracy in the management of the university has been analyzed in the master thesis “The expression of the autonomy and principles of democracy in the management models in university”.

University, as guide institute of educating and teaching, is the base cell of democratic society; the research of it brings forward important questions of democracy.

Too big state’s intervention is noticeable towards the system of high education in the XXI century. While researching the states regulatory, strategic control pales, there is important to distinguish responsibility- also intervention, whereby are aimed to re-form the goals of education- from the politicization of higher education, which distorts the actual functions of higher education.

The aim of research. The aim is to examine the expression of the autonomy and principles of democracy in the management models in university.

The research is made of two parts: in the first one, the expression of autonomy and principles of democracy in university theoretic reasoning has been analyzed. In the second one, has been given the comparable analysis of three universities of Lithuania Statutes, analysis of two years internet articles, and the survey data of Siauliai University students about the autonomy and principles of democracy of the university.

The theoretic (analysis of scientific literature), empirical (content quality) analysis has been applied in the research.

65 articles of the same year have been researched. 15 Siauliai University postgraduates have participated in the survey.

Conclusion. When inspected the articles about the expression of autonomy and principles of democracy in university, it emerged that they are breached in many cases. That proves the disappearance of fundamental education from the program of university studies, the lack of “baskets” system principals of democracy, and the breach of LR Constitution about high education sponsorship. The non-existence of autonomy reasons the researched internet articles about university council, opaqueness of rector election, and also too big intervention of the ministry of education and science in the management of university.

When the survey of Siauliai University students has been done, it emerged that, students the “basket” system also considers as not founded on principals of democracy, and SU as not an autonomic institution.

The propositions mentioned before, proves the breach of principles of democracy and autonomy in the management of university.

IVADAS

Temos aktualumas. Aukštojo mokslo sistema yra svarbiausia kiekvienos šalies mokslo ir kultūros, mokymo, socialinės ir ekonominės plėtros dalis. Aukštasis išsilavinimas tapo visuomenės prioritetas, ekonomikos suklestėjimo, gyvenimo kokybės pamatas. Aukštasis mokslas, kaip visuomenės institucija, atspindi tam tikrą visuomenės organizavimo formą, išreiškiamą bendrijos veikla, kurios prioritetas yra pripažįstamas. Aukštasis mokslas, siekdamas įgyvendinti savo misiją, turi turėti specifinių požymių, kuriuos laiduoja institucinė autonomija ir akademinė laisvė: tai tiesos ir objektyvių žinių paieška remiantis moksliniais tyrimais, racionalumas ir studentų kritinio mąstymo sugebėjimų ugdymas, visuomenės intelektualinės kultūros plėtojimas. (Keciorytė, 2008 p. 38).

Pasak, Theodore W. Schultz 1998, aukštasis mokslas, bet kurioje visuomenėje yra specializuota, brangi veikla. Šiam mokslui skiriama negausūs ištekliai, o teikiamos paslaugos esti labai vertingos. Taip dauguma skaičiuoja išlaidas aukštajam mokslui, bet ne jo teikiamą vertę. Kiekviena investicija į aukštąjį mokslą, nesvarbu, kokią formą ji įgyja, duos rezultatus ateityje, po netrumpo laiko, ir dėl to ji sietina su rizika ir netikrumu.

Universitetas kaip vedantysis ugdymo ir mokymo institutas yra pamatinė demokratinės visuomenės ląstelė: jos nagrinėjimas iškels svarbius demokratijos klausimus, pavyzdžiui, apie demokratijos ir prievartos sąsajas. (Kačerauskas, Zavadskas, 2006 p. 83.)

Aukštojo mokslo demokratiškumas siejamas su *de jure* ir *de facto* aspektais akademinėje bendruomenėje. Aukštojo mokslo demokratiškumo charakteristika: „liberali aukštojo mokslo politika, visų mokslų visiems prieinamumas, akademinė kompetencija, akademinės teisės, individuali atsakomybė, atskaitingumas ir aukšta paslaugų kokybė. (Kraujutaitytė, 2002 p. 151).

Anot, Keciorytės, V. 2008, aukštojo mokslo demokratiškumo principas susijęs su atsakomybe, interesų derinimu, kūrybiškumu, humanistinėmis pažiūromis ir įsitikinimais, jų laikymusi, nuolatinio savęs tobulinimu ir ugdymu. Šis principas susijęs su daugeliu antrinių principų. Tai institucinė autonomija, akademinė dėstytojų ir studentų laisvė, studijų prieinamumas, universitetų ir visuomenės santykis.

Šiuo XXI a. Laikotarpiu (dabartiniais laikais) yra pastebimas per didelis valstybės kišimasis į aukštojo mokslo sistemą. Nagrinėjant valstybės kontrolės priežiūros, strateginio valdymo ribas, esminga atskirti atskaitomybę – taip pat ir kišimąsi, kuriuo siekiama perfomuluoti švietimo tikslus – nuo aukštojo mokslo politizacijos, kuri iškreipia tikrąsias aukštojo mokslo funkcijas. (Schultz, 1998 p. 70). Pasirašyta Bolonijos chartija, skelbianti pagrindinius aukštųjų mokyklų autonomijos principus – universitetas turi būti laisvas nuo valstybės ekonominės ir politinės valdžios. Anglijoje įstatymas skelbia, kad nei vyriausybė, nei kitos institucijos negali

kištis į universiteto veiklą - ir viskas. Pas mus naujasis įstatymas užima 32 puslapius. Ir apie 70 kartų skelbiama – derinti su ministerija, gauti jos leidimą. (Kriščiūnas, K. 2000)

Pasak, Keciorytės, V. 2008 demokratija reiškia valdymo formą, kurioje kitaip nei monarchijų, valdant dalyvauja visi piliečiai (Kaul 1988: 61). Siekiant tapti išugdyti demokratišką asmenybę. Pasak P. Kuprio, 1998 demokratiška asmenybė – tai asmenybė, gebanti derinti savo, visuomenės ir valstybės interesus, siekianti kompromisų, besilaikanti įstatymų, priimtų vertybių ir normų, atsakinga už savo veiklą ir jos padarinius, sugebanti ir savanoriškai ir kolegialiai priimti sprendimus, tolerantiška, laisva ir nepriklausoma, humanistinių pažiūrų, nuolatos save tobulinanti, kūrybinga asmenybė. (Kuprio, 1998 p. 23).

Šiuolaikinė Europa nuosekliai įgyvendina demokratiškumo idėjas visose visuomeninio gyvenimo, tautų ir žmonių santykių srityse. Europos Tarybos prioritetai yra: „ginti žmogaus teises ir pagrindines pilietines ir politines laisves; pasisakyti prieš bet kokią socialinę ir nacionalinę diskriminaciją; padėti sukurti kiekvienoje šalyje tokią ugdymo sistemą, kuri turėtų tikslų formuoti laisvus ir išsilavinusius piliečius, suvokiančius savo asmeninę ir pilietinę atsakomybę“. Demokratiškumo įgyvendinimas visose socialinio gyvenimo srityse tampa aktualia problema. (Tidikis, R. 2006:124)

Temos iširtumas. Šiai aktualiai problemai ištirti aukštajame moksle nedaug dėmesio. Viena pirmųjų Lietuvoje yra parengta tematika Kraujutaitytės, L. monografija „Aukštojo mokslo demokratiškumo pagrindai“. Kraujutaitytės, L. teigimu, aukštojo mokslo demokratiškumo ypatumų raida galime susipažinti studijuodami, tokius kaip: J. J. Annarlle(1987), A. D. Blocho (1996), T. O' Dwyerio (1995), M. M Figueiredo (1986), R. B. Youngo (1993), P. Jucevičienės(1995, 1992), H. R. Kells (1992), J. N. Kaulo (1988), A. Maceinos (1990), V. L. Meeko (2000), G. Neave'o, L. Goedegebuure'o (2001), F. A. M. Trowo (1996), B. Vaškeio, (1997), J. Wyatto (1990) ir kt. autorių darbai.

Problema. Demokratija šiandien yra plačiai pripažįstama, tačiau jos samprata nebuvo ir nėra vienareikšmė. Demokratijos formos, kultivuojamos aukštojo mokslo sistemose ir institucijose, taip pat nėra vienodos. Todėl neretai taip atsitinka, kad skelbiamas demokratiškas gyvenimas, tačiau iš tikrųjų gyvenama autokratiškoje sistemoje; teigiama, jog kultivuojamos demokratinės procedūros, o iš tiesų jos tik imituojamos ir pajungiamos tam pačiam autoritarizmui. Žinoma, yra ir taip, kad gyvenimo būdas nedeklaruojamas, tačiau veikiama demokratiškai. Viena iš aktualiausių problemų yra demokratiškumo įgyvendinimo aukštojo mokykloje yra šios institucijos valdymo ir studijų proceso kokybės kontrolės problema. (Tidikis, R. 2008 p. 125). Kyla klausimas, kaip reiškiasi demokratiškumo ir autonomijos principai įvairiuose valdymo modeliuose?

Darbo objektas – universiteto autonomijos ir demokratiškumo principų raiška.

Hipotezė. Lietuvos universitetų autonomijos ir demokratijos principai yra nepakankamai išplėtoti, kadangi per mažai dėmesio yra skiriama aukštojo mokslo reformai.

Darbo tikslas. Ištirti demokratiškus principus ir autonomijos raišką universiteto valdymo modeliuose.

Darbo uždaviniai.

1. Atlikus Lietuvos ir užsienio mokslinės literatūros analizę, pateikti universiteto, jo autonomijos, demokratijos, bei aukštojo mokslo demokratiškumo sampratų apžvalgą, atskleidžiant jų sąveiką istorijos raidoje.
2. Empiriškai ištirti: Lietuvos universitetų Statutų palyginamąją analizę autonomiškumo bei demokratijos principų klausimu. Išanalizuoti internetinius straipnius autonomiškumo ir demokratijos atžvilgiu. Atlikti Šiaulių universiteto studentų apklausos analizę.
3. Apibendrinti teorinio ir empirinio tyrimo rezultatus, suformuluoti išvadas bei pateikti rekomendacijas universiteto autonomijos ir demokratijos principų atžvilgiu.

Tyrimo metodologija. Tyrimas rėmėsi šiomis metodologinėmis nuostatomis:

Humanistinė – istoriškai kintanti pažiūrų sistema, pripažįstanti pagarbą žmogaus orumui, teisėms į laisvę, lygybę. Humanistinėmis nuostatomis akcentuojant demokratiškus principus raišką žmogaus gyvenime. Šios krypties atstovai yra Maslou, A. Rogersas, Eriksonas ir kt.

Fenomenologinė nagrinėjant internetinius straipnius turinio(content) analizės būdu. Fenomenologija yra tam tikras pažinimo būdo aprašymas. Fenomenologijos pagrindinis atstovas yra Huserlis, E.

Pozityvistinė teorija, kuri aiškina tai, kad mokslinis žinojimas yra vienintelė žinojimo forma. Atstovai yra Kontas, A. , Machas, E., Avenarijus, R.

Teoriniai: Mokslinės literatūros analizė, turinio analizė.(content)

Empiriniai: Anketinė apklausa raštu.

Tyrimo imtis. Išnagrinėti 65 internetiniai straipniai, 2008-2010 m. Apklausoje dalyvavo 15 Šiaulių universiteto magistrantūros studentų.

Tyrimo etapai.

Pirmajame etape buvo analizuojama pedagoginė, sociologinė ir psichologinė literatūra, interneto duomenų bazės. Literatūros studijos ir analizė leido tiksliau suformuluoti darbo temą, tyrimo tikslus ir uždavinius.

Antrajame etape buvo atliktas tyrimas, kuriame analizuota Lietuvos universitetų Statutų analizė, lyginant jų demokratijos ir autonomijos principų raišką. Internetinių šaltinių turinio analizė, bei apklausos analizė.

Trečiajame etape gautų tyrimo rezultatų analizė ir aptarimas. Išvadų ir rekomendacijų formulavimas.

Šis darbas reikšmingas tuo, kad čia teoriškai pagrįstas aukštojo mokslo demokratiško valdymo nuostatų modelis, apimantis šio reiškinių pažinimo, vertinimo ir plėtros kriterijus, kuriuos galima taikyti siekiant empiriškai tyrinėti ar bandant kryptingai tobulinti aukštojo mokslo praktiką.

Praktinis reikšmingumas, kad buvo išsamiai išnagrinėti dviejų metų internetiniai straipniai, kurie parodė esamą situaciją Lietuvos universitetų demokratiškumo ir autonomijos atžvilgiu.

Turinys. Darbą sudaro santrauka, įvadas, 2 skyriai, išvados, literatūros sąrašas. Darbe pateikta 26 lentelės. Darbo apimtis 78 psl.(be priedų).

Raktiniai žodžiai: universitetas, autonomija, demokratija.

Key words: university, autonomy, democracy.

1. UNIVERSITETO AUTONOMIJOS IR DEMOKRATIJOS PRINCIPŲ TEORINIAI PAGRINDIMAI

1.1 Universiteto tipai ir aiškinimo modeliai istoriniame kontekste

Universitetas laikomas vienas iš seniausių ir svarbiausių institucijų, kuri nulemia visuomenės civilizuotumą. Kraujutaitytės, 2002, teigimu, universitetas kilęs iš lotyniškojo žodžio *universitas*, (visuma, visuotinis, junginys, bendruomenė). Samalavičiaus, A. 2003 teigė, kad žodis universitetas buvo vartojamas įvairiai: universitas magistrorum, universitas sholarium, universitas magistrorum et scholarium, bet visgi liko universiteto pavadinimas. (Samalavičius, 2003 p. 15).

Zuzevičiūtės, (2005) teigimu, kad pasitelkus Bell, Tight (1993), Hannah (2002), Manicas (2000) pastebėjimus galime išskirti šių dienų kelis universitetų tipus:

1. Tradiciniai universitetai;
2. Tradiciniai išplėstiniai, reaguotys į rinkos poreikius;
3. Pelno siekiantys universitetas, kuris yra lengvai prieinamas;
4. Distancinio universiteto išskirtinis požymis – tai šiuolaikinių komunikacijos priemonių tinklų galimybėmis besiremianti švietimo įstaiga;
5. Universiteto verslo sąjunga nusako socialinių partnerių bendradarbiavimą, įgalinantį šiuolaikiškų ir rinkos paklausių kompetencijų įgijimą;
6. Kvalifikacijas įteisinantis, sertifikatus teikiantis universitetas;

Šiuo dabartiniu laikotarpiu, universitetas laikomas, kaip paslaugų sfera, teikianti paslaugas, tai yra mokslą ir žinias.

Universitetus taip pat suskirstė ir Samalavičius, A. (2008), išskirdamas tris universiteto tipus. Tai yra mokslo šventovė, profesinis universitetas, ir paslaugų universitetas. Mokslo šventovė, tai viduramžių ir laikais, vykdyta mokslinė universiteto veikla, kuri buvo sietina su ano meto religija, literatūra, bei filosofija.

Profesinis universitetas, sietinas su Naujųjų amžių laikotarpiu, kai buvo vykdomas spartus rengimas konkrečiai profesijai. „Profesinio rengimo universitete paskirtis – parengti studentą įsitraukti į profesinę bendruomenę platesnėje visuomenėje, suteikti jam reikalingą techninę kvalifikaciją <...>.” (Samalavičius, 2008 p. 165)

Paslaugų universitetas yra įsitvirtinęs tik paskutiniaisiais šio šimtmečio dešimtmečiais, tai „institucija, tapusi socialinių paslaugų, teikiamų visuomenei, valstybei, verslo struktūroms, karo prievolei ir t.t. centru. Šį tipą dar vadina *multiuniversitetu*, tai sprarčiai besiplečianti, dinamiška, itin palanki, daugiafunkcinė institucija, nuolatos plečianti savo programų repertuarą, keičianti tradicinius profilius ir veiklos sritis.” (Samalavičius, 2008, p. 166). Taip pat išskirdamas, tai, kad

ši universiteto modelį kritikuoja elitinis universitetas, teigdamas, tai, kad tai tik socialinės laisvosios rinkos konstrukcijos.

Universitetas patiria nemažai transformacijų, bet dviejų esminių dalykų universitetas turi nepamiršti, tai yra savo intelektualinio paveldo ir tradicijų tęstinumo, nes kitu atveju, iš universiteto gali nieko nelikti. (Samalavičius, 2008).

Dabartiniu laikotarpiu yra išskiriama masinio aukštojo mokslo visuomenė - tai vėlyvosios visuomenės požymis. Pasak, sociologo, Trowo, (1973) pagal aukštąjį mokslą galima dar klasifikuoti pagal tris kategorijas: elitinio aukštojo mokslo sistema, masinio aukštojo mokslo sistema, visuotinio prieinamumo aukštojo mokslo sistema. (Leonavičius, Rutkienė, 2010)

Universitetų sampratą ir jų struktūras taip pat aiškino ir nagrinėjo įvairūs filosofai, mokslininkai, sociologai, profesoriai ir kt.

Filosofas, Fichte teigė, kad universitetas turi teikti ne vien žinias, bet ir išmokyti, kaip jas panaudoti: „Juk studijuojama ne tam, kad visą gyvenimą bet kuriuo momentu lyg ir pasirengęs egzaminui žodžiais atkartotum tai, ką išmokai, bet tam, kad prireikus tai galėtum pritaikyti gyvenime ir paversti darbais.“ (Samalavičius, 2003 p. 27).

Freidrichas Danielis Ernstas Schliermacheris išskyrė akademinės laisvės svarbumą universitetui. „Tikroji universiteto dvasia yra leisti kiekvieno fakulteto viduje viešpatauti didžiausiai laisvei. Nustatyti tvarką, <.> yra kvailystė. (Samalavičius, 2003 p. 29).

Wilhelmas von Humboldtas, teigė, kad „universitetas, kokybiškai besiskiriantis nuo bendrojo lavinimo mokyklos, privalėjo rūpintis, kad nepavirstų vien sukauptų žinių perteikimu ir skleidimu, nes tai, labiau sietina su žemesnei ugdymo pakopai keliamais uždaviniais“. (Samalavičius, 2003 p. 31). Noble (1993), teigimu, Wilhelmas Von Humboldtas yras paskelbęs klasikinio universiteto principą, tai yra mokslo ir studijų vienovė. (Sveikauskas, Jucevičienė, 1999).

Henry's Newmanas, teologas, filosofas, teigė, kad pagrindinė universiteto paskirtis suteikti platų liberalųjį išsilavinimą, kurio nauda yra pačios žinios. Ypač akcentavo dualistinę žinojimo būdą, tai yra du ugdymo metodus, mechaninį ir filosofinį. Jo universiteto idėja apima edukacinę funkciją.

Thorateinas Veblenas, amerikiečių ekonomistas, savo išleistoje knygoje 1902 „Laisvalaikio klasės teorija“ analizavo, kaip industrinės visuomenės plėtra pakeitė universitetus. Veblenas aiškino, tai, kad mokslas klestėjo tiek, kiek industrinės visuomenės gyvenimas prisitaikė prie šio modelio, ir tiek, kiek ekonominis interesas ėmė dominuoti bendruomenės gyvenime. (Samalavičius, 2003 p. 39).

Amerikiečių mokslininkas Abrahamas Flexneris analizavo XX a. pradžioje išanalizavo ir sukritikavo JAV švietimo sistemą. Jo nuomone, aukštojo mokslo idealas kinta kartu su

visuomene, jis, kaip ir kitos institucijos egzistuoja konkrečios epochos socialiniame kontekste. Universitetas turi atsižvelgti į besikeičiančią visuomenę ir prie juos derintis. Šis mokslininkas, teigė, kad yra trys pagrindinės moderniojo universiteto funkcijos: fizinių, socialinių, estetinių reiškinių studijos. Universitetas neturi pasitenkinti vien žinių kaupimu, o turi kelti naujas hipotezes ir t.t. Universiteto tikslas – plėtoti mokslą ir žinias, todėl ši institucija turi atsiriboti nuo jai nebūdingų funkcijų. (Samalavičius, 2003 p. 44).

Robertas M. Hutchinsas pateikė tokią aukštojo mokslo perspektyvą: „Pasaulio tendencijos rodo, kad universitetas liausis buvęs autonomiška intelektualine bendruomene, nepriklausomu minties bei kritikos centru ir taps nacionalizuota industrija. (Samalavičius, 2003 p. 44).

Ispanų filosofas Jose Ortega y Gassetas 1930 m. paskelbė savo veiklą „Universiteto misija“. Šioje knygoje jis išskyrė tris pagrindinius universiteto uždavinius: kultūros perteikimas, profesinis lavinimas, moksliniai tyrimai ir mokslininkų pamainos rengimas. (Samalavičius, 2003 p. 50).

Anglų literatūrologas F. R. Leavisas 1943 metais, pateikė savo universiteto idėjos versiją, kad universitetui yra svarbus humanizmo ugdymas, bei literatūra.

Robertas Maynardas Hutchincas, 1936 rašė, kad „universitetas yra tikrieji ir veikiausiai vieninteliai intelekto namai. Mokymas ir mokslas bus vaisingi tik tiek, kiek universitetas įgyvendins intelektualius savo tikslus.“ (Samalavičius, 2003 p. 54). Hutchincas teigė, kad svarbu yra liberalizuoti studijas, kad jas tereiktų lankyti ne daugiau kaip keturias valandas per savaitę, kad paskaitos vyktų diskusijų forma, kad studentai kuo daugiau laiko skirtų savarankiškam darbui. Taip pat jis pasiūlė idealų universiteto fakultetų narių skaičių: kiekviename ne daugiau, kaip 25 profesoriai ir 250 studentai. (Samalavičius, 2003 p. 50). Ta pačia mintimi dalinosi ir Jacques'as Barzukas, vienas iš žymesnių tradicionalistų, kuris aiškino, kad reikia mažinti paskaitoms skirtų studijų valandas, ilginti studentų savarankišką darbą, bei „atsisakyti taikomųjų ir užsakomųjų mokslinių tyrimų bei kitų visuomeninių paskaugų, verčiančių ekonominės gerovės dėlei aukoti tikrą mokslinį darbą.“ (Samalavičius, 2003 p. 69).

Karlas Jaspersas, ir jo veikalas „Universiteto idėja“, kuriame jis teigė, kad svarbiausios universiteto funkcijos yra: teikti profesinį išsilavinimą, užtikrinti visapusišką bendrąjį ugdymą ir vykdyti tyrimus. (Samalavičius, 2003 p. 58). Universitetas turi siekti mokslinės žinių vienovės. Tyrimo ir dėstymo kombinacija yra didingas ir neatimamas esminis universiteto principas. (Samalavičius, 2003 p. 60). Pasak, ši filosofą, universitete turi vyrauti dialogas tap studento ir dėstytojo, bei akademinė laisvė. Taip pat yra svarbi ir universiteto autonomija. Ši autonomija garantuoja, kad jokios išorinės jėgos negalės daryti jokios įtakos. Jasperso teigimu, „apsaugojusi universitetą nuo savo pačios galios kišimosi, valstybė parodo, kad gerbia šią instituciją ir giną ją

nuo bet kokių kišimosi į jo reikalus formų. Valstybė privalo garantuoti universitetui teisę nevaržomai tyrinėti ir mokyti. Valstybė nesikiša į turinį ir palieka jį kiekvieno individo nuožiūrai. (Samalavičius, 2003 p. 61).

Britų istorikas ir politologijos filosofas Michaelis Oakeshottas 1949-1950 išdėstė savo universiteto idėją. „Universitetas nėra mašina kokiam nors konkrečiam tikslui ar rezultatui pasiekti – tai yra žmogaus veiklos būdas“. (Samalavičius, 2003 p. 61). Universitetas lyg ir lavinimo namai, kuriuose yra trijų kategorijų asmenys: tyrinėtojai, tyrinėtojai-pedagogai, ir studentai.

Universiteto tapimu žinias gaminančios industrinės įmonės, taip pat kalbėjo ir aiškino istorikas ir socialinis teoretikas Paulis Goodmanas, tai lėmė biurokratizmas ir visuomenėje įsigalėjęs racionalizmas. „Studentai tapo aukštojo mokslo industrijos aukomis ir yra priversti tenkintis tuo, kas jiems siūloma“ (Samalavičius, 2003 p. 70). Taip pat smuko mokslinės bendruomenės autoritetas. Pasak, šio autoriaus lavinimui yra svarbus glaudus studento ir dėstytojo ryšys, todėl studijos masinėje auditorijoje jau iš karto yra pasmerktos.

Aukštojo mokslo masiškumą pagrindžia, ir sociologas Christopheris Jenksas, kuris teigė, kad „studentams svarbiausia įgyti „aukštesnę padėtį“, išlaikyti egzaminus, už kuriuos skiriama daugiausia kreditų ir greičiau gauti laipsnį, taip pat vengdami akademinio darbo. (Samalavičius, 2003 p. 72).

Allano M. Carterio teigimu, yra trys pagrindiniai universiteto tradiciniai uždaviniai: Pirma, kaupti ir saugoti žinias, antra, šiuolaikiškai diegti praktines žinias ir įgūdžius, trečia, „kurti ateitį, skatinant nevaržomus tyrimus ir eksperimentus“. (Samalavičius, 2003 p. 84).

Pasak Oakeshotto, universitetas liausis egzistavęs jei ugdymas degeneruos iki tyrimo, mokymas virs instruktažu, o studentai veršis į ją vien tam, kad įgytų reikalingą kvalifikaciją ar sertifikatą. (Samalavičius, 2003 p. 88).

Visų autorių nuomonės, pradėdant nuo seniausių laikų, kintant laikmečiui ir kito. Žiūrint iš universiteto, kaip institucijos ir jo kokybės atžvilgiu, šiuolaikinė samprata patapo, kad universitetas tampa, ne žinių, ar kokybės, ir mokslo, o paslaugų tiekėju, bei kuriame vyrauja nedemokratiniių principų raiška, bei autonomijos nebuvimas.

1. 1. 1 Universiteto samprata istoriniame kontekste

Anot, Zuzevičiūtės, (2005), tokie tyrinėtojai, kaip Barnett 1997 a. 1997 b. Scott, 1995; Šveikauskas, 2000; Gudaitytė, 1998, 2000; Mnaicas, 2000; Jucevičienė, Poškienė, Kudirkaitė; Damansko, 2000; Kraujutaitytė, 2002; Spies, 2000; tyrinėjo ir aprašė universitetų raidą.

Skiriami keli universiteto raidos laikotarpiai:

1. Aukštojo mokslo idėjos, ištakos, pirmieji universitetai.
2. Universitetų sistemos kūrimasis (12 – 17 a.);

3. Mokslinių tyrimų integravimas (18a. pab. – 19a.);
4. Aukštojo mokslo elitiškumo periodas (19a. pab. 20 a. 7/8 dešimtmečiai);
5. Aukštojo mokslo masiškumas/universalumas (19a. pab. – 21 a. prad.).

Pirmajame etape egzistuoja tam tikri nesutarimai, pavyzdžiui, Spies (2000), atkreipia dėmesį ir į Antikinį Graikijos palikimą, kiti autoriai (Diurheim, 1977; Šveikauskas, 2002; Scott, 1995) analizuoja paskutiniojo tūkstantmečio įvykius.

Antrasis etapas, tai universitetinių sistemos kūrimosi etapas. Šiame etape nemažą įtaką padarė Gutenbergio spausdinta knyga, Kepler'io, Galileo, Newton'o darbai, Descartes racionalumo modelis amžius sudėjo pagrindus šiuolaikiniam mokslui. Tuo laikotarpiu Aukštasis mokslas dažnai atspindėjo nacionalines reikmes. Ankstyvaisiais Europos universiteto laikais buvo metas, kai dominavo paneuropinė perspektyva. Nuo XVI a. pradžios aukštasis mokslas tapo stipriai susijęs su nacionalinėmis valdžiomis. (Dumčiuvienė, 2003).

Trečiajame etape, svarbią žymę universiteto raidai paliko Humboldt palikimas, kuris įvedė reikalavimą „moksliniai tyrimai – studijoms“. Taip tuo laikotarpiu labai išpopuliarėjo gamtos mokslai ir moksliniai tyrinėjimai.

Ketvirtasis etapas, tai universitetų elitiškumo etapas. Šiuo laikotarpiu įvykusi pramoninė revoliucija, (19a.), įtakojo tai, kad reikėjo paruoštų gerų profesionalių inžinierių, gydytojų, apskaitininkų, mokytojų. To pasekoje daugumoje Vakarų Europos valstybėse įvedamas privalomas pradinis mokymas, vėliau pagrindinis mokymas. Universitetai tampa atviresni įvairių sluoksnių atstovams, tačiau tik patiems geriausiems ir labiausiai pasirengusiems, kurie negalėjo mokytis iki 19a. Šiuo laikotarpiu atsiranda pagrindinis šio etapo bruožas, tai yra mokslinio tyrimo ar pramonės tyrimų institutų kūrimosi pradžia. Akcentuojamas kritinis mąstymas, sugebėjimas spręsti problemas, visuomeniniame, politiniame, bei ekonominiame gyvenime.

Penktasis etapas, susijęs su „poindustrinės“ visuomenės išsigalėjimu. Šiame laikotarpyje išryškėja žinių visuomenės kūrimo etapas, bei mokymasis visą gyvenimą sąvoka. Šį laikotarpį galėtų apibūdinti tokie trys bruožai: masiškėjimas, diversifikacija, ir fragmentacija. Universitetas šiuo laikotarpiu yra prieinamas beveik visiems siekiantiems universitetinio išsilavinimo. Diversifikacijos reiškinys sietinas su tuo, kad šalia valstybinių universitetų ir privačių atsiranda ir kiti virtualūs universitetai. Šis reiškinys pasižymi universiteto lankstumu ir atvirumu. Fragmentacija, yra susijusi su informacijos sprogimu, bei gausa ekspertinio žinojimo siaurumu. (Zuzevičiūtė, 2005)

Universiteto raidą nagrinėjo ir aprasė Samalavičius, A. 2003 savo knygoje „Universiteto idėja ir akademinė industrija“. Autorius išskyrė tai, kad universiteto pirmtaku galime laikyti Graikijos miestus, kadangi vyravusi graikų filosofija skatino jungtis ir kurtis mokykloms, kurios ir padėjo pagrindą universitetų susikūrimui. Universitetų istorijos tyrinėtojo Haroldo Perkino

žodžiais tariant, Platono akademija ir Aristotelio sodas buvo tie šaltiniai, kurie vėliau maitino viduramžių universitetus...“ (Samalavičius, 2003 p.12).

Pasak, Ronaldo Barneeto, „Universitetai, yra viduramžių visuomenės kūriniai. Nebuvo jokio didžio plano: kiekvieno konkretaus universiteto atsiradimas – tai tam tikrų įvykių, geografijos, ir galimybių padarinys. (Samalavičius, 2003 p. 13). Viduramžių universitetas vadinosi *studium generale*, kur tai reiškė, pripažintą studijų vietą, į kurią galėjo pretenduoti visi mokslo žinių norintys studentai iš visos Europos.

Samalavičiaus, A. 2003 teigimu, pirmieji universitetai buvo mokslininkų, kurie nepriklausė jokioms nacionalinėms, municipalinėms ar bažnytinėms institucijoms. Taip pat buvo labai vertinami studentai, kurie turėjo teisę, būdami nepatenkinti dėstyto lygiu, pereiti į kitą universitetą. Viduramžiuose buvo išskirti du mokslininkų ir studentų tipai. Tai, yra Bolonijos universitete įkurtame 1088 m., taisykles nustatinėjo studentai, tačiau šis modelis nepritapo.

Paryžiaus universitetas buvo įkurtas apie 1150 – 1170 metus ir tapo pavyzdine aukštojo mokslo įstaiga, modeliu, pagal kurį buvo kuriamos kitų Europos šalių universitetai. Šis universitetas turėjo įtakos ir tokių garsių universitetų sukūrimui, kaip Oksfordo ir Kembridžo universitetai. Europos universitetuose įsigalėjo šio Paryžiaus universiteto tvarka – kai bendruomenei, vadovavo profesoriai.

Lyginant su kitomis visuomeninėmis instiucijomis, Samalavičiaus, A. 2003 išskirtas viduramžių universitetas buvo demokratiškas. Pasak Barneeto, tai rodo du aspektai; universitetas buvo atviras visiems, ir antra, kad priimant sprendimus dėl universiteto dalyvavo ir studentai ir dėstytojai.

Universitetas viduramžiuose tapo labai populiarus. Į šį universitetą galėjo papulti visi, ir turtingieji, ir neturtingieji, kurie visi buvo gerai ten sutinkami. Šiuos asmenis vienindavo intelektualinis pasirinkimas. Nors, kai kurie jaunuoliai manydavo, kad studijos padės rasti gyvenimą savo vietą ir įgytas žinias, bus galima panaudoti praktiškai. Viduramžiais subrendo ir kita universitetinė institucija, tai yra *kolegija*. Ji atsirado, kaip dosnių mecenatų suteikiamas prieglobstis, o vėliau tapo neatskiriamu daugelio universitetų padaliniu. Kolegijos buvo pakankamai savarankiškos. Baigiantis viduramžiams universitetas apie XVII amžių universitetus imta labai kritikuoti. Tuo laikotapiu įvyko *mokslo lūžis*. Imta manyti, kad universitetas atitrūko nuo tikrovėje esančių dalykų, ir nesugebėjo spręsti žemiškųjų problemų.

Šioje vietoje galima paminėti ir apžvelgi, tai, kad mokslo lūžį, pakankamai aiškiai apibūdino T. Kuhn'as, (1992 – 1996) kuris buvo Masačusetso technologijos instituto lingvistikos ir filosofijos profesorius. Išgarsėjęs savo knyga „*Mokslų revoliucijos struktūra*“, teigiančia, kad mokslas plėtojasi ne tolydžiai, bet šuoliais, kuriuos lemia paradigmos pasikeitimai. „Paradigma – visuotinai pripažinti mokslo pasiekimai, tam tikru metu suteikinčius mokslinei bendruomenei

problemų kėlimo bei sprendimo modelį.“(Ružas, 2006) Mokslo progresą jis pavaizduoja tokia schema: „ikimokslas – normalus mokslas – krizė – revoliucija – naujas normalus mokslas – nauja krizė.“ (Chalmers, 2005 p.130). Normalų mokslą T. Kuhn vaiduoja kaip galvosūkių sprendimą, vadovaujantis paradigmos taisyklėmis. Anot T. Kuhno, kiekvienas mokslas patiria krizę, kai nebeišsprendžia sau iškeltų tikslų ir problemų. Krizės neišsprendus atsiranda nauja paradigma, kuri pritraukia nemaža skaičių mokslininkų, bei galiausiai anksčiau būtos paradigmos yra atsisakoma. Pasak T. Kuhno normalus mokslas ir revoliucijos turi atlikti tam tikras funkcijas. Normalus mokslas turi suteikti galimybę mokslininkams plėtoti ezoterines teorijos detales. O revoliucijų funkcijas turi atlikti tai, kad pats mokslas turi mokėti išsiveržti iš vienos paradigmos į kitą. Šiomis paradigmomis, galiem paaiškinti universiteto sampratas, kurios savo esmėje lieka tos pačios, bet keičiasi tik jų forma ir apipavidalinimas.

Naujųjų amžių laikotapyje nuo (XV-XVII) moksliniai tyrimai sietini su industrijų ir technologijų plėtra.

Vienas iš svarbiausių autorių apibūdinančių universiteto sampratą iki XIX, buvo Vilhelmas von Humboldtas, kuris pakeitė nelanksčią, vokiškai hierarchišką Vokietijos universiteto santvarką, kuris įteisino akademinės laisvės principą, t.y. profesūros teisę universitete nevaržomai dėstyti ir tyrinėti. 1810 m. įsteigus von Humboldto idėjas įgyvendinusį Berlyno universitetą, prasidėjo naujas aukštojo mokslo raidos etapas. Ši vokiška universitetinė sistema, padarė įtaką Rytų Europai, tai yra, japonams, ir kitoms Azijos šalių aukštosioms mokykloms. Nuo XX antroje pusėje universitetinių struktūrų modelius pasauliui teikė Jungtinės Valstijos, kuriuose yra kelios dešimtys pasaulyje geriausiai laikomų universitetų.

Apibedrinius universitetų raidą galima teigti, kad nuo savo įsikūrimo pradžios universitetas patyrė nemažai tranfomacijų, bet universiteto funkcija liko nepakitusi.

1. 1. 2 Universiteto autonomijos sritys, esmė ir modeliai

Autonomija tradiciškai suprantama kaip akademinės bendruomenės savivalda arba savikontrolė. (Keciorytė, 2008 p. 39). Middlehurst, (1993), teigia, kad institucinė autonomija šiuolaikine universitete yra veiksnys, sąlygojantis aukštojo mokslo vertybių realizavimo efektyvumą. (Šveikauskas, Jucevičienė 1999 p. 63). Institucinė autonomija, yra siejama su aukštojo mokslo demokratiškumo pagrindais. Ši autonomija susideda iš trijų dalių:

1. Aukštajame moksle turi būti įteisintos kontraktinės teisės akademeinei bendruomenei, kuri suteiks, lygias teises su valstybe dalyvauti atvirose ir nešališkose diskusijose. Šios teisės „turėtų apimti tris pagrindinius institucinio aukštojo mokslo valdymo klausimus kas ir kaip turėtų valdyti – vadovauti, planuoti, organizuoti, ir kontroliuoti, kad būtų gyvybingas visuomeninis aukštojo mokslo vaidmuo. (Kohan, 1987).

2. Šios konkrečios kontraktinės teisės turi būti nuolat peržiūrimos ir atnaujinamos galiojančiuose valstybinio lymens dokumentuose. Akademiniėje bendruomenėje turi būti bendruomenės teisė į laisvą valią ir būtų laikomasi sutikimo ir susitarimo pagrindu, kuri plėtotų institucinę autonomiją.

3. Institucinė autonomija neturi reikšti monopolistinio valstybės ar akademinės bendruomenės siekio dominuoti visuomenėje bandant savarankiškai įgyvendinti aukštojo mokslo misiją, funkcijas, tikslus, uždavinius. (Kraujutaitytė, 2002 p. 153-154)

Kraujutaitytės, L (2002) teigimu, praktine procesualiaja prasme institucinę autonomiją reikėtų suprasti kaip nuolatinį nešališką ir atvirą dialogą, vykstantį tarp visuomenės, valstybės bei akademinės bendruomenės. Taip pat institucijos autonominę reikšmę įvardijo ir K. Jaspersas, kurio teigimu, institucinė autonomija ir laisvė yra būtina, siekiant apsaugoti universitetą ir jo kuriamas objektyvias žinias nuo aplinkos poveikio, galinčio subjektyviai daryti įtaką žinioms kurti ar realizuoti. universitetas turi būti laisvas, nes jis veikia kaip valstybės intelektinė sąžinė, kuri yra savita valdžios forma. „Valstybė turi remti universiteto veiklą, bet į ją nesikišti, nes socialinis universiteto vaidmuo glūdi visuomenės tobulėjime: siekdamas tiesos ir žmonijos tobulėjimo, universitetas pats savimi išreiškia humaniškumo viršūnę“.

Anot Poškienės, (1998) „universitetas remdamasis intitucinės autonomijos teise, akademių teisių lygyje laisvai nusistato valdymo struktūras, studentų priėmimo sąlygas, tvarko finansus, rengia ir tvirtina studijų programas, kuria žinių vertinimo ir kvalifikacinių bei mokslinių laipsnių suteikimo sistemas, parenka ir keičia akademinį personalą bei nusistato išorinius santykius su visuomene. (Šveikauskas, Jucevičienė, 1999)

Pagal 1988 metais Bolonijoje paskelbtoje *Magna Charta Universitatum* išdėstyti fundamentalūs universitetų autonomijos principai: universitetai – autonominės institucijos, kuriuose tyrimai ir mokslas turi būti moraliai ir intelektualiai nepriklausomi nuo politinių autoritetų; mokymo bei tyrimų laisvė – kertinis principas. Universitetas – institucija, nepripažįstanti netolerancijos bei visada atvira dialogui; kiekvienas universitetas turi užtikrinti, kad jo studentų laisvės yra saugomos ir užtikrinamos. Arba, universitetų autonomija įvardijama kaip pagrindinis šių institucijų egzistavimo veiksnys, esminė jų plėtros sąlyga. (Magna Charta Universitatum, 1988). Minėtas dokumentas neturi įstatymo galios, tačiau jame suformuluotas kertinis universitetų institucinės autonomijos principas: „<...> universitetai intelektualiai bei moraliai, turi būti nepriklausomi tiek nuo politinių, tiek nuo ekonominių jėgų“.(Nyborg, 2003)

Įvairioje literatūroje galima aptikti, kad universitetų institucinės autonomijos pagrindas, šios autonomijos įgalinimas pasireiškia per savarankiškumą nustatant vidinę universitetų organizacinę struktūrą, savivaldos įgalinimą, savarankišką studijų proceso organizavimą, studentų laisvę rinktis studijų programas bei atitinkamą universitetų savarankiškumą pritraukiant

bei valdant finansinius resursus. Pati universitetų institucinė autonomija labiausiai artima sąvokoms „savarankiškumas“ tvarkytis atitinkamose akademinio gyvenimo srityse bei „nepriklausomumas“ nuo valstybės institucijų bei pareigūnų, verslo atstovų bei ideologijų. (Olsen, 2008)

Agneta Bladh, (2007) straipsnyje, publikuotame tarptautiniame žurnale *Higher Education Policy*, akcentuoja, kad institucinė universitetų autonomija nėra būtina sąlyga garantuoti akademinę veiklos laisvę, ir atvirkščiai, akademinės laisvės garantavimas nebūtinai reiškia, kad yra užtikrinama institucinė universitetų autonomija: aukštojo mokslo institucija gali uždrausti jos bendruomenės narių žodžio laisvę, kai pati institucija bus visiškai laisva nuo bet kokių išorės politinių ar ekonominių jėgų. Atitinkamai žodžio laisvė institucijoje gali būti garantuota, tačiau pati aukštojo mokslo institucija gali neturėti jokio savarankiškumo atitinkamose srityse.

Ivar Bleiklie ir Mourice Kohan (2007) institucinę universitetų autonomiją bei akademinę laisvę įvardija kaip skirtingas to paties medalio puses: institucinė universitetų autonomija, anot autorių, pasireiškia per kolegialų sprendimų priėmimą pačioje aukštojo mokslo institucijoje, nevaržomai išdėstant savo mintis bei įsitikinimus, tuo tarpu akademinė universitetų laisvė siejama su sprendimų priėmimu, kuomet atitinkamos universitetų vidinės struktūros savo veikloje koncentruojasi į pagrindinį orientyrą – akademinės bendruomenės interesus.

A. Cagliario (1993) teigimu, aukštoji mokykla turėtų savarankiškai rūpintis veiklos aspektais, už kuriuos ji yra atsakinga. Yra išskiriamos, tokios *institucijos autonomijos sritys*. J. N. Kaulas teigia, kad institucinė autonomija aukštajai mokyklai gali suteikti tokias savarankiškumo teises:

1. Nustatyti funkcinis mokslinio tyrimo, ugdymo ir paslaugų teikimo prioritetus bei rengti studijų programas.
  2. Nustatyti studentų ir dėstytojų priėmimo į aukštąją mokyklą kriterijus.
  3. Nustatyti institucijos valdymo struktūrą, rinkti savo organizacijos lyderius bei pasirinkti tinkamus institucijos valdymo būdus.
  4. Spręsti finansinių išteklių kaupimo ir paskirstymo institucijoje klausimus.
- (Kraujutaitytė, 2002 p. 155).

A. Vughtas (1991) aukštojo mokslo institucijos nepriklausomybės teises skirsto į dvi grupes: substancinę ir procedūrinę. Substancinė nepriklausomybė, kai akademinė bendruomenė gali savarankiškai priimti sprendimus dėl savo misijos, tikslų, ir uždavinių programos. Procedūrinė nepriklausomybė, tai institucijos teisė apsispręsti dėl veiklos programos įgyvendinimo būdų bei priemonių. (Vught, 1991 p.59)

Apibendrinus šį skyrių, institucinė autonomija universitetui suteikia savarankiškumą, nepriklausomybę, bei akademinę laisvę. Šie trys, bruožai, turėtų būti toleruoti kiekviename universitete, kuris remiasi demokratine tradicija

Aukštosios mokyklos autonomijai yra reikšminga tiek išorinė, tiek vidinė valdymo struktūra bei valdymo būdai. Juos sudaro *institucinės autonomijos struktūriniai modeliai*.

„N. Serin (1993), tvirtina, kad aukštoji mokykla išlieka savivaldi, kol išsaugo akademinę bendruomenę saistančių sprendimų priėmimo proceso nepriklausomybę bei nehierarhišką pobūdį.“ (Kraujutaitytė, 2002 p.157). Visa tai, taip pat priklauso nuo šalyje vyraujančios ideologijos, jei valstybinė valdžios institucijos nėra demokratiškos, tai akademiniai bendruomeniai gali neatlikti demokratiškų sprendimų.

T. Becheris ir M. Koganas (1992) išskiria bendrąjį struktūrinį institucinės autonomijos modelį, kuriame išskiria 4 pagrindinius vaidmenis akademiniam gyvenime. Tai yra:

1. Valstybinė valdžia, kuri atsakinga už strateginį planavimą, finansinių išteklių paskirstymą, ir akademinio gyvenimo standartų legalizavimą.

2. Aukštoji mokykla – universitetas, akademija, institutas, arba kolegija, kurios yra atsakingos už savo mikroinstitucinę – institucijoje vykstančią – organizacijos veiklą.

3. Institucinės autonomijos šerdis – fakultetas, koledžas, katedra, studijų programa ar kt.

4. Individai – dėstytojai, mokslininkai, lyderiai, administracijos darbuotojai, aptarnaujantis personalas, studentai. (Kraujutaitytė, 2002 p. 158).

B. Clarko (1986) išskiria institucinės autonomijos formų modelius. Jis išskiria 3 organizacinius aspektus, ir aštuonis struktūrinius institucinės autonomijos elementus, kurie yra:

1. Mokslo krypties pagrindu funkcionuojančios valdžios formos:

- *Personalinė valdžia*, ji sietina su plačiausia autonomija, kurią disponuoja profesoriai, kurie turėtų būti laisvi tiek, kiek joje to pageidauja. Ši forma labiausiai sietina su akademinės bendruomenės narių santykiais.
- *Kolegialioji valdžia* – tai yra pagrindinis universiteto ir fakulteto akademinės veiklos organizavimo mechanizmas. Taip ji grindžiama dėstytojo – mokslininko akademinės laisvės principu, bei akademinio darbo kolegialiu principu.
- *Gildijos (sajungos) valdžia* – pirmųjų valdžios formų derinys, kai kolegialumo elementas derinamas su autokratija.

„Vakarų Europos šalyse, taip ir pas mus, valstybės, akademinės bendruomenės ir plačiosios visuomenės santykiuose šis modelis ima konkuruoti su tradiciniais „kolegialaus“ ir „biurokratinio“ valdymo modeliais.“ (Bartkutė, Kraujutaitytė, 2007 p. 104).

2. Įstaigos lygmeniu atsiskleidžiančios valdžios formos:

- *Profesionalioji valdžia*, susijusi su aukštosios mokyklos valdymo struktūra.
- *Charizmatinė valdžia*, kurios esmę išreiškia akademinės bendruomenės narių polinkis pasikliauti organizaciniais lyderio sugebėjimais. Su šia valdžia daugiausiai sietina biurokratinė valdžios forma, ir personalinė valdžia.
- *Patikėtinių valdžia*, nacionalinio lygmens taryba arba tarnyba, kuri atstovauja bendriesiems visos šalies piliečių interesams.

3. Aukštojo mokslo sistemos lygmeniu funkcionalios valdžios formos:

- *Biurokratija* – formalios hierarchinės valdžios forma, kuriai būdingas specifinis pasiskirstymas įgaliojimais, formalus raštiškas bendravimas, aukštas veiklos kontrolės lygis, beasmeniškumas ir tariamas objektyvumas. Ši valdžia yra priešinga personalinės ir kolegialios valdžios formoms.

- *Akademinė oligarchija* – tai akademinės mažumos valdžia, turinti įvairių aukštojo mokslo institucijų vadybinėmis, administracinėmis bei išteklių paskirstymo politikos sritims. (Kraujutaitytė, 2002 p.159).

Visi šie B. Clarco (1986) ir T. Becherio ir M. Kogano (1992) struktūriniai autonomijos modeliai pabrėžia ir atkreipia dėmesį, kad „kad institucinės autonomijos nacionalinio lygmens praktinis vaizdas pasižymi įvairiais struktūriniais valdymo formų elementais. Tradicinį universitetinės autonomijos modelį pažymi J. H. Graffo (1978) požiūris, kuris atskleidžia tai, kad akademinė organizacija atsiveria iš šešių formalios valdžios lygių sudarytas socialinis konstruktas, kuris parodo aukštojo mokslo politikos formavimo ir įgyvendinimo struktūrinę tvarką, kurią sudaro:

1. Katedra arba institutas. Tai akademinis aukštosios mokyklos padalinys, kuriame turėtų pasireikšti kolegialios valdžios forma, kuri suvienytų bendram darbui nedidelę mokslininkų-dėstytojų grupę.
2. Fakultetas, kuris naudoja autonomija sprendamas profesinio ugdymo bei ekspertinių paslaugų teikimo klausimus. Čia dažniausiai vyrauja gildijos, profesionalios valdžios formos, bei biurokratija.
3. Universitetas. Šiuo lygmeniu valdžios struktūrą sudaro universiteto vadovas, vykdomoji taryba arba rektoratas, sprendžiamoji taryba arba senatas ir akademinis susirinkimas. Senatas rūpinasi bendrųjų akademinio gyvenimo normų įteisinimo, jų įgyvendinimo priežiūros bei ginčų sprendimų klausimais. Universiteto vadovas užtikrina skaidrų universiteto politikos įgyvendinimo procesą. Čia dažniausiai vyrauja personalinės ir biurokratinės valdžios formos.

4. Įvairios universiteto darbą koordinuojančios sąjungos, asociacijos, konferencijos, tarybos, kurių kompetencija – aukštojo mokslo plėtros rekomendacinio pobūdžio gairių numatymas.
5. Valstybinė vyriausybė – švietimo arba aukštojo mokslo ministerija, kurios paskirtis, būti jungiamąją koordinacinę grandimi tarp visuomenės ir aukštojo mokslo. Jas dažniausiai sieja biurokratiniai saitai.
6. Federalinė, arba savivaldybių lygmens, vyriausybė, kuri gali būti atsakinga už konkrečiame regione vykdomos aukštojo mokslo politikos koordinavimą.

Visi šie aukštojo mokslo valdymo struktūros modeliai yra teoriškai apibendrinti praktikoje egzistuojantys struktūriniai valdymo sistemos pavyzdžiai.

Kraujutaitytės, (2002) teigimu, remdamiesi B. Clarko (1986) ir R. A. Mooro (1993) rekomendacijomis autonomiškumą galėtume įgyvendinti išskyrę tokias integracines funkcijas, kurias galėtų atlikti dėstytojai, studentai arba kolegialioji valdžia; edukacinės tarybos arba patikėtinių ir akademinės oligarchijos valdžia, bei valstybinė ir biurokratinė valdžia. Tai sudarytų puikias akademinės sąlygas, nes dėstytojai, studentai ir mokslininkai būtų atsakingi už akademinės politikos formavimą ir įgyvendinimą, edukacinės tarybos vykdytų konsultacines funkcijas, susijusias su aukštojo mokslo plėtra, o valstybė per įvairias ministerijas rūpintųsi teisine, finansine, ir kitokia aukštojo mokslo institucijų parama. (Kraujutaitytė, 2002 p.162).

J. N. Kaulas analizuodamas universiteto autonomiškumo problemą, pabrėžia, jog negali būti vienintelės institucinės autonomijos struktūros, nes universitetams, pasiryžusiems siekti moralinių ir intelektualinių vertybių, būtina eksperimentuoti ir ieškoti geresnių savivaldos variantų. (Kraujutaitytė, 2002 p. 159).

Interpretuojant šias mintis, kiekvienas universitetas yra pajėgus pats nuspręsti kokia savikontrolės forma priimtina. Universitetas arba aukštoji mokykla turi teisę pasirinkti, kokius įgaliojimus kam patikėti, o ypač, kam patikėti lyderio vaidmenį institucijoje.

Yra išskiriami du *institucinės autonomijos procedūriniai modeliai*, tai *centralizuotas* ir *decentralizuotas* modelis. Centralizuotas institucinės autonomijos modelis, pasižymi tuo, kad aukštojo mokslo veikla yra valdoma hierarchiškai, o akademinę bendruomenę saisto teisinės normos, ir formalūs praktiniai sprendimai. Šioje vietoje galima sakyti, kad sprendimai vyksta *iš viršaus į apačią*, ir darbų įgyvendinimo ataskaita būna *iš apačios į viršų*. Šioje vietoje iškyla stipraus lyderio vaidmuo, kuris reguliuoja visu sprendimus. Reguliavimas – „tai bandymas daryti įtaką kitų tos pačios bendruomenės narių elgsenai siekiant centralizuotai priimtų tikslų ir taikant jų įgyvendinimą užtikrinančius kontrolės mechanizmus.“(Goedegebuure ir kt. 1993:3)

Pasak, Kraujutaitytės (2002) XX amžiaus antrosios pusės Prancūzijos ir Vokietijos aukštojo mokslo sistemose, kaip pabrėžia E. Frackamnn, E. Weertas (1993), F. Kaiseris, G.

Neave (1993), F.A. Vugthas (1991), ir kt. esant tokiam centralizuotam aukštojo mokslo valdymui, valstybė taiko biurokratinis sprendimų priėmimo mechanizmus, finansuoja aukštąjį mokslą, dėl to leidžia sau jį kontroliuoti. Ji nustato pagrindines aukštojo mokslo veiklos organizavimo taisykles, prižiūri, kad jas vykdytų. Tokiose aukštojo mokslo sistemose, kur vyrauja centralizuotas institucinis autonomijos modelis, šis modelis gali būti ir šių aukštojo mokslo įstaigų vidiniame valdyme. „Aukštųjų mokyklų vidinis valdymas taip pat būna centralizuotas, o sprendimų priėmimo procesą dažniausiai būna monopolizavęs profesorių elitas (Peterser, 1997; Trow, 1987). Aukštųjų mokyklų lyderiai tiesiog būna priversti dirbti taip, kaip reikalauja valstybinio lygmens nuostatos. (Kraujutaitytė 2002 p.166).

Vienas iš esminių aspektų yra tai, kad pasak, Kraujutaitytės, L. 2002, centralizuoto valdymo modelis nėra pajėgus akademinė bendruomenei suteikti jai būtinos plačios atviros institucinės autonomijos.

Decentralizuotas institucinės autonomijos modelis. Šis modelis pasižymi, tuo, kad vyrauja apverstos piramidės principas. „Apversta piramidė, tai palyginti plokščia struktūra, kurioje yra nedaug valdymo lygių, ir plačiausia autonomija disponuoja ne lyderiai, o veiklos kūrėjai, kai jiems patikima visada vadovautis savo geriausiais sprendimais“ (Stoner, Freeman, Gilbert, 1999 p. 351). Šiuo atveju, turėtų būti taikomas atstovavimo principas, kai lygiateisiais sprendimų priėmimo nariais turi tapti partnerystės santykius plėtojančius dėstytojai, mokslininkai, administracijos darbuotojai, studentai, ir plačiosios visuomenės atstovai. Šiame decentralizuotame valdyme lyderio vaidmuo tampa, kaip siekiamybė išsaugoti aukštojo mokslo gyvybingumą. Tai turi būti užtikrinta saviaanalize ir grįžtamųjų ryšių pagrindu. Decentralizuotame instituciniame valdybe turėtų vykti monitoringas. Monitoringas –, tai pagal taisykles vykstantis sistemiškas ir kritiškas veiklos vertinimas, paremtas savarankišku institucijų saviaanalizės ataskaitomis, kurios suteikia lyderiams informacijos apie akademinės veiklos rezultatus.(Kristoffersen, Sursock, Westerheijden, 1998 p.12; Rowntre, 1997, p.84). (Kraujutaitytė, 2002 p.168)

Pasak, Kraujutaitytės, kaip rodo J. Brennamo, T. Shaho (1993), J. N. Kaulo (1998), H.R.Kellso (1992), M. A. Trowo (1987), F. A. Vughto (1991)) ir daugelį kitų mokslininkų, atskleidžia, kad nuo XX amžiaus antrosios pusės JAV ir Didžiosios Britanijos aukštojo mokslo sistemose taikomi įvairūs decentralizuoto valstybinio valdymo strategijos elementai. Valstybė netaiko formalių priemonių, kuriuos reguliuotų ir kontroliuotų institucinį akademinį gyvenimą. Valstybė ne tik padeda, bet ir gerbia aukštųjų mokyklų autonomiją, remia jų savikontrolės teises, rūpinasi jų atsiskaitymu visuomenei, stengiasi plėti paslaugų akademinėi bendruomenei tinklą. Pasak, Kraujutaitytės, L (2002) decentralizuotas valdymo modelis, kurį taikant praktikoje įmanoma plati aukštojo mokslo sistemos bei aukštosios mokyklos institucinė autonomija bei

akademinė laisvė. Institucinės autonomijos srityje pabrėžtina, kad institucinė universitetų autonomija bei akademinė veiklos laisvė – glaudžiai susijusios, bet ne adekvačios sąvokos. Šiuo atveju akademinė universitetų laisvė yra kur kas platesnė sąvoka, reiškianti ne tik aukštojo mokslo institucijos, kaip vieneto, nepriklausomumą nuo atitinkamų išorės politinių, ekonominių bei religinių jėgų. Akademinė universitetų laisvė labiau siejama su atmosfera pačioje aukštojo mokslo institucijoje - atskirų akademinės bendruomenės narių - fakultetų, dėstytojų ar studentų - laisve reikšti savo mintis, galimybe pateikti kritišką nuomonę bei požiūrį įvairiais klausimais bei įsitikinimus tiek akademinės bendruomenės viduje, tiek už jos ribų. (AAC&U Board of Directors' Statement, 2006)

Kraujutaitytė, L. (2002) išskiria pagrindinius institucinės autonomijos kriterijus. Vienas iš pagrindinių – „legalusis aukštojo mokslo institucijos, laisva valia grindžiamas atviros autonomijos statusas kaip savivaldžios akademinės bendruomenės klestėjimo garantas. (Kraujutaitytė, L. 2002 p. 171). Taip pat, profesorė išskiria dar tris institucinės autonomijos sąlygas, tai „*skaidrus institucinės savivaldos teisių modelis, akademinė veto teisė į legaliai įtvirtintus savivaldos sritis, bei diversifikuota ir decentralizuota valdymo sistema*, kaip išskirtiniais principais, leidžiantys užtikrinti plačiosios visuomenės ir akademinės bendruomenės vienodas galimybes dalyvauti akademinę bendruomenę saistančių sprendimų priėmimo bei įgyvendinimo procese.“(Kraujutaitytė, 2002 p.171).

Apibendrinus, galima teigti, kad išskiriami du procedūriniai modeliai, centralizuotas modelis, į kurį įeina valstybės kišimasis į universiteto autonomiškumą, bei biurokratizmas, bei visiškai priešingas procedūrinis modelis, decentralizuotas, pasižymintis teise autonomija, bei akademinė laisvė.

1.1.3 Vadybiniai modeliai švietimo organizacijose

„Vadyba – tai specifinė darbinės veiklos rūšis, susiformavusi darbo pasidalinimo procese, pradėjus žmonėms burtis į bendro tikslo siekančias grupes.“ (Kasiulis, Barvydienė, 2001, p. 7). „Švietimo vadyba yra veikla, kuria organizuotai siekiama užsibrėžtų švietimo sistemos ir atskirų švietimo organizacijos tikslų. (Želvys, 2001 p. 7). Švietimo vadyboje yra išskiriama keturios vadybinės funkcijos, tai: planavimas, organizavimas, vadovavimas ir kontrolė. *Planavimo funkcija* apima, tikslų, priemonių tikslams nustatymas. *Organizavimas*, tai šių tikslų įgyvendinimas, subūrus ir suformavus grupę žmonių, kurie tai vykdys. *Vadovavimas*, aiškinamas, kaip formalios jėgos įtakos turėjimas kitiems žmonėms (Kasiulis, Barvydienė, 2001). Bei paskutinioji funkcija, yra *kontrolė*, tai procesas, kurio metu nustatoma ar atlikta veikla atitiko lauktus rezultatus. (Želvys, 2001).

Viena iš svarbiausių švietimo vadybos funkcijų yra *vadovavimas*. Jame esminį poveikį daro pasirinktas vadovo vadovavimo stilius. Vadovavimo stilius yra skirstomas į autokratinį,

demokratinį, liberalųjį. Autokratinis stiliaus vadovas, visą valdžią turi savo rankose, griežtai kontroliuoja savo pavaldinius, valdžią diktuoja *iš viršaus į apačią*. Jam būdingas santykių oficialumas, pasitikėjimo stoka, darbuotojų nuomonės nepaisymas, padidėjęs konfliktiškumas. Demokratiškas vadovimas reiškia galių ir atsakomybės pasidalinimą, sprendimai yra priimami kartu su vadovu. Valdžia orientuota *iš apačios į viršų* pozicijai. Šiam vadovavimo stiliui būdinga nuolatinis kontaktas su žmonėmis, valdžios delegavimo tendencija, savarankiškumo, kūrybiškumo skatinimas, draugiška atmosfera. Bei trečiasis vadovavimo stilius yra liberalusis, kuris propoguoja vadovo nesikišimo politiką, ir patys darbuotojai turi spręsti problemas. (Želvyš, 2001).

Dažniausiai vyrauja valdymo modelių pliuralizmas, nėra išskiriama, kad organizacijoje yra vien demokratiškas, ar autoritarinis, ar liberalusis valdymo modelis.

1.2 Aukštojo mokslo demokratijos samprata ir raida

Tradiciškai demokratija suprantama kaip liaudies valdžia. Ši valdymo forma susiformavo jau senovės Graikijoje. Vienas pagrindinių demokratijos bruožų, išskiriantis ją nuo kitų valdymo formų, yra piliečių teisė dalyvauti šalies valdyme. Šią teisę piliečiai įgyvendina tiesioginiuose referendumuose ir plebiscituose arba per savo išrinktus atstovus. Šiuo metu demokratija yra tapusi universaliai taikomu žodžiu, nors ne visada aišku, kokią tikrovę tas žodis atspindi. (Braslauskas, 2006). Demokratija taip pat reiškia pagarbą žmonėms, kurie mąsto ir elgiasi kitaip; demokratija numato, kad reikia gerbti mažumos nuomonę. (Kjargaard, Martinėnienė, 1996, p. 25).

Anot K. Šerpečio (2006) tikslinga yra išskirti keturis istorinio politinio demokratijos vystymosi tipus. Pirmasis tipas, *antikinė demokratija*, kuri siejama ne su žmogumi kaip asmenybe, bet kaip su bendrijos nariu, piliečiu, kuris atsakingai dalyvauja visuomenės valdyme. Antrasis tipas, *luominė demokratija*, kuri turėjo ryškų korporatyvinių, socialinių profesinių pobūdį sietiną su monopolizmu ir griežtą cechų ir gildijų tarpusavio reglamentaciją. Trečiasis tipas, *konstitucinė – teisinė demokratija*, kuri atsirado naujaisiais laikais. Šis tipas aiškinamas liaudies suverenumo ir prigimtinių teisių principais. Ketvirtasis tipas, *pliuralistinė demokratija*, kuriai būdinga veiksminga ir aktyvi pilietinė visuomenė. Ši demokratija susideda iš daugybę komitetų, asociacijų, partijų, kurios garantuoja įvairių socialinių sluoksnių ir grupių interesų formavimą, bei numato realizacijos būdus ir priemones. (Buchečerytė, 2006).

Šiuolaikinės demokratijos pradžia – Didžioji Prancūzijos revoliucija. Padėjusi pagrindus pagrindinėms demokratijos vertybėms – laisvei ir lygybei. Šiandien tinkamiausia demokratijos forma pripažinta atstovaujamoji demokratija, t.y. kai valstybės tauta įgyvendina savo suverenitetą ir valdo valstybę ne tiesiogiai, bet per savo išrinktus ir įgaliotus atstovus. Pabrėžtina,

kad svarbų vaidmenį rinkimuose vaidina pilietinė visuomenė: būtent nuo jos narių aktyvumo ir sąmoningumo lygio priklauso tautos gerovė.

Vakarų Europos šalyse susiformavo trys pagrindinės šiuolaikinės demokratijos tipai. Pirmoji, tai yra *liberalioji demokratija*. Šios doktrinos esminės idėjos buvo suformuotos žymių politikų ir ekonomistų, tokių kaip: Adam Smith, John Stuart Mill, Alexis de Tocqueville darbuose. Liberaliosios demokratijos principai – laisvė, kosmopolitizmas, tolerancija, humanizmas, ir individualizmas. Politinėje srityje liberalizmas akcentuoja žmogaus teises, reikalauja individams atsakyti už savo veiksmus prieš įstatymus. Akcentuoja pasirinkimo ir laisvos konkurencijos laisves. Ekonominėje srityje liberaldemokratai teigia privačios iniciatyvos laisvę, valstybės kišimosi į ekonominį gyvenimą panaikinimą. (Braslauskas, 2006). Liberalioji demokratija yra arčiausiai sietina su pilietine visuomene. Tokioje demokratijoje pilietinė visuomenė gali lengviau reikštis. „Liberaliojoje demokratijoje piliečiui leidžiama likti pasyviu, o valstybei priskiriama pareiga netrukdyti savo piliečiams gyventi pagal savąją gero gyvenimo sampratą, kol toks gyvenimas neturi negatyvaus šalutinio poveikio kitiems piliečiams”. (Norkus, 2008 p. 409).

Antroji šiuolaikinės demokratijos pakraipa, tai yra *krikščioniškoji demokratija*. Pirmosios krikščioniškosios socialinės ir demokratijos partijos ir grupuotės atsirado Europoje XIX a. antroje pusėje. Jų idėjinė doktrina grindžiama popiežiaus Leono XII socialine enciklika „*Rerum novarum*“ („Apie naujus dalykus“). Tai naujų, idealių socialinių – ekonominių santykių modelis, akcentavęs klasių solidarumą, grindžiamą darbdavių ir dirbančiųjų tarpusavio papildymu socialinėje erdvėje. Ši demokratijos pakraipa labiausiai yra sietina su pilietine valstybe, kadangi jos principai yra sąlygoti pilietinių vertybių. Tokių kaip: sąžiningumas, stropumas, gailestingumas, artimo meilė ir sutarimas tiek ekonomikoje, tiek politikoje. Krikščioniškosios demokratijos idealas – teisingumas ir brolybė. Jo realizacija numato: a) piliečių lygybę prieš įstatymą, b) šeimos ir asmenybių teisės gerbimas, c) dirbančiųjų telkimas į įvairias profesines organizacijas. Būtent ši paskutinioji realizacija atspindi pilietinės nevyriausybines organizacijos susikūrimą. Tai rodo, kad krikščioniškuoju demokratijos laikotarpiu turėjo suaktyvėti pilietinė darbininkų profsajungų visuomenė. (Braslauskas, 2006 p. 178).

Trečioji demokratijos pakraipa – *socialdemokratija*. Ši srovė kilo XIX. pab. didėjant masiniam dirbančių žmonių socialiniam aktyvumui. Šiandien socialdemokratija yra viena iš įtakingiausių Vakarų pasaulio politinių srovių. Ji vienija apie šimtą įvairių šalių ir partijų, organizacijų. Idėjinė socialdemokratų idėja yra ta, kad svarbiausias aspektas yra socializmas. Ir tai, kad jis turi judėti evoliuciškai, realizuodamas pagrindines bendražmogiškas vertybes: laisvę, socialinį teisingumą, solidarumą. Socialdemokratijos idealas – „socialinė valstybė“, kuri garantuotų, maksimalią socialinę ir ekonominę visų visuomenės sluoksnių lygybę, išsaugant ir

skatinant jų politinę ir ekonominę iniciatyvą ir pažangą. Socialdemokratai akcentuoja aktyvų valstybės vaidmenį ekonomikoje ir pasiskirstant visuomenines gėrybes. Socialdemokratų metodas – tolerancija ir kompromisas, kurie pasiekiami diskusijomis. (Braslauskas, 2006 p. 179).

Egzistuoja keturi veikiančios demokratijos komponentai. Pirmasis, *laisvi ir teisingi rinkimai*, kad rinkimai būtų neprievartiniai, bei, kad jų eiga ir rezultatų skaičiavimas būtų teisingas. Antrasis, *atvira ir atskaitinga vyriausybė*. Šiuo atžvilgiu, galime suprasti dvejopai, tai teismų sistema, turi prižiūrėti valstybės tarnautojų veiklą, bei vyriausybė turėtų atsiskaityti parlamentui ir visuomenei. Pabrėžtina tai, kad vyriausybė turi demonstruoti atvirumą visuomenės nuomonei. Trečiasis komponentas, *pilietinės ir politinės teisės*. Šios teisės susideda iš laisvės kurti visuomenines struktūras, judėjimus, bei iš žodžio laisvės. Ketvirtasis, *demokratinė arba pilietinė visuomenė*, tai sietina su įvairių, nuo vyriausybės nepriklausančių organizacijų kūrimu, taikant principą, kad būtų galima reikšti nuomonę „iš apačios į viršų“, o ne atvirkščiai. (Bytanas, Boilas, 1997).

Kraujutaitytė, L. 2001 išskiria tokius struktūrinius ir reguliacinius demokratinus principus. *Struktūriniai demokratijos principai* yra valdžios sistemos prieinamumas visiems, kolektyvinių sprendimų priėmimo kultūra, tai yra laisvė į kompromisų, susitarimo būdas su visuomene. Taip pat liaudies dalyvavimas ir lyderių atskaitomumas. Šie struktūriniai demokratijos modeliai, taip pat turi pasižymėti decentralizuota valdžia, ir lyderių veiklos apribojimu. *Reguliaciniai demokratijos principai* yra laisvė, teisė, pareiga, teisingumas, tolerancija, lygybė, rūpinimasis.

Daugelis apsišvietusių ir išsilavinusių asmenų teigė, kad demokratija nėra gera valdymo forma. Savo abejones reiškė Aristotelis, ir Johnas Stuartas Millis (1859, 1944), kurie teigė, kad istorija pateikia aristokratijos vyriausybių, pasižymėjusių sveiku protu, pavyzdžių, ir kad „ne viena vyriausybė, išrinkta demokratiškai ar iš skaitlingos aristokratijos, nei politiniais veiksmais, nei reikšdama nuomonę nebuvo daugiau nei vidutinybė“. (Jarves, 2001 p.164).

1. 2. 1 Aukštojo mokslo demokratiškumo raida

Kraujutaitytės teigimu, 2002 aukštojo mokslo demokratiškumo ypatumų raida galime susipažinti studijuodami, tokius kaip: J. J. Annarlle (1987), A. D. Blocho (1996), T. O' Dwyerio (1995), M.M Figueiredo (1986), R. B. Youngo (1993), P. Jucevičienės (1995, 1992), H. R. Kells (1992), J. N. Kaulo (1988), A. Maceinos (Pedagoginiai Raštai, 1990), V. L. Meeko (2000), G. Neave'o, L. Goedegebuure'o (2001), F. A. M. Trowo (1996), B. Vaškeio, (1997), J. Wyatto (1990) ir kt. autorių darbais.

Svarbiausius pagrindus aukštojo mokslo demokratiškumai padėjo tokios šalys, kaip JAV, Didžioji Britanija, Prancūzija Vokietija, nes ir šiuo laikotarpiu jos yra laikomos demokratiškiausiomis valstybėmis.

Kraujutaitytės, L. (2002) teigimu, aukštojo mokslo demokratiškumas turi galias šaknis nuo pat antikos laikų. Viduramžiuose (V-XV) aukštojo mokslo demokratiškumo laimėjimu laikomas suformuluoti teiginiai: *de jure, de facto* struktūriniai aukštojo mokslo valdymo ir akademinės veiklos organizavimo pamatai, kurė atvėrė galimybes formuotis demokratiškumui, akademinėi autonomijai, kontraktiniams santykiams, įvairove pasižyminčiai akademinėi kultūrai, bei aukštojo mokslo atvirumui. Taip pat nemažą indėlį turėjo ir Antikinės Graikijos liberalaus aukštojo mokslo idėjos konceptualusis pagrindas, bei institucionalizacija ir teologizacija. Pagal institucionalizacijos pobūdį, tuo metu viduramžiuose veikė dviejų tipų universitetai: *papročių*, bei *rašytinės teisės* pagrindu institucionalizuotos įstaigos (Maceina, 1990 p. 701.) Pasak, Kaul, 1988, viduramžiuose universitetas buvo dėstytojų ir studentų korporacija, kuri tuo metu buvo kuriama kaip akademinė bendruomenės gynybinis skydas nuo rektoriaus, vyskupo, popiežiaus, karaliaus (Kraujutaitytė, 2002 p.285).

Nors viduramžių laikotarpiu vyravo teologinis tikrovės pažinimo teiginys, kuris mažino aukštojo mokslo demokratiškumą, autonomiją, kontraktinius santykius, ir kultūros įvairovę, bei universitetas tuo laikotarpiu buvo atviras visiems ir žymėjo sampratą „visų mokslų prieinamumas visiems“. Aukštojo mokslo prieinamumą vėlesniais laikais perėmė Europos įsteigti universitetai, bei Šiaurės Amerikoje besistengiantys universitetai.

Naujieji amžiai išryškėjo tokiais autoriais (XV-XIX): A. Ado (1989), P.P. Bugnardo, J.P. , Dorando, D. Stevano, J.C. Vialo (1995 b, c), P. Burk'o (1992), P. Dinzelbacherio (1998), T. Emblemo, O. Hetlando, I. Libeko, E. Stenerseno, A. Sveeno, S. A. Astado (1999) J. Štraucho (1996), G. Vaikūno (1987), kurie teigė, kad XV-XIX išsaugojo viduramžių kultūros charakteristikas, kartu suteikdamos joms naujų bruožų. Tuo metu suaktyvėjus įvairiems moksliniams tyrimams, leido akademinėi bendruomenei kurti naują kokybišką žinių universalumo pasaulį, kuriame išryškėjo nubrėžti ribas tarp atskirų sričių ir krypčių.

Pasak, Kraujutaitytės, L. (2002) Naujųjų amžių pradžioje vyravusi valstybinė savivalės politika, kurią XIX amžiaus pabaigoje ėmė išstumti kryptingos valstybių pastangos demokratizuoti aukštąjį mokslą. Šioje vietoje išsiskyrė dvejopos aukštojo mokslo demokratizavimo politikos užuomazgos: *paradoksaliaji*, ir *darnioji*. *Paradoksaliaji*, ji buvo įgyvendinama autoritariškais priemonėmis, restruktūrizuojant senąsias ir steigiant naujas valstybines aukštąsias mokyklas, suvaržant jų institucinę autonomiją, tačiau sustiprinant jų atvirumą visuomenei. *Darnioji*, buvo įgyvendinama demokratiškais priemonėmis, kuri sustiprino institucinę autonominę bendruomenę, tačiau sudarė palankias sąlygas sudaryti sąlygas formuotis elitiniam aukštajam mokslui, kuris priskirtinas tik tam tikrai socialiniam sluoksniui.

Naujieji amžiai, aukštojo mokslo demokratiškumo aspekte apėmė tai, kad šiame amžiuje sustiprėjo humanistinis pagrindas akademinėje bendruomenėje.

Renesanso laikotarpiu pagrindinė permaina aukštojo mokslo demokratiškumui, buvo ta, kad buvo sąmoningas, antiteologinis ir antischoolastinis akademinės bendruomenės narių entuziazmas, bei kituose, šalyse, kad buvo bandoma, humanizuoti aukštojo mokslo studijų turinį. (Kraujutaitytės, 2002)

Reformacijos laikotarpiu, kaip pažymi, J. N. Kaulo (1998 p. 29), su nostalgija prisiminė akademinės laisvės principą, kuris reformacijos laikmečiu tik tik legendine tradicija. Todėl, kad tai buvo uždrausta, ir sustiprėjo aukštojo mokslo demokratiškumo teoriją, apie ją pradėta aktyviau diskutuoti.

XIX a. yra laikomas, institucinio aukštojo mokslo pradžia, šis laikotarpis siejamas su šiais autoriais: W. Von Humboldtas (1767-1835), T. Arnoldas ((1795-1842), J. H. Newmanas,(1801-1890), H. Spenceris(1820-1903), T. Huxley'us (1825-1895), J. O. Gassetas (1883-1955), K. Jaspersas, (1883-1969), M. Horkheimeris (1895-1973), F. R. Leavisas (1895-1978), M. Unamumo (1864-1934) ir kt. (Kraujutaitytė, L. 2002 p. 310). Šis amžius laikomas demokratiškumo teorijos atsinaujinimo laikmečiu.

XX. a. kaip byloja, A. H. Birch (1993), P. P. Bugnardo, J. P. Dorando, D. Stevano, J.C. Vialo, (1995c), P. Dinzelbacherio (1998), a. Sveeno, S. A. Aastado (1999), D. Heldo, (1987), A. Ranney'aus (1993), G. Therborn (1990) galime apibūdinti kaip nacionalinį valstybių stiprinimo laikotarpiu. (Kraujutaitytė, 2002 p. 320). Šiuo laikotarpiu, anot prof. Kraujutaitytės, remiantis, M. M. Figueiredo (1986) H. R. Kellso (1992), J. N. Kaulo, (1988), C. Russello, kt. (1993) darbais, aukštojo mokslo teorija išgyveno du akademinės bendruomenės demokratizacijos laikotarpius. Pirmasis, trukęs iki XX septinto dešimtmečio yra pavadintas ekspansijos laikmatis, kuriame išryškėjo socialinių grupių aktyvumas, bei ir šio judėjimo rezultatas, kuris lėmė susirūpinimą dėl glaudesnių akademinės bendruomenės ir plačiosios visuomenės ryšių stiprinimo. Pasižymėjo tokiais aspektais, kaip lygių teisių, pasirinkimo galimybių principais grindžiamą aukštojo mokslo institucijų plėtrą, jų valdymo ir akademinės veiklos organizavimo struktūrų decentralizaciją bei diversifikaciją. Pasak, Kraujutaitytės, L. (2002) institucinis aukštasis mokslas, kaip ir tai, kad jis turėtų būti absoliučiai demokratiškas, ir galintis rodyti pavyzdį kitoms institucijoms, yra tik statiškas idealusis demokratiškos bendruomenės modelis. Tai yra nuolatinis siekis tapti *de jure* ir *de facto* autonomiška, kontaktiška, egalitariška, ir atvira socialine sistemai, tai yra *Dakea*, aukštojo mokslo demokratiškumo modelis, pagrįstas fenomenologiniu, bei pozityvistiniu pažinimo principu.

2. UNIVERSITETO AUTONOMIJOS IR DEMOKRATIŠKUMO PRINCIPŲ RAIŠKA EMPIRINIS TYRIMAS

2.1 Tyrimo metodologija

Tyrimo tikslas

Empiriškai išanalizuoti, tris Lietuvos universiteto Statutus, išsiaiškinant, universiteto valdymo struktūrą. Išanalizuoti publicistinius internetinius straipnius universitetų autonomijos ir demokratijos principų atžvilgiu. Empiriškai ištirti studentų nuomonę universiteto autonomijos, ir demokratijos atžvilgiu.

Tyrimo uždaviniai:

- Išnagrinėti tris Lietuvos universiteto Statutus, atskleisti jų demokratinius principus
- Išsiaiškinti, kaip universiteto autonomijos ir demokratijos principai reiškiasi publicistinėje internetinėje erdvėje;
- Išsiaiškinti esminius demokratiškumo principų nebuvimo priežastis;
- Atkleisti studentų nuomonę, apie ŠU valdymo organus, demokratija ir t. t
- Pateikti rekomendacijas universiteto autonomiškumo ir demokratiškumo skatinimui;

Empirinio tyrimo metodai

Turinio analizės metodas (content) nagrinėjant internetinius publicistinius straipnius, bei anketų apdorojimas. Atliekant tyrimą buvo analizuojami rašytiniai tekstai. Analizuota atliekant vadinamąją turinio (content) analizę. Vadovaujantis analizės principais, tekste yra randami, identifikuojami leksiniai – semantiniai vienetai. Leksiniu – semantiniu vienetu gali būti sakinio dalis, sakinytis arba keli sakiniai. Leksinis – semantinis vienetas reiškia, kad toje konkrečioje teksto dalyje yra kažkokia prasmė, kažkas norima pasakyti. Leksiniai – semantiniai vienetai grupuojami pagal panašumą, o vėliau įvardijami. Kitaip tariant, įvardijama teksto dalies prasmė. Taip sustruktūruodamas visas tekstas, leksiniai – semantiniai vienetai sugrupuojami ir įvardijami. Grupių pavadinimai tampa struktūrinėmis prasminėmis nagrinėjamo reiškinio ašimis, poliais, temomis, dar vadinamomis kategorijomis. Šios kategorijos ir nusako visą nagrinėjamo reiškinio esmę, turinį ir kryptingumą.

Apklausiai įvykdyti buvo naudojama anketa. Ją susidarė iš 18 uždaraus tipo klausimų. (žr. PRIEDAI). Tyrimo anketa sudaryta, remiantis teorine literatūra.

Tyrimo organizavimas

Pirmajame etape (2011 kovo mėnesį) atlikta Trijų Lietuvos universitetų Statutų analizė, bei publicistinių internetinių straipsnių analizė;

Antrajame etape (2011 balandžio mėn) atlikta publicistinių straipsnių analizė;

Trečiajame etape. (2011 gegužės mėnesį) atlikta anketinė studentų apklausa ir gautų duomenų kokybinė analizė. Remiantis gautais rezultatais tikrinta tyrimo hipotezė, suformuluotos darbo išvados ir parengtos rekomendacijos demokratiškumo ir autonomijos skatinimui universitete;

Tyrimo dalyvių imtis

Publicistinių straipsnių: laikotarpis, 2008-2010, straipsnių kiekis - 65 .

Apklausoje dalyvavo Šiaulių universiteto nuolatinį magistrantūros studijų studentai. Atrinkti atsitiktine tvarka.

Tyrimas buvo grindžiamas anonimiškumo bei savanoriškumo pagrindu.

2. 2 Universitetų demokratijos principų raiška Statutuose

Pradedant lyginti šiuos universitetus galima paminėti tai, kad buvo Vilniaus universitetas (toliau – Universitetas), įsteigtas 1579 m. balandžio 1 d. Didžiojo Lietuvos kunigaikščio ir Lenkijos karaliaus Stepono Batoro privilegija, yra valstybinė aukštoji mokykla. Klaipėdos universitetas veikia nuo 1991m. Šiaulių universitetas įsteigtas nuo 1997m.

Šiuose trijuose Statutuose bendrojo nuostatoje dauguma aspektų skamba panašiai, bet Klaipėdos universitete yra išskirta, kad šis universitetas vadovaujasi: „Universitete: 1) pripažįstamos Didžiosios universitetų chartijos, Europos Sąjungos bendros studijų erdvės ir kitos pažangios tarptautinės akademinės bendruomenės nuostatos; 2) puoselėjami demokratinės savivaldos principai; 3) skatinamas studentų aktyvumas, savivalda, dalyvavimas visuomeninėje, mokslinėje ir meninėje veikloje; 4) ugdoma ir gerbiama kompetencija, profesionalumas, iniciatyvumas, pareiškumas ir atsakomybė. Universitetas vykdo visų studijų pakopų programas, atsižvelgdamas į valstybės ir darbo rinkos poreikius, asmens nuolatinio tobulėjimo poreikius ir siekį įgyti reikiamą kvalifikaciją pagal visuotinai pripažintus standartus. Universiteto Senatas yra patvirtinęs mokslo ir studijų kokybės užtikrinimo sistemą, grindžiamą Europos aukštojo mokslo erdvės studijų kokybės užtikrinimo nuostatomis; Universiteto veiklos kokybės gerinimo strategiją, kurioje numatomi veikimo būdai ir priemonės, padedantys užtikrinti mokslo ir studijų kokybę. Universitetas per universiteto leidinius, internetą ir universiteto renginius informuoja visuomenę, valdžios ir valdymo institucijas apie savo veiklą. (Klaipėdos universiteto statutas).

Šie visi išsakyti teiginiai rodo, kad Klaipėdos universiteto viešai išsakytus demokratinus principus.

Universitetų tikslai visuose trijuose universitetuose yra pateikti skirtingai. Aiškiausiai ir konkrečiai savo tikslus ir uždavinius pateikė Vilniaus universitetas. Kauno universiteto tikslai ir uždaviniai yra labiau sietina su Europos lygmeniu. Šiaulių universiteto tikslai ir uždaviniai yra orientuoti į socialinio gyvenimo aspektus, kadangi yra teigiama, kad šis universitetas apima kultūros, ūkio sričių tobulinimuisi, bei remiasi humanistinėmis, humanitarinėmis vertybėmis. Demokratinus principus savo uždaviniuose išskiria, tik Klaipėdos ir Šiaulių universitetai.

Universiteto valdymo struktūros šiuose nagrinėjamos universitetuose skiriasi. Vilniaus universiteto valdymas susideda iš Senato ir Rektoriaus. Kaune universitete taryba susideda iš Universiteto tarybos, Senato ir Universiteto rektoriaus. Šiaulių universitete Statute yra minima, kad į valdymo struktūrą yra įtraukti studentai. Ją sudaro: Taryba, Universiteto Senatas, Rektorius, ir studentų atstovybė. Valdymo aspektu, galima išskirti Šiaulių ir Klaipėdos universitetus, kurie, valdymo struktūra remiasi demokratijos bei kompetencijos principais.

Universitetų visuomeninės priežiūros ir globos institucija yra *universiteto taryba*, kurios sudarymo tvarką reglamentuoja Įstatymas. Universiteto narių skaičius yra skirtingas. Vilniaus universitetas turi 12 narių, Kauno ir Šiaulių universitetai po 9 narius. Vilniaus universiteto taryba savo statute nurodė, kad ši taryba yra renkama įstatymo nustatyta tvarka. Pakankamai plačiai savo tarybos rinkimus atskleidė Klaipėdos universitetas, išskirdamas, kad jų renkami asmenys į tarybą yra deleguojami laikantis proporcingo atstovavimo principo, kai vienas atstovas renkamas nuo penkių dėstytojų ir mokslo darbuotojų. Šiuo atžvilgiu Šiaulių universitete tarybos narių skyrimą deleguoja Senatas. Klaipėdos universitetas šiuo atveju pasirodo teikia labiau demokratiškesnius rinkimus, taikydamas proporcingo atstovavimo principus. Likę kiti skyriai yra analogiški.

Universiteto aukščiausia akademinės savivaldos institucija yra *senatas*, sudaromas universiteto statute nurodyta tvarka. Skiriasi Vilniaus universiteto senato rinkimų kadencija, Šiaulių universitete ir Vilniaus universitete kadencija yra renkama penkiems metams, o Vilniaus universitete tik 4 metams. Taip pat Vilniaus universiteto statute nebuvo nurodyta, koks tikslus skaičius patenka į Senatą. Šiuo atveju Šiaulių universiteto senatas susideda iš 32 darbuotojų, iš kurių 7 studentai yra skiriami, Kauno universitetas, susideda iš 40 narių, iš kurių, 8 studentai yra skiriami. Senato rinkimu išsiskiria Klaipėdos universitetas, kuris teikia, kad jame gali nepriklausomas vienas asmuo išsikelti savo kandidatūrą bei gavęs 10 rinkimų teisę turinčių darbuotojų parašų. Nei Šiaulių universitete, nei Vilniaus universitete, tokia galimybė nebuvo nurodyta.

Vilniaus universitetas renkant *senatą* vadovaujasi tuo, kad jei du kandidatuojantys nariai surenka ta patį skaičių balsų, į rektorius yra išrenkamas tas, asmuo kuris yra senesnis. Šioje vietoje iškyla tam tikras amžiaus cenzo privalumas, kuris suteikia galimybę pateikti asmenims į Senato tarybą. Šiaulių ir Klaipėdos universitete šiuo aspektu yra pakartotinai renkamas asmuo, ir laimi daugiau balsų gavęs asmuo. Taip pat Vilniaus universitete senato nariai yra skiriami renkant juos atitinkamų padalinių vadovais, bei trys atstovai iš skirtingų fakultetų, kurie eina profesoriaus pareigas, ar yra vyriausiojo mokslo darbuotojai. Prorektorai, bei mokslo ir studijų darbuotojai, taip pat gali būti renkami į senatą. Prorektorai gali būti skiriami Šiaulių universitete į senatą gali pateikti akademinės bendruomenės nariai, studijų ir mokslininkai, ir pripažinti menininkai.

Labiausiai demokratinius principus Senato rinkimuose atspindi Klaipėdos universitetas, kuriame prie visų keliamų kandidatų gali išsikelti ir nepriklausomas asmuo.

Universitetui vadovauja, jo vardu veikia ir jam atstovauja slaptu balsavimu senato renkamas *rektorius*. Visuose universitetuose rektoriaus kadencija yra skiriama penkeriems metams. Išsiskiria Vilniaus universitetas kadangi, universiteto rektorių skiria senatas, o Šiaulių ir Klaipėdos universitetuose yra skelbiamas viešas konkursas, kurį skiria universiteto taryba. Išskirtina, tai, kad viena iš sąlygų tapti rektoriumi Vilniaus universitete reikia turėti profesoriaus laipsnį bei turėti ne mažiau nei 65 metus, kai Šiaulių ir Klaipėdos universitetuose, rektorius gali būti asmuo, turintis mokslo laipsnį, arba pripažintas menininkas, turintis pedagoginės ir vadybinės patirties. Demokratiniais principais labiau remiasi Šiaulių ir Klaipėdos universitetas.

Fakultetas yra universiteto skyrius. Vilniaus ir Klaipėdos universiteto sandara yra vienoda ją sudaro taryba ir dekanas. Šiaulių universiteto fakulteto taryba dar turi ir dekanato funkciją. Šiaulių ir Klaipėdos universitetų fakulteto taryba skiriami penkeriems metams, Vilniaus universitetas ketveriems metams. Lyginant studentų skaičių fakulteto taryboje, tai Vilniaus universitetas išskyrė mažiausia procentine dalimi, tai yra 10 proc., Klaipėdos ir Šiaulių universitetuose studentų skaičius sudaro 20 proc. Studentų atžvilgiu, Klaipėdos ir Šiaulių universitetai yra demokratiškesni.

Kiekviename fakultete yra įvairių mokslinių sričių katedrų. Katedrų rinkimuose, šiuose trijuose universitetuose turi teisę dalyvauti studentai iš Vilniaus ir Klaipėdos universitetų. Klaipėdos universiteto studentai kviečiami tik patarimojo balso principu. Šiaulių universiteto statute apie studentų dalyvavimą nėra nieko paminėta.

Akademinė bendruomenė Klaipėdos universitete išsiskiria tuo, kad akademinėi laisvei, priskiriama tokios funkcijos, kaip dalyvavimas svarstant Universiteto statutą (atitinkamo padalinio nuostatus) ir veiklos kryptis; Vilniaus universitete tokios kaip akademinės bendruomenės savo statute neišskyrė, buvo pažymėta tik akademinės bendruomenės nariai.

Akcentuojant demokratinius principus studentų atžvilgiu, tai tik Šiaulių universitete vienas iš akademinės bendruomenės narių yra studentai. Skiriant akademinės bendruomenės sampratą demokratiniu principu, tai Šiaulių universitetas ir Klaipėdos universitetas pasižymi demokratiškesniais išskirtais principais.

Vieni iš svarbiausių akademinės bendruomenės narių yra studentai. Lyginat šiuos tris universitetų statusus studentų teisių atžvilgiu, tai ganėtinai mažai šių teisių išskyrė Vilniaus universitetas, kuris pažymėjo tik bendruosius teisės principus. Pakankamai smulkiai ir aiškiai studentų teises nusakė Šiaulių universitetas ir Klaipėdos universitetai.

Studentų interesams atstovauja studentų atstovybė. Klaipėdos universitete ji yra vadinama universiteto studentų sąjunga. Visuose trijuose universiteto statuteose atstovybės funkcijos yra aiškiai, ir panašiai apibūdinamos. Išskirtina tik Šiaulių universiteto studentų atstovybės nuostatai, kuriame aiškiai nusakyta, kad atstovybė remiasi demokratiniais principais.

Apibendrinus visus šiuos statusus galime teigti, kad Klaipėdos universitetas savo statuto teiginiais yra demokratiškiausias, o Vilniaus universitetas yra standartinis, konservatyvus.

2.3 Universiteto automijos ir demokratijos principų raiškos valdymo modeliuose

1. Lentelė

Lietuvos Respublikos Prezidentūros diskursas apie universiteto demokratinius principus ir autonomiją

Kategorija	Teiginiai
Fundamentalaus mokslo nebuvimas	<Akivaizdu, kad Prezidentas nieko negalėjo pasakyti apie numatomą mokslo ir aukštųjų technologijų skatinimą, nes to minėtame įstatyme nėra>. (Universiteto laukai nauji iššūkiai, eil. 15-17) <Niekas neatkreipė dėmesio, kad įstatyme pirmas žodis yra „mokslas“ bet jo reformai, inovacijų, aukštųjų technologijų, verslo investicijų skatinimui ten nėra skirta nė žodžio>. (Česlovas Šimkevičius, Liūdno mintys Prezidentui pasirašius naująjį mokslo ir studijų įstatymą, eil. 42-45)
Nepasiruošimas universiteto stojimo tvarkai	<Prezidentė kritikavo ministeriją už priėmimo į aukštąsias mokyklas metu įvykusius technines klaidas.> (D. Grybauskaitė ragina išsaugoti regionines aukštąsias mokyklas, eil.20-22)
Regioninių universitetų išnykimas	<Krepšelių judėjimas, kas yra dar nėra tobulas, ir iš dalies kelai pavojų, kad regioniniai universitetai arba specializuotos švietimo ir mokymo įstaigos, kaip pavyzdžiui, specializuoti universitetai, gali ateityje ir išnykti, jeigu, vien tik rinkos dėsniais grįstas krepšelių judėjimas ir toliau nebūtų tobulinimas>. (D. Grybauskaitė ragina išsaugoti regionines aukštąsias mokyklas, eil.6-10)
Finansavimo problema	<Akcentuoti atvejai, kai gavęs aukštus balus abiturientai, vis tiek turės mokėti už mokslą. Be abejo, ir to mokesčio dydis yra taip pat problemiškas.>. (D. Grybauskaitė ragina išsaugoti regionines aukštąsias mokyklas, eil.40-44)

Lietuvos Respublikos Prezidento nuomone, universitetas yra suprantamas, kaip mokslo įstaiga, kuriai yra svarbios tokios mokslinės funkcijos. Kaip išvardintos, kategorijos:

fundamentalaus mokslo nebuvimas, nepasiruošimas universteto stojimui, regioninių universitetų išnykimas, bei finansavimo problema.

Esminės universteto demokratinų principų nebuvimą, Lietuvos Respublikos Prezidentūros atžvilgiu, yra fundamentalaus mokslo nebuvimas universitete. „*Niekas neatkreipė dėmesio, kad įstatyme pirmas žodis yra „mokslas“ bet jo reformai, inovacijų, aukštųjų technologijų, verslo investicijų skatinimui ten nėra skirta nė žodžio*“ (Česlovas Šimkevičius, Liūdno mintys Prezidentui pasirašius naująjį mokslo ir studijų įstatymą, eil. 42-45). Fundamentalių mokslų išnykimo iš universiteto studijų programos lemia, ydinga krepšelio sistema. Kadangi fundamentalios programos nesurenkanka sau reikiamų krepšelių kiekio. „*vien tik rinkos dėsniais grįstas krepšelių judėjimas ir toliau nebūtų tobulinimas*“ (D. Grybauskaitė ragina išsaugoti regionines aukštąsias mokyklas, eil.6-10)

Antra, esminė problema Lietuvos universiteto nedemokratiškumo atžvilgiu yra regioninių universitetų išnykimas, kuris suteikia nelygias teises, asmenims, studijuojantiems, regioninės aplinkos zonoje. „*Krepšelių judėjimas, koks dar nėra tobulas, ir iš dalies kelia pavojų, kad regioniniai universitetai arba specializuotos švietimo ir mokymo įstaigos, kaip pavyzdžiui, specializuoti universitetai, gali ateityje ir išnykti, jeigu, vien tik rinkos dėsniais grįstas krepšelių judėjimas ir toliau nebūtų tobulinimas* (D. Grybauskaitė ragina išsaugoti regionines aukštąsias mokyklas, eil.6-10).

2. Lentelė

LR Seimo diskursas apie universiteto demokratinus principus ir autonomiją

Subkategorija	Teiginiai
Aukštojo mokslo tarybos galia	<Įstatymas numato ir aukštųjų mokyklų valdymo kaitą – universitetų valdymą iš Senato ketinama atiduoti iš aukštosios mokyklos tarybai. Aukštosioms mokykloms suteikiama autonomija- jos taps viešosiomis įstaigomis>.(Grajauskienė, L. Aukštasis mokslas- reformuojam ar sprogdinam? (eil.95-100)
	<Vykdant reformą universitetų valdymą iš Senato ketinama atiduoti iš visuomenė atstovų sudarytai aukštosios mokyklos tarybai. Ji ne tik tvirtins universiteto viziją, ir misiją, spręs dėl lėšų ir turto, bet ir nustatys rektoriaus rinkimų viešo konkurso būdu organizavimo tvarką, rinks, ir atleis iš pareigų aukštosios mokyklos rektorių.> >(Jackevičius, M. Seimas, diskutavo, kas valdys unviersitetus, eil. 26-30).
	<R. Paulausko teigimu, Lietuvos Švietimo ir mokslo ministerija aukštosioms mokykloms žada didesnę autonomiją, skirdama 50 proc. savo valdininkų į universitetų tarybas toliau reglamentuoja pastarųjų veiklą> (Apie senus profesorius ir jų 20 metų senumo konspektus, eil.89-91)
	<Gamtos mokslų fakulteto dekanas A. Lankauskas priminė, kad greit universiteto reikalus spės taryba, tarp kurios narių bus tik vienas kitas universiteto bendruomenės narys. Tada pasiūlė spręsti kuo greičiau, kol galima patiems priimti sprendimus.> (Fakultetų jungtuvės dėl europinio saldainio neįvyko. Eil.63)
ŠMM ministro įtaka	<Svarstant pataisas opozicija gąsdino, kad taip pažeidžiama aukštųjų mokyklų autonomija, per daug galių turės švietimo ir mokslo ministras>(Jackevičius, M. Seimas, diskutavo, kas valdys unviersitetus, eil. 16-17)
	<ministerija turės lemiamą balsą renkat rektorių>(Jackevičius, M. Seimas, diskutavo,

	kas valdys unviersitetus, eil. 33)
Socialinės problemos	<A.Sakalas, viename savo komentarų šią naują perkristiją į universitetų valdymo centralizaciją, kuria siekama susiaurinti universitetų autonomiją, sumažinant galimybes neturintiems studentams siekti aukštojo mokslo ir tuo nuskurdinti tautos intelektą.>(Grajauskienė, L. Aukštasis mokslas- reformuojam ar sprogdinam?, eil.47-50) <R.Lazutkos nuomone, yra nepastebima tai, kad ta reforma, nepajudina, pagrindinės rėmimo ne socialiniu, bet pažangumo pagrindu>(Lazutka, R. Studentai – Konstitucijos ar nevalymo vergai. Eil. 10-12)
Mokslo nebuvimas	<Prof. Sakalas, atkreipė dėmesį į vieną nelogiškumą, pagal Konstitucijos 49 str. Kultūra ir mokslas, tiek tyrimai, tiek dėstymas, yra laisvi. Valstybė, kultūrą ir mokslą išpareigoja remti, bet ne valdyti. Naujo įstatymo projektas yra specialus skyrius apie mokslo ir studijų valdymą.>(Jackevičius, M. Seimas, diskutavo, kas valdys unviersitetus, eil. 16-17)
Dėmesio stoka universiteto Etikos klausimais	< Per 18 min. Buvo nuspręsta nesteigti Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos. Politikai, net nebuvo įsigilinę į šios tarnybos steigimo reikalingumą.> (A. Navickas, Kaip per 18 minučių išlaisvinti universitetus nuo akademinio sąžiningumo, eil. 14)
Politikų nekompetetingumas	< Aukštojo mokslo reforma didžiuojasi ne tik liberalai, bet ir daugiau mažiau visa koalicinė Vyriausybė su premjeru Kubiliumi> (Rytas Staselis. Smūgiai švietimo sistemai. Eil.19) <Filosofas A. Šliogeris kritikavo premjero A. Kubiliaus vyriausybę, kad jos valdymo laikotarpiu Lietuvoje sumažėjo demokratijos, neišklausoma ir neišsiklausoma į švietimo reformos oponentų nuomonę ir argumentus.>(Grajauskienė, L. Aukštasis mokslas- reformuojam ar sprogdinam? (eil.105-110)

Seimo pozicija universiteto autonomijos ir demokratijos požiūriu lieka ta, kad pakeista universiteto valdymo struktūra, kai universiteto taryba galės dalyvauti visuomeniniai veikėjai, gali pakenkti pačiam universitetui. „*Gamtos mokslų fakulteto dekanas A. Lankauskas priminė, kad greit universiteto reikalus spręs taryba, tarp kurios narių bus tik vienas kitas universiteto bendruomenės narys. Tada pasiūlė spręsti kuo greičiau, kol galima patiems priimti sprendimus.* (Fakultetų jungtuvės dėl europinio saldainio neįvyko. eil.63). „*Vykdamas reformą universitetų valdymą iš Senato ketinama atiduoti iš visuomenė atstovų sudarytai aukštosios mokyklos tarybai. Ji ne tik tvirtins universiteto viziją, ir misiją, spręs dėl lėšų ir turto, bet ir nustatys rektorius rinkimų viešo konkurso būdu organizavimo tvarką, rinks, ir atleis iš pareigų aukštosios mokyklos rektorius.*“ >(Jackevičius, M. Seimas, diskutavo, kas valdys unviersitetus, eil. 26-30). Išskiriama, būtent tai, kad svarų balsą renkant Universiteto rektorių turės Švietimo ministras. „ministerija turės lemiamą balsą renkant rektorių“ (Jackevičius, M. Seimas, diskutavo, kas valdys unviersitetus, eil. 33). Šituo klausimu, labiausiai priekaištus reiškė opozicijos atstovai, bijodami sau nenaudingų sprendimų. „*Svarstant pataisas opozicija gąsdino, kad taip pažeidžiama aukštųjų mokyklų autonomija, per daug galių turės švietimo ir mokslo ministras* (Jackevičius, M. Seimas, diskutavo, kas valdys unviersitetus, eil. 16-17) Taip pat Seimo atstovai išsakė nuomones, kad šis pasikeitimas centralizuos universiteto valdymą, ir pakenks mokslui ir tyrimui, kurie turėtų būti laisvi ir nevaldomi. „*Valstybė, kultūrą ir mokslą išpareigoja remti, bet ne valdyti. Naujo įstatymo projektas yra specialus skyrius apie mokslo ir studijų valdymą.*

Seimo narių nepakankamą domėjimąsi aukštuoju mokslu parodo, net nesvarstytas sprendimo priėmimas dėl Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos, „per 18 minučių, buvo nuspręsta nusteigti Akademinės etikos, ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos“. (A. Navickas, Kaip per 18 minučių išlaisvinti universitetus nuo akademinio sąžiningumo, eil. 14).

Prie visų šių problemų, išryškėja ir socialinės problemos, kai pažeidžiamas demokratinis principas į visiems, viendodą prieigą į aukštąjį mokslą. „A. Sakalas, viename savo komentaru šią naują perkrikštijo į universitetų valdymo centralizaciją, kuria siekama susiaurinti universitetų autonomiją, sumažinant galimybes neturtingiems studentams siekti aukštojo mokslo ir tuo nuskurdinti tautos intelektą. (Grajauskienė, L. Aukštasis mokslas- reformuojam ar sprogdinam?, eil.47-50)

Visumoje iškykla pagrindinės demokratijos principų nebuvimo problemos, tai aukštojo mokslo Tarybos galia, kuria atitinkami asmenys, patekę į šią Tarybą galės priimti sau naudingus sprendimus, savo ruožtu laužydami demokratijos principus. Remiantis, teorine darbo dalimi, pasak, Giddens, A. 2005, švietimas nuo seno buvo politinių kovų arena.

3. Lentelė

Švietimo ir mokslo ministerijos diskursas apie universiteto demokratinis principus ir autonomiją

Subkategorija	Teiginiai
Rinkos svarba	<Universitetai nėra įmonės, kurių tikslas rinkoje iškišti savo produkciją.> (Ginevičius: universitetus „uždarys“pats gyvenimus 34 eil.)
	<V. Daujočio nuomone, dabar taikomas pseudo rinkos ekonomikos metodas naudojamas tam, kad politikams nereikėtų daryti ryžtingų sprendimų.> (Ginevičius: universitetus „uždarys“pats gyvenimus 38 eil.)
	<...rinkos būdais galima labai greitai sužlugdyti aukštojo mokslo sistemą> (Ginevičius: universitetus „uždarys“pats gyvenimus 42 eil.)
ŠMM ministro nekompetetingumas	<Anot pareiškimo iniciatorių ministro išsakyta diskriminacinė pozicija gali būti suprasta, kaip netiesioginis bandymas vertinti universitetus, ne pagal mokslo pasiekimus, bet pagal personalo amžių> (Švietimo ir mokslo ministrui G. Steponavičiui – profesorių atkirtis, eil.19)
	<Buvo padaryta moralinė žala, sukelta socialinė įtampa, pakenkta viešajam interesui ir demokratinėms vertybėms, kurios su bet kokia diskriminacija yra nesuderinamos>. (Švietimo ir mokslo ministrui G. Steponavičiui – profesorių atkirtis, eil.36)
	<G.Steponavičius prisipažino, kad yra politikas, o ne specialistas>. (Švietimo ministras nelaiko savęs specialistu. Eil.34).
	<Ministras juokais aiškino, kad valstybės finansavimas studijų krepšeliu pavadintas dėl to, kad Lietuva, krepšinio šalis.>(Švietimo ministras nelaiko savęs specialistu. Eil.55 eil.)
	<Auditorija audringai sutiko vieno iš Švietimo ir mokslo ministerijos atstovų teiginį, kad pastarieji nežino, kas apskritai yra mokslas>. (Ką pasakė ir ką nutylėjo Švietimo ir mokslo ministerijos valdininkai Šiauliuose eil. 139).
	<Dabar kai hierarchiškojoje švietimo sistemos valdžios viršūnėje susirinko grupė draugų, kurių višiskas nekompetetingumas švietimo reikaluose puikiai dera su didžiausia neapykanta oponentams> (V. Daujotis Aukštoji mokykla vieta, kurioje žmogus išmoksta ieškoti tiesos? Eil. 22)
	<Kiek bankai „patepė“ ministrą, kad jis prastumtų krepšelio sistemą, o likusius

	<p>studentus paverstų bankų įkaitais.> (Dvipyliis studento krepšelis, eil. 28).</p> <p><Siekiami sumažinti biurokratizmą „valdiškoje“ aukštojo mokslo valdymo sistemoje>. (Ministras: paskolų sistemos prašė studentai, eil. 12)</p> <p>< Švietimo ministras labai aptakiai bandė įvardinti, kurių pasaulio šalių patirtimi bandomas įdiegti jo siūlomas modelis, kai studentai skirstomi į mokačius ir nemokačius> (I. Brazauskas, Lietuvos aukštojo mokslo reforma ir pasaulio patirtis Amerika, eil.35)</p> <p><R. Paulausko teigimu, švietimo ir mokslo ministras neteisingai pasielgė išdėstydamas mintį, kad ar studentus tenkina seni profesorai, skaitantys ir dvidešimt metų senumo konspektų. Paulausko, teigimu, ministras manė, kad toks argumentas sustiprins jo mokslo ir reformos studijų pagrindimą.> (Apie senus profesorius ir jų 20 metų senumo konspektus, eil.36-39).</p>
Atitinkamų specialistų vadovavimo švietimo ministerijai būtinumas	<p><Kol aukštųjų mokyklų pagrindinis užsakovas yra valstybė, ar nevertėtų pasiskolinti idėjų iš B. Obamos švietimo politikos, kurioje teigiama, kad federalinė valdžia, finansuos bakalauro, ir magistro studijas, tiems, kurie ketina, pasirašyti kontraktus ir atidirbti ketverius metus mažiau populiariose srityse>. (Ką pasakė ir ką nutylėjo Švietimo ir mokslo ministerijos valdininkai Šiauliuose. Eil. 73)</p> <p><Soc. mokslų daktarė Birutė Štuikytė teigė, kad kai švietimo ministerijai vadovauja ekonomistai, juristai, nėra gerai. Ministerijai turėtų vadovauti habilituotas mokslų daktaras, profesorius su laispniais.> (Aukštajam mokslui pastatytas kryžius, eil. 25)</p>

Švietimo ir Mokslo ministerija atskleidžia universitetų demokratiškus principus ir autonomijos nebuvimą, kai, kurie valdininkai net nežino kas yra mokslas. „*Auditorija audringai sutiko vieno iš Švietimo ir mokslo ministerijos atstovų teiginį, kad pastarieji nežino, kas apskritai yra mokslas.* (Ką pasakė ir ką nutylėjo Švietimo ir mokslo ministerijos valdininkai Šiauliuose eil. 139). Švietimo ir mokslo ministras savęs ne vadina švietimo specialistu, „*G. Steponavičius prisipažino, kad yra politikas, o ne specialistas* (Švietimo ministras nelaiko savęs specialistu. Eil.34). Taip pat, „krepšelių sistema“ pavadinta taip, kadangi Lietuva yra krepšinio šalis. „*<Ministras juokais aiškino, kad valstybės finansavimas studijų krepšeliu pavadintas dėl to, kad Lietuva, krepšinio šalis>.* (Švietimo ministras nelaiko savęs specialistu. Eil.55 eil.). Šie ministro pasisakymai, rodo, jo nekompetenciją kalbant apie Lietuvos švietimą. Sąvokos „krepšelio“ buitinis pavadinimas, rodo, nesigilinimą į pačią aukštojo mokslo, žinių esmės.

Taip pat ministerijos nekompetetingumą, ir demokratiškus principus nesilaikymą, rodo, vykęs skandalas dėl G. Steponavičiaus priekaišto dar vis dėstytojaujantiems „seniems“ profesoriams. „*Buvo padaryta moralinė žala, sukelta socialinė įtampa, pakenkta viešajam interesui ir demokratinėms vertybėms, kurios su bet kokia diskriminacija yra nesuderinamos.* (Švietimo ir mokslo ministrui G. Steponavičiui – profesorių atkirtis, eil.36). Šiuo atveju pažeisti demokratijos tolerancijos principas, kadangi Švietimo ministras, diskriminuoja ir netoleruoja „senų“ profesorių dėstytojų.

Švietimo ministro rodytas nekompetetingumas, siejamas su demokratiškus principus nebuvimu, nes netinkamo srities asmuo, gali priimti nekompetetingus ir neteisingus sprendimus. Kaip ir priimtas nekompetetingas sprendimas universitetą „padaryti“ rinkos dalyviu. „*rinkos būdais galima labai greitai sužlugdyti aukštojo mokslo sistemą.* (Ginevičius: universitetus

„uždarys“pats gyvenimus 42 eil.). „Universitetai nėra įmonės, kurių tikslas rinkoje iškišti savo produkciją.“ (Ginevičius: universitetus „uždarys“pats gyvenimus 34 eil.)

Šis atvejis aiškinamas, taip pat ir tuo, kad, švietimo ministras buvo papirktas bankų: „Kiek bankai „patepė“ ministrą, kad jis prastumtų krepšelio sistemą, o likusius studentus paverstų bankų įkaitais. (Dvipylis studento krepšelis, eil. 28).

Šių nekompetetingų sprendimų priėmimo buvo pasiūlytas Švietimo ir Mokslo ministerijai soc. m. dr. B. Štūikytės pasiūlymas, kad švietimo ministerijai turi vadovauti habilituotas daktaras, ar profesoriaus vardą turintis asmuo. Išsakytas pasiūlymas yra vertas dėmesio, tačiau tai nepadėtų išspręsti demokratiškos principų nebuvimą švietimo sistemoje. Turėtų vykti esminė pertvarka nuo žemiausios švietimo grandies ligi aukščiausios išsamiai išnagrinėjant esmines švietimo sistemos problemas. Bet tai pagelbėtų išspręsti priimti universitetų valdymo atžvilgiu kokybiškus sprendimus.

4. Lentelė

Diskursas apie aukštojo mokslo reformos procesą

Subkategorija	Teiginiai
Besiformuojantys elitinio universiteto pagrindai	<Soc. mokslų daktarė Birutė Štūikytė teigė, kad jai nepatinka, ką dabar daro oligarchai, kad aukštasis mokslas bus priemas tik aukštiems piniginiams žmonėms>.(Aukštajam mokslui pastatytas kryžius, eil. 25)
	<Lietuvoje formuosis elitinių universitetų grupė> (Lietuvos aukštojo mokslo reforma,-latviška, eil.36)
	<Universitetų komercializacija griauna švietimo sistemos ir mūsų visuomenės elitinius pagrindus> (D. Jonkus, Ar universitetas reikalinga revoliucija?, eil. 29)
Privačių universitetų kūrimasis	<Privačios mokyklos tampa UAB, anot pror. V. Daujočio, toks statusas tėra eksperimentas, ir aukštajai mokyklai nėra normalu.> (Privačios aukštosios mokyklos tampa UAB eil. 10)
Demokratiškos teisių pažeidimas	<Naujasis Lietuvos ir mokslo studijų įstatymas šiurkščiai pažeidžia žmogaus teises, kadangi vienodoje studijų programoje, bus pusė mokančių, pusė ne.> (Aukštajam mokslui pastatytas kryžius, eil. 57)
	<Lietuvą kamuoja demokratijos deficitas>(Aukštajam mokslui pastatytas kryžius, eil. 63)
Atsiribojimas nuo rinkos	<Lietuvos aukštojo mokslo sistema vis dar yra centralizuota ir izoliuota nuo rinkos>.(Ekspertas: mokslo reforma – skaudi, bet būtina eil. 33.)
	<Reagavimas į rinkos poreikius yra geriau nei centralizuotas valdymas>.(Ekspertas: mokslo reforma – skaudi, bet būtina eil. 104)
„Krepšelių“ sistemos problemiškas	<Krepšeliai nėra panacėja, galinti išgelbėti aukštąjį mokslą. Tai įrodė Lietuvos mokyklų pavyzdys.> (Aukštojo mokslo reforma. Aukštosios mokyklos studentų už dyką nebegaus, eil. 36)
	<Krepšelių skaičiavimo sistema yra ydinga> Kauno universitetų jungtuvės: kokybiškesnės studijos pigiau, eil.91)
	<Ar nebus taip, kad siekis vykdyti reformą „ nuo viršaus“ žlugs dėl nepertvarkytos žemesniosios grandies?> (Ministras: paskolų sistemos prašė studentai, eil. 40)
Politiniai žaidimai	<Nesiremiant aukštojo mokslo reforma, uždaryti prastų studijų programų yra sunku, tai politinės valios neturėjimo išdava.> (Aukštojo mokslo reforma. Aukštosios mokyklos studentų už dyką nebegaus, eil. 42)
	<“Tas prakeiktas, atsiprašant krepšelis, yra tik politinis sprendimas, kurio mes nepakeisime, teigė, Vilniaus universiteto rektorius B. Juodka.>. (Studijų mugė siūlo katiną maiše, eil. 13)
Išsilavinimo kokybės	<Sistema gali išsigimti į tai, kai bus einama pasimti diplomo, o jis bus imamas ten,

kaip visuomeninės vertybės stoka	kur lengviausiai gaunama. (Aukštojo mokslo reforma. Aukštosios mokyklos studentų už dyką nebegaus, eil. 50)
	<Universitetai turi ginti savo autonomiją kaip tą viešąją erdvę, kurioje galima išsaugoti ir apginti visuomenines vertybes.> (D. Jonkus, Ar universitetams reikalinga revoliucija?, eil. 56)
	<Aukštąjį mokslą bandoma paversti vieta, kurioje individai nupilietinami, o vietoj išsilavinimo įbrukamas išsimokėtinai nusipirkta aukštojo mokslo diplomai.> (V. Daujotis. Aukštoji mokykla vieta, kurioje žmogus išmoksta ieškoti tiesos? Eil. 64)
Reformos nebuvimas	<Reforma yra tik mitas, esmė nepasikeitė, nes pusė moka už mokslą, o anksčiau tie pusė studentų buvo paslepaime kaip neakivaizdininkai, vakarinių studijų studentai.>(Analitikai: ne reforma lėmė studentų emigraciją, eil.42)
	<Švietimo reformą vadinu deforma, tai reformos darymas dėl darymo.> (Švietimo deforma: studentams teiks išmokyti skaudžią finansų pamoką, eil.10)

Aukštojo mokslo reformos diskurse išryškėja nemažai išskirtų kategorijų. Šias kategorijas galime grupuoti taip, kad ši reforma, skatino kurtis elitiniams ir privatiems universitetams. „Lietuvoje formuosis elitinių universitetų grupė (Lietuvos aukštojo mokslo reforma,-latviška, eil.36); „Soc. mokslų daktarė Birutė Štuikytė teigė, kad jai nepatinka, ką dabar daro oligarchai, kad aukštasis mokslas bus prieinamas tik aukštiems pinigingiems žmonėms.(Aukštajam mokslui pastatytas kryžius, eil. 25). Šiuo atveju, išryškės nelygybės problema, kad gerai besimokantis studentas, neturės finansinių galimybių įstoti į universitetą.

Šių universitetų kūrimąsi skatina „krepšelių“ problemiško neišsprendžiamumas. „Krepšeliai nėra panacėja, galinti išgelbėti aukštąjį mokslą. Tai įrodė Lietuvos mokyklų pavyzdys.“ (Aukštojo mokslo reforma. Aukštosios mokyklos studentų už dyką nebegaus, eil. 36) Visa tai siejama su tokiais lygiaverčiais aspektais, kaip demokratinių teisių pažeidimas „Naujasis Lietuvos ir mokslo studijų įstatymas šiurkščiai pažeidžia žmogaus teises, kadangi vienodoje studijų programoje, bus pusę mokančių, pusę ne. (Aukštajam mokslui pastatytas kryžius, eil. 57). Bei universiteto, kaip rinkos dalyvio neatitikimas realybėje. „Lietuvos aukštojo mokslo sistema vis dar yra centralizuota ir izoliuota nuo rinkos. (Ekspertas: mokslo reforma – skaudi, bet būtina eil. 33.) Ši sistema skatina išsilavinimo kokybės stoką, bei aukštojo mokslo diplomo nuvertėjimą. „Aukštąjį mokslą bandoma paversti vieta, kurioje individai nupilietinami, o vietoj išsilavinimo įbrukamas išsimokėtinai nusipirkta aukštojo mokslo diplomai.“ (V. Daujotis. Aukštoji mokykla vieta, kurioje žmogus išmoksta ieškoti tiesos? Eil. 64)

Visa tai, rodo nekompetetingus politinius žaidimus, „tas prakeiktas, atsiprašant krepšelis, yra tik politinis sprendimas, kurio mes nepakeisime, teigė, Vilniaus universiteto rektorius B. Juodka.“ (Studijų mugė siūlo katiną maiše, eil. 13). Kai kuriuose atvejuose, šis aukštojo mokslo reforma, yra įvardijama, kaip jos nebuvimas, „Reforma yra tik mitas, esmė nepasikeitė, nes pusė moka už mokslą, o anksčiau tie pusė studentų buvo paslepaime kaip neakivaizdininkai, vakarinių studijų studentai. (Analitikai: ne reforma lėmė studentų emigraciją, eil.42)

Pagrindinės aukštojo mokslo reformos demokratijos principų nebuvimą rodo, „krepšelių“ sistemos ydingumas, iš kurio ir kyla kitos šiame apraše išvardintos problemos.

5. Lentelė

Universiteto demokratiųjų principų diskursas aukštojo mokslo finansavime

Kategorija	Teiginiai
Paskolų sistemos problemiškas	<Pirmoji jauno žmogaus investicija esą nebūtinai atsipirks (Imti keliasdešimt tūkstančių paskolą už mokslus nėra puikus finansinis sprendimas> (Švietimo deforma: studentams teiks išmokyti skaudžią finansų pamoką, eil.31)
	<Rūpestis dėl studentų paskolų yra tik imitacija, kuri yra reikalinga sistemai> (Aukštajam mokslui pastatytas kryžius, eil. 32)
	< L. Veriankaitė: Kai mokslo siekimas matuojamas pagal pinigų kiekį, pagal tai, kiek investuojama į studijas, nėra teisinga> (Mokslo vaisiai saldūs ir Lietuvoje, eil.117-118)
	<Studentų įvertintas dėstytojas negaili kritikos švietimo reformai, vadindamas ją deforma, griovimas. Teigdamas, kad mokamas mokslas – didžiausia klaida.> (Metų dėstytojai moko mąstyti, 88-92)
Finansinė reformos nauda universitetui	<I. Vareikytė taip pat teigė, esą kai kurios šalies aukštosios mokyklos piktybiškai naudojami aštuntuko reforma, ir net neprasidėjus sesijai žino, kiek studentų mokės už mokslą >(Juodos studentų dienos, eil. 37-39)
	<Diplomų pasiūla padidėjo, o negabių studentų tempimas už ausų, aukštosios mokyklos tapo finansiškai naudingas > (R. Kuodis, Mitai, paradoksai, ir realybė: aukštojo mokslo ekonomika. Eil. 51)
LR Konstitucijos pažeidimas	<Didžiausia kvailystė padaryta, leidus universitetams priimti kiek nori mokančių už mokslą studentų. Bei Konstituciją ne prižiūri konstitucingumą, o vykdo politinius užsakymus>. (Ginevičius: universitetus „uždarys“ pats gyvenimas 53 eil.).
	<Lietuvos Respublikos Konstitucijos 41 str. Parašyta, jog gerai besimokantiems piliečiams valstybinėse aukštosiose mokyklose laiduojamas nemokamas mokslas.> (R. Kuodis, Mitai, paradoksai, ir realybė: aukštojo mokslo ekonomika. Eil. 182)
	<Lietuvos valdžia spjovė į Konstituciją ir apmokestino studijas valstybinėse aukštosiose mokyklose> (V. Daujotis. Lietuvos studentų organizacijos veikia komjaunimo stiliumi? Eil.76.
	<Mokymosi sąlygos turi būti vienodos, arba nei vienas nemoka, arba visi solidarai dalinasi mokesčio našta.> (V. Daujotis, Kaip reformuoti aukštojo mokslo reforma. Eil.15)
Finansinės reformos atitrūkimas nuo realybės	<Tikroji aukštojo mokslo sistemos reforma yra už horizonto linijos, apie jos pranašumus ir trūkumus politikams ir piliečiams pagalvoti vėra šiandien>. (R. Kuodis, Mitai, paradoksai, ir realybė: aukštojo mokslo ekonomika. Eil. 201)
Finansinės reformos naudingumas Lietuvos bankams	<Paskolų sistema aukštąjį mokslą paversti bankų pelno šaltiniu> (V. Daujotis Aukštoji mokykla vieta, kurioje žmogus išmokyti ieškoti tiesos? Eil. 61)
Mažiausias finansuojama masinio išsilavinimo kaina	<N. Putinaitės teigimu, „ Turime daugiausiai išsilavinusių žmonių, o viena vieta Lietuvos aukštojoje mokykloje finansuojama mažiausiai Europos Sąjungoje> (Minia studentų labiau bėda negu džiaugsmas, eil.28)

Esminė aukštojo mokslo finansavimo problema yra LR Konstitucijos pažeidimas. „Lietuvos valdžia spjovė į Konstituciją ir apmokestino studijas valstybinėse aukštosiose mokyklose (V. Daujotis. Lietuvos studentų organizacijos veikia komjaunimo stiliumi? Eil.76.) Taip pat, „didžiausia kvailystė padaryta, leidus universitetams priimti kiek nori mokančių už mokslą studentų. Bei Konstituciją ne prižiūri konstitucingumą, o vykdo politinius užsakymus.

(Ginevičius: universitetus „uždarys“ pats gyvenimus 53 eil.). Šis esminis LR Konstitucijos pažeidimas ir suponuoja pagrindinio demokratijos įstatymo nesilaikymą.

Šiuo atveju ir kyla visa aukštojo mokslo finansavimo problemiškas, kai nesilaikoma savo šalies sukurtų įstatymų. Konstitucinio įstatymo nesilaikymas lemia tolimesnius demokratinių teisių ir principų nesilaikymą, kaip kategorija, *finansinė reformos nauda universitetui*. „Aukštosios mokyklos piktybiškai naudojasi aštuntuko reforma, ir net neprasidėjus sesijai žino, kiek studentų mokės už mokslą (Juodos studentų dienos, eil. 37-39) ; „Negabių studentų tempimas už ausų, aukštosioms mokyklos tapo finansiškai naudingas.“ (R. Kuodis, Mitai, paradoksai, ir realybė: aukštojo mokslo ekonomika. Eil. 51).

Esminės Konstitucijos pažeidimo pasekmės veda prie šios reformos atitrūkimo nuo realybės, „tikroji aukštojo mokslo sistemos reforma yra už horizonto linijos, apie jos pranašumus ir trūkumus politikams ir piliečiams pagalvoti verta jau šiandien“. (R. Kuodis, Mitai, paradoksai, ir realybė: aukštojo mokslo ekonomika. Eil. 201).

Finasinės reformos nauda tame, kad ši reforma yra naudinga tik patiems bankams, kaip ir ŠMM ministrui, kuris 3 lentelės teiginyje yra teigiama „Kiek bankai „patepė“ ministrą, kad jis prastumtų krepšelio sistemą, o likusius studentus paverstų bankų įkaitais. (Dvipylis studento krepšelis, eil. 28).“ Taip pat ir patiems bankams „Paskolų sistema aukštąjį mokslą paversti bankų pelno šaltiniu“. (V. Daujotis Aukštoji mokykla vieta, kurioje žmogus išmoksta ieškoti tiesos? Eil. 61)

Teorinėje dalyje apie tai, kad studentai patapo industrinės visuomenės aukomis, aiškino Paulis Goodmanas, tai lėmė biurokratizmas ir visuomenėje įsigalėjęs racionalizmas. „Studentai tapo aukštojo mokslo industrijos aukomis ir yra priversti tenkintis tuo, kas jiems siūloma“ (Samalavičius, 2003 p. 70).

Apibendrinus aukštojo mokslo finansavimo problemišumą, galime teigti, kad jis yra naudingas, tik Lietuvos bankų sistemai, ir kai kuriems šios reformos iniciatoriems ir sumanytojiems.

6. Lentelė

Universitetas, kaip demokratinių principų ir autonomijos kontekste

Kategorija	Teiginiai
Universitų uždarymo problemiškas	<Jei ir toliau galios socialistiniai principai, visi Lietuvos universitetai bus nušluoti pasaulio universitetų sako, prof. M. Pumputis.> (Kiek universitetų liks Lietuvoje, eil. 1)
	<R. Ginevičiaus nuomone, dirbtinio aukštųjų mokyklų tinklo optimizavimo nereikia, nes universitetus „uždarys“ pats gyvenimas>. (Ginevičius: universitetus „uždarys“ pats gyvenimus 12 eil.)
	<Juk pasakyta, turi likti trys universitetai. Sako duos pinigų. Taigi, duoda tam, kad susinaikintume.> (Fakultetų jungtuvės dėl europinio saldainio neįvyko. Eil. 75)

Universiteto vidinės problemos	<Universitetuose tarpsta akademinis nesąžingumas, bakalauro, magistro darbų pirkimas.> (Universitetai dangsto mokslą imituojančius studentus, eil. 2)
	<Universitetuose nenorima pripažinti, kad nusirašinėjimas ir nesavarankiškas darbas didelė auganti problema, arba atsisakoma kovoti su akademinio nesąžiningumu, nes svarbiau išgyventi.> (Universitetai dangsto mokslą imituojančius studentus, eil. 21)
	<Kas perka darbus, perka stipendijas, finansuojamas vietas, o poto perka tarnybas> (Universitetai dangsto mokslą imituojančius studentus, eil. 62)
Universitetų diskriminacija	<Vyksta vos ne nuolatinė mūsų aukštųjų mokyklų vieša diskriminacija>. (Vygantas Paulikas, apie švietimo ir mokslo politiką, nevykėlius universitetus bei juose studijuojantį jaunimą. Eil. 18).
Korupcijos plėtojimas	<Universitetų vadovų teigimu Lietuvos realybė: korupcija prasidės jau vidurinėse mokyklose, mokinys pažymius jau nusipirks> (Studijų mugė siūlo katiną maiše, eil. 24)
Autoritarinis valdymas	<Universitetuose su retomis išimtimis dominuoja ne demokratiniai, bet autoritariniai valdymo modeliai>(D. Jonkus, Ar universitetams reikalinga revoliucija?, eil. 61)

Universitetas, kaip institucija yra mokslo žinių teikėja. Šie straipniai rodo, kad universiteto vidaus valdyme kyla nemažai problemų. Išryškėja, nusirašinėjimo, perkamų baigiamųjų darbų problema. „*Universitetuose nenorima pripažinti, kad nusirašinėjimas ir nesavarankiškas darbas didelė auganti problema, arba atsisakoma kovoti su akademinio nesąžiningumu, nes svarbiau išgyventi.*“ (Universitetai dangsto mokslą imituojančius studentus, eil. 21) Šias problemas kelia 4 lentelėje pateikta viena iš kategorijų, kaip krepšelių sistemos problematiškumas, kuris ir skatina minėtas problemas. Taip pat 1 lentelėje minėta problema regionų universitetų uždarymo svarba iškyla ir šioje vietoje, kadangi problematiška „krepšelio“ sistema skatina universitetų mažėjimą. „*Jei ir toliau galios socialistiniai principai, visi Lietuvos universitetai bus nušluoti pasaulio universitetų sako, prof. M. Pumputis.* (Kiek universitetų liks Lietuvoje, eil. 1). „*Juk pasakyta, turi likti trys universitetai. Sako duos pinigų. Taigi, duoda tam, kad susinaikintume.* (Fakultetų jungtuvės dėl europinio saldainio neįvyko. Eil. 75). Neadekvatyvi ir nedemokratiška aukštojo mokslo reforma, skaitina ir vidinias universiteto problemas.

Visa tai apibendrina trys likusios kategorijos, kurios rodo demokratijos principų ir autonomijos nebuvimą: viešą universitetų diskriminaciją, „*vyksta vos ne nuolatinė mūsų aukštųjų mokyklų vieša diskriminacija.* (Vygantas Paulikas, apie švietimo ir mokslo politiką, nevykėlius universitetus bei juose studijuojantį jaunimą. eil. 18). Pati sistema nori naikinti universitetus, korupcijos plėtojimas, kuris „*prasidės jau vidurinėse mokyklose, mokinys pažymius jau nusipirks* (Studijų mugė siūlo katiną maiše, eil. 24), bei autokratinis valdymas, nuo kurio valdymo ir kyla pagrindinės problemos demokratinio atžvilgiu. „*Universitetuose su retomis išimtimis dominuoja ne demokratiniai, bet autoritariniai valdymo modeliai* (D. Jonkus, Ar universitetams reikalinga revoliucija?, eil. 61)

Šiaulių ir Klaipėdos universitetų jungimosi tikslų kontekstualumas

Kategorija	Teiginiai
Valdžios nedėmesingumas regiono universitetams	<Šauliams ir Klaipėdai jungimasis, mano galva, negresia, nors ką čia gali žinoti, kas šaus į politikų galvas, teigė, J. Pabrėža.> (Universitetas tikisi išgelbėti apskritį, eil.26). <Kol kas valdžia tikrai neskiria pakankamai dėmesio regionų universitetams.>(Šiaulių ir Klaipėdos universitetai vienija jėgas,eil. 8)
ŠU ir KU planuoja bendradarbiauti	<Jungtis ir integruotis esame skatinami iš visų pusių, dabar vis apie tai kalba, ir šios temos išvengti nepavyks, nes nuo šiol galioja naujos žaidimo taisyklės, tokia yra sistema, kalbėjo A. Skurvydas.> (Kauno universitetų jungtuvės: kokybiškesnės studijos pigiau, 26) <Pabrėžos teigimu, jungtis nereikia, reikia rimtai bendradarbiauti>(Šiaulių ir Klaipėdos universitetai vienija jėgas,eil. 49) <Klaipėdos universiteto rektoriaus V. Žulkaus nuomone, jei valdžia universitetams suteiks pažadėtą autonomiją, jungimosi procesas gali išibėgėti>.(Universitetas privers jungtis savanoriškai, eil. 44).
Universitetų jungimosi minusai	<Sujungus fakultetus daugiau stipendijų atitektų, gamtininkams“ nes jų studijų balai yra aukštesni nei matematikų> (Fakultetų jungtuvės dėl europinio saldainio neįvyko. Eil.25) <Universitetų jungtuvės turi plusų ir minusų. Minusai tas, kad universitetas kiekvienas turi savo vidinę kultūrą, ir dėl to, ko gero nepavyks išvengti organizacijų kultūrų konflikto.> Kauno universitetų jungtuvės: kokybiškesnės studijos pigiau, eil. 123)
ŠMM universitetus jungtis nevers	<Sprendimų iš viršaus Švietimo ir mokslo ministerija nediktuos. Kiekviena aukštoji mokykla sprendžia kas jai geriausia> (Kauno universitetų jungtuvės kokybiškesnės? Eil. 2) <Naujoji Vyriausybė privers universitetus jungtis ne per prievartą, o savanoriškai>.(Universitetas privers jungtis savanoriškai, eil. 2).

Dėl regioninių universitetų uždarymo problemą analizavome, taip pat ir 1. lentelėje pateiktuose Lietuvos Respublikos Prezidento pasisakymuose dėl regioninių universitetų uždarymo problemos. Šiaulių ir Klaipėdos universitetas planuoja išvengti jungimosi, ir žada pasirašyti bendradarbiavimo sutartį tarp šių universitetų. „Pabrėžos teigimu, jungtis nereikia, reikia rimtai bendradarbiauti“. (Šiaulių ir Klaipėdos universitetai vienija jėgas,eil. 49). Bet ir čia mano, manymu, išryškėja, tam tikras politinis žaidimas, kad universitetas greičiau susijungs kartu, ir susiderės dėl jiems abiejiems tinkamų sąlygų, nei kaip būtų, jei juos jungtis priverstų Švietimo ir Mokslo ministerija.

Regioninių universitetų jungimosi problema yra šių skirtingų universitetų vidinių kultūrų sujungimas. „Kiekvienas turi savo vidinę kultūrą, ir dėl to, ko gero nepavyks išvengti organizacijų kultūrų konflikto. (Kauno universitetų jungtuvės: kokybiškesnės studijos pigiau, eil. 123). Kadangi Šiaulių ir Klaipėdos universitetai, turi gana skirtingas mokslines bazes.

Teoriškai ŠMM planuoja neversti jungtis universitetams, bet aukštojo mokslo įstaigoms yra jaučiamas spaudimas „Jungtis ir integruotis esame skatinami iš visų pusių, dabar vis apie tai kalba, ir šios temos išvengti nepavyks, nes nuo šiol galioja naujos žaidimo taisyklės, tokia yra sistema,“ kalbėjo A. Skurvydas. (Kauno universitetų jungtuvės: kokybiškesnės studijos pigiau,

26). Laisvo apsisprendimo dėl universitų jungimosi universitetams nelieka, todėl yra pažeistas demokratinis principas, tai yra laisvas pasirinkimo teisė.

8. Lentelė

Fundamentaliųjų mokslų nykimas aukštojo mokslo studijų procese

Kategorija	Teiginiai
Mokslo nebuvimas	<Reformų pasekmė – beraščiai.> (Kodėl dingio lietuvių filologija? eil. 5
Studijų programų nerentabilumas	<Beveik 60 koleginių ar universitetinių studijų programų yra nerentabilios, tai signalas aukštosioms mokykloms, kad ne viskas tvarkoje su jų pasirinktais prioritetais, teigė Švietimo ir Mokslo ministras.> (Stojantieji numarino, beveik 60 studijų programų, eil. 38)
	< Mes tokių neprimtume, net jei mokėtų milijoną, nes 1.6 surinkęs balo studentas – vos gyvas studentas, sakė B. Juodka > (Rektoriai: vos gyvas studentas geriau negu jokio, eil. 19)
Mokslininko moksliško stoka	<Esame tariamų mokslo ir aukštumų siekia visi tie, kurie daugiau atitinka mokslininkų dėl karjeros, o ne mokslininkų iš pašaukimo kategorijos kriterijus. (Apie indivilizuotas hierarchines mokslinio potencialo sistemas: vanitas vanitatum, eil. 39)>

Teorinėje analizėje filosofas Jose Ortega y Gassetas, teigė, kad vienas iš svarbiausių universiteto uždavinių moksliniai tyrimai ir pats mokslas. Dabartiniai aukštojo mokslo reformos padariniai yra fundamentaliųjų mokslų dingimas iš universitetinių studijų programų. Ši problema buvo jau iškelta Lietuvos Respublikos Prezidento lygmenyje, 1 lentelėje. Trys šios lentelės kategorijos pažymi iškilusias problemas, tai, kad mažėja mokslininkų, kurie kurtų mokslą, „Esame tariamų mokslo ir aukštumų siekia visi tie, kurie daugiau atitinka mokslininkų dėl karjeros, o ne mokslininkų iš pašaukimo kategorijos kriterijus“. (Apie indivilizuotas hierarchines mokslinio potencialo sistemas: vanitas vanitatum, eil. 39). Tai sukelia, ne kokybišką mokslo kūrimą, kurio pasekoje studijų programos tampa neberentabilios, iš kurių daugiausia tampa fundamentalaus tipo programos. „Beveik 60 koleginių ar universitetinių studijų programų yra nerentabilios, tai signalas aukštosioms mokykloms, kad ne viskas tvarkoje su jų pasirinktais prioritetais, teigė Švietimo ir Mokslo ministras. (Stojantieji numarino, beveik 60 studijų programų, eil. 38). Šioje vietoje, galime paminėti ir tai, kad šių mokslų dingimą paskatino ydinga „krepšelio“ sistema, kai populiarios studijų programos sulaukė didžiausio studentų dėmesio.

Švietimo įstaiga, universitetas negaminatis mokslo jau savaime praranda demokratinę atskaitomybę prieš visuomenę.

9. Lentelė

Diskursas apie Lietuvos universitetų rektorių veiklą ir jų rinkimo procesas

Kategorija	Teiginiai
Ydinga rektoriaus veikla	<Pasižiūrėjus, kiek valandų buvo prisirašę universiteto vadovai, suabejoji, ar iš viso metuose jų tiek yra.> (VDU prorektorių algos siekė ketvirtį milijono lt,

	eil.11) <Kaip krizės laikotarpiu rektoriui, kuris vadovauja aukštajai mokyklai, gali likti dar laiko dalyvauti projektuose, esą praktiškai papildoma veikla jiems tik prirašoma>(Aukštosios mokyklos raginamos viešinti vadovų atlyginimus, eil. 8)
Rektorių atlyginimo neskaidrumas	<Imdami didžiulius priedus prie atlyginimų universiteto vadovai galbūt elgėsi teisėtai, tačiau tai nereiškia, kad tai suderinama su etika, ir akademinė dviasia>(VDU prorektorių algos siekė ketvirtį milijono lt, eil.16) <Apie ketvirtį milijono siekinančius prorektorių atlyginimus, nežinojo nei Senatas, nei universiteto bendruomenė> (VDU prorektorių algos siekė ketvirtį milijono lt, eil.64)
Viešųjų ir privačių interesų maišymas rektorių veikloje	<P. Zakarevičiaus teigimu, čia vyksta tam tikras konfliktas, tarp Vytauto Didžiojo universiteto rektoriaus, V. Kaminsko, ir buvusios Senato pirmininko Egidijaus Aleksandravičiaus, kuris naujai Senato kadencijai nebuvo išrinktas ir teikia dabar savo ambicijas>(VDU prorektorių algos siekė ketvirtį milijono lt, eil.75) < Tirta dėl R. Ginevičiaus poelgio, kad įdarbino savo žmoną be konkurso ir jei buvo nustatytas maksimalus atlyginimas> (VTEK sako turinti duomenų, kad žmoną VGTU rektorius įdarbino konkurso būdu, eil. 11) < R. Ginevičiaus žmona kalbų mokymo institutui duoda „daugiausiai mokslinės produkcijos“> (VTEK sako turinti duomenų, kad žmoną VGTU rektorius įdarbino konkurso būdu, eil. 35) <Akademinė laisvė daugeliu atveju buvo pažeista. A. Bielskio teigimu, aukštas pareigūnas gali sau leisti paskambinti universiteto rektoriui ir pareikšti, kad universiteto dėstytojas kritikuodamas vieną ar kitą politinę jėgą bando netiesiogiai susidoroti su ja.> (A. Bielskis, Apie akademinę laisvę ir jos ribas. eil.10)
Demokratiškas principų nebuvimas	<Su aukštojo mokslo reforma atėjusi naujoji rektorių rinkimo tvarka kol kas primena rinkimų parodiją, jau antras rektorius į postą perrinktas vienbalsiai> (Universitetai sėkmingai puoselėja sovietines rektorių rinkimo tradicijas, eil.4) <Universitetų rektorius reikės rinktis labai atsakingai, pasirenkant tik geriausius specialistus, bei šį postą padaryti kuo atviresni>..(Ekspertas: mokslo reforma – skaudi, bet būtina eil. 56) < V. Daujočio teigimu, nėra didelio skirtumo kiek žmonių dalyvauja konkurse, jeigu kiti pretendentai eina tik vaizduoti demokratijos> (Universitetai sėkmingai puoselėja sovietines rektorių rinkimo tradicijas, eil.66)
Nekompetingų asmenų rinkimas	< V.Daujočio teigimu, problema yra ta, kad į rektorių tarybas sustatomi savi žmonės.> (Universitetai sėkmingai puoselėja sovietines rektorių rinkimo tradicijas, eil.14) < V. Daujočio teigimu, į tarybą renkami žmonės, kuriuos paskui būtų lengvai valdyti, kad šie nekrėstų kvailysčių, rinktų ką reikia>. (Universitetai sėkmingai puoselėja sovietines rektorių rinkimo tradicijas, eil.59) <Ar neatsitiks taip, kad į universitetų tarybas bus prastumti menkos kvalifikacijos, jokios realios vertės universitetų valdymui negalintys sukurti partijų eiliniai ir generolai?> (Kas valdys universitetus, A. Šindeikis, eil. 25) <Pasikalbu su Šiaulių verslo žmonėmis, jie tikina nesubrendę tokiam žingsniui, kad dalyvautų universitetų taryboje.> (Universitetas tikisi išgelbėti apskritį, eil.81.)
Rektoriaus rinkimų atvirumas	< Pasiūlymas, kad kandidatai į tarybos narius turėtų būti viešas rinkimas, ir turėtų būti viešai paskelbtos kandidatuojančių biografijos, kur žmonėms turėtų galimybė papildyti informaciją apie siūlomų asmenų reputaciją (Universitetai sėkmingai puoselėja sovietines rektorių rinkimo tradicijas, eil.62-63)

Lietuvos universitetų rektoriaus rinkimuose išryškėja tendencija, kad šie rinkimai, yra tik vaizduoti demokratijos, „*V. Daujočio teigimu, nėra didelio skirtumo kiek žmonių dalyvauja konkurse, jeigu kiti pretendentai eina tik vaizduoti demokratijos* (Universitetai sėkmingai puoselėja sovietines rektorių rinkimo tradicijas, eil.66) .

Aukštojo mokslo reformos pasekmė, tai nekompetingų asmenų patekimas į universiteto vieną iš svarbiausių valdymo organų, universiteto tarybą. Ši problema, jau buvo iškilusi ir 3. lentelėje, vienoje iš kategorijų, tai pačio ŠMM ministro nekompetingumo. Apibendrinus, galima teigti, kad į universiteto valdymo organus patenka taip pat nekompetingi, tam tikrų asmenų pastatyti asmenys. „*I universitetų tarybas bus prastumti menkos kvalifikacijos, jokios realios vertės universitetų valdymui negalintys sukurti partijų eiliniai ir generolai?*“ (Kas valdys universitetus, A. Šindeikis, eil. 25); *V. Daujočio teigimu, problema yra ta, kad į rektorių tarybas sustatomi savi žmonės.* (Universitetai sėkmingai puoselėja sovietines rektorių rinkimo tradicijas, eil.14). Galima daryti prielaidą, kad pats ŠMM ministras, gali būti tam tikrų asmenų patikėtinis.

Patekus nekompetetingiems, ir korumpuotiems asmenims ima ryškėti jų patekimo priežastys, jų veiklos ir darbų pasekoje. Kaip pavyzdžiui privačių ir viešųjų interesų maišymas. „*Tirta dėl R. Ginevičiaus poelgio, kad įdarbino savo žmoną be konkurso ir jei buvo nustatytas maksimalus atlyginimas* (VTEK sako turinti duomenų, kad žmoną VGTU rektorius įdarbino konkurso būdu, eil. 11); *Akademinė laisvė daugeliu atveju buvo pažeista. A. Bielskio teigimu, aukštas pareigūnas gali sau leisti paskambinti universiteto rektoriui ir pareikšti, kad universiteto dėstytojas kritikuodamas vieną ar kitą politinę jėgą bando netiesiogiai susidoroti su ja.*“ (A. Bielskis, Apie akademinę laisvę ir jos ribas. eil.10)

Demokratijos nebuvimą iliustruoja ir kiti iškilę teiginiai, tai, toliau neskaidri rektoriaus veikla, rektoriaus atlyginimo neskaidrumas, bei esminių demokratijos bruožų nebuvimas. „*Su aukštojo mokslo reforma atėjusi naujoji rektorių rinkimo tvarka kol kas primena rinkimų parodiją, jau antras rektorius į postą perrinktas vienbalsiai.* (Universitetai sėkmingai puoselėja sovietines rektorių rinkimo tradicijas, eil.4).

Siejant su teorine dalimi, „švietimo srityje vyksta ne politinių idėjų, bet atskirų grupių kova, kuri iškyla dėl asmeninių simpatijų ir antipatijų, o ne dėl aiškiai įsisamontintų švietimo politikos nuostatų“. (Švietimo reformos, 1998 p.18).

Šiai problemai išspręsti yra pateiktas pasiūlymas universiteto rektoriaus ir kitų valdymo organų rinkimus teikti daryti atviresnius visuomenei. Bet, mano manymui, šis pasiūlymas, nėra naudingas tam tikrai tikslinei grupei, todėl tai tik ir liks tik išsakyta, bet neįgyvendinta.

10. Lentelė

Diskursas apie Universiteto dėstytojų ir profesorių kompetencijos konceptualumas

Subkategorija	Teiginiai
Dėstytojo ir studento bendradarbiavimo	<Studentai dažniausiai palaiko ir gerbia tuos dėstytojus, kurie paskaitų metu nenaudoja nei savų konspektų, nei skaidrių, o tiesiog sklandžiai dėsto savo mintis, susiedamas su realia gyvenimiška patirtimi, bei praktiškais pavyzdžiais. Bei niekada nenori būti aukščiau studento> (Ar daug Lietuvoje dėstytojų, kuriems galima ploti?)

stoka	<Lietuvos aukštojo mokslo sistemai – reikės pakeisti ne tik formalius dalykus, bet ir savo mąstymą, per dešimtmečius, susiformavusius dėstytojo ir studento santykius, bei visų akademinės bendruomenės narių suvokimą apie savo asmeninę laisvę> (K. Ufert: tik dėstytojų ir studentų partnerystė pagerins mokslo kokybę, eil.9-11)
	<Lietuvos dėstytojai dirbdami su studentais iš tiesų dažnai atlieka tik formalią funkciją, tikrosios partnerystės, koliagiškumo ir koordinavimo labai trūksta> (Universitetai dangsto mokslą imintuojančius studentus, eil. 73)
	<Sėkmingi pokyčiai Lietuvos aukštojo mokslo sistemoje neįmanomi be studentų ir dėstytojų bendradarbiavimo. > (K. Ufert: tik dėstytojų ir studentų partnerystė pagerins mokslo kokybę, eil.21)
Dėstytojų nekompetetingumas	<Ar ne naivu iš studentų tikėtis ypatingų darbų, jei jie nuolat mokomi tik kalti ir kaip papūgos kartoti teorijas, temos nuleidžiamos iš viršaus, o dėstytojai nesivargina skaityti darbų?> (Universitetai dangsto mokslą imintuojančius studentus, eil. 65)
	<Studentai skundžiasi, kad auditorijose dažnai arba visai nesulaukia dėstytojų arba jie vėluoja į paskaitas, joms netinkamai nepasiruošia.> (Studentai skundžiais aplaidžiais dėstytojais eil. 1-2)
	<Lietuvos filosofinėje padangėje atvirai reiškiamas antidemokratiškumas mažai ką turi bendro su šia filosofine tradicija. Universiteto profesoriaus viešas svaitymais debilais, padugnėmis ir kt. Diskredituoja pačią universiteto ir laisvos akademinės diskusijos idėją.> (A. Bielskis, apie akademinę laisvę ir jos ribas. Eil.51).
Susiformavęs akademinis mokslininkų elitas	<Universiteto mokslininkas turi konkuruoti su pasauline rinka, pamirštant lietuviškus standartus.> (A.Lašas, Aukštasis pseudomokslas, eil. 37)
	<Akademinis elitas verda savo sultyse ir iš esmės nedalyvauja pasaulinėje mokslo rinkoje.> (A.Lašas, Aukštasis pseudomokslas, eil. 17)

Teorinėje darbo dalyje apie bendradarbiavimą tarp studento ir dėstytojo, jau kalbėjo garsus filosofas, Jaspersas, K., Goodmanas, teigdamas, kad turi vyrauti dialiogas, tarp studento ir dėstytojo. 10. Lentelė nurodo universiteto ir dėstytojų profesorių kompetencijos konceptualą pasižyminčiu bendradarbiavimo stoka. Dėstytojai yra linkę būti aukščiau už studentus, šiuo atveju pažeisdami demokratinį bendradarbiavimo principą. *„Lietuvos dėstytojai dirbdami su studentais iš tiesų dažnai atlieka tik formalią funkciją, tikrosios partnerystės, koliagiškumo ir koordinavimo labai trūksta.* (Universitetai dangsto mokslą imintuojančius studentus, eil. 73). Šioje vietoje išryškėja dėstytojų bendradarbiavimo kompetencijos stoka, kuri veda į tai, kad dėstytojai profesoriai „užsidaro“ savame būrelyje, lygdami atsiskybę nuo studento ir pasaulinės mokslinės akademinės veiklos *„Akademinis elitas verda savo sultyse ir iš esmės nedalyvauja pasaulinėje mokslo rinkoje.* (A.Lašas, Aukštasis pseudomokslas, eil. 17). Bei neadekvatus elgesys, *„Universiteto profesoriaus viešas svaitymais debilais, padugnėmis ir kt. Diskredituoja pačią universiteto ir laisvos akademinės diskusijos idėją.* (A. Bielskis, apie akademinę laisvę ir jos ribas. Eil.51).

11. Lentelė

Studentų iniciatyvos, kaip universiteto demokratijos ir autonomijos reikškinys

Kategorija	Teiginiai
Aktyvumas dalyvaujant	<Lietuvos studentų atsotybės organizuotose dėstytojų rinkimuose įvairių aukštųjų mokyklų studentai buvo paminėję net 3 tūkst. kandidatų. > (Metų dėstytojai moko mąstyti, 1-4)

universiteto renginiuose	<VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto studentai universiteto 430 metų jubiliejaus proga sieks jo bendruomenei padovanoti viešą pasaulyje pripažinto socialinių mokslų profesoriaus paskaitą.> (Studentai siekia padovanoti universitetui pasaulio garso profesoriaus paskaitą, eil.1-3)
	<LSAS reikalauja nustatyti balų kartelę, kurią peržengęs studentas būtų priimtas į universitetą> (LASA reikalauja nustatyti balų kartelę, eil. 1)
	<Sulaukta aktyvaus studentų susidomėjimo galimybėmis įvertinti studijų programas Lietuvos aukštosiose mokyklose> (Virš 200 studentų panori įvertinti studijų programas, eil. 1-3).
	ŠU Humanitarinio fakulteto akcijos.
Studento teisių gynimas	<Vilniaus universiteto studentas, kurio baigiamasis darbas įvertintas ketvertu, teisybę bando įrodyti teise, bet pasirodo teisę skusti baigiamojo darbo įvertinimą nesudaryta ir daugelyje kitų aukštųjų mokyklų.>(Studentas VU padavė į teismą, dėl neišlaikyto baigiamojo egzamino, eil. 3-4)
	<N. Putinaitės teigimu, ministerija pajutusi, kad studentų skundų ir nori ginti savo interesus daugėja. > (Studentas VU padavė į teismą, dėl neišlaikyto baigiamojo egzamino, eil. 45)
	<Studentų atstovo, D. Dikšaičio teigimu, iš tiesų liūdna, nes jei studentai neturi galimybės ginti savo teisių įstatymine tvarka pačioje aukštojoje, ar galima kalbėti apie kažkokią aukštosios mokyklos autonomiją, vidinę akademinę kultūrą ir panašius dalykus.> (Studentas VU padavė į teismą, dėl neišlaikyto baigiamojo egzamino, eil. 68-71)
	<Studentai, tvirtina, kad ŠU dėstytojas A. Laurutis juos vertina neobjektyviai. Į prašymą jį atleisti, buvo atsižvelgta.> (Studentai reikalavo pakeisti dėstytoją, bet sulaukė komisijos)
	<Centrinio Londono grafystės teismas patenkino lietuvių doktoranto Stanislovo Tomo ieškinį prieš Londono universiteto Teisės fakultetą, dėl nekokybiškos doktorantų programos, kai dėstytojais neturėjo profesoriaus vardo.> (VU barikaduotojas S. Tomas, laimėjo bylą prieš Londono universitetą, eil. 1-6).
Mokslo siekimas Lietuvoje	<Ar galima ne sostinėse, ne užsienyje sėkmingai kopti į mokslo aukštumas? Taip. Tvirtina 2010 m. Pabaigoje mokslų daktais tapę trys nė trisdešimt neturintys Šiaulių universiteto doktorantai.> (Mokslo vaisiai saldūs ir Lietuvoje, 1-4).

11. Lentelė studentų iniciatyvos buvo pasirinktos tam parodyti, kad studentai, nors nežymiai, bet reaguoja į aplink universitetą ir universitete vykstančias veiklas. Tai parodo, studentų iniciatyva aktyviai ginant savo teises, dėstytojo atžvilgiu, studijų kokybės atžvilgiu, vertinimo atžvilgiu. Tai rodo, Lietuvos studentų pilietiškumą, ir norą ginti jam teikiamas demokratines teises. Šis teisių gynimas studentus taip pat paskatina ir aktyviai dalyvauti it universiteo veikloje, „*Sulaukta aktyvaus studentų susidomėjimo galimybėmis įvertinti studijų programas Lietuvos aukštosiose mokyklose*“ (Virš 200 studentų panori įvertinti studijų programas, eil. 1-3); *Lietuvos studentų atsotybės organizuotose dėstytojų rinkimuose įvairių aukštųjų mokyklų studentai buvo paminėję net 3 tūkst. kandidatų.* (Metų dėstytojais moko mąstyti, 1-4). Taip pat pagirtinas Šiaulių universiteto humanitarinis fakultetas, kuris organizuoja viešas akcijas, ir jas viešina internetiniuose portaluose, šiuo atveju ir viešindami patį Šiaulių universitetą.

12. Lentelė

Studentų kritikos diskursas aukštojo mokslo reformos kontekste

Kategorija	Teiginiai
------------	-----------

Studentų mažuma universiteto valdyme	<p><Šiaulių universiteto studentui T. Urniežiui esą aršiai ginančiam studentų interesus, ir ne visada esančiam objektyviam pasiūlyta palikti ŠU etikos kodekso komisiją.> (Pernelyg aktyvus ŠU studentas spiriamas iš etikos komisijos, eil. 1-3)</p> <p><Objektyvumo klausimas iš viso keistas: universitete 12 tūks. studentų, ir vienas jų atstovas komisijoje, darbuotojų, 1000, jų atstovų 7. (Pernelyg aktyvus ŠU studentas spiriamas iš etikos komisijos, eil. 26-28)</p>
LSAS vadovų korumpuotumas	<p><V.Daujočio teigimu, visos Lietuvos jaunimo organizacijos kurioms, įstatymas suteikė galią atstovauti jaunimui ar atskiroms jo grupėms, faktiškai yra ne kas kita, o į naują rūbą įsivilkusios sovietmečio komjaunimo atžalos, toliau žengiančios jo primintu keliu> (V. Daujotis. Lietuvos studentų organizacijos veikia komjaunimo stiliumi? Eil. 19)</p> <p><LSAS talentingai naudojasi iš kosmoso paveldėtu ir gal net dar tobuliau įvaldytu politinės demagogijos ir propogandos arsenalu, leidžiančiu skambiai, bet bereikšmais, žodžiais slėpti, bet kokio reikalo esmę ir prasmę> (V. Daujotis. Lietuvos studentų organizacijos veikia komjaunimo stiliumi? Eil.95-97)</p> <p><LSAS pritaria Vokietijos ir Austrijos studentų pozicijai, jog reikia stabdyti universitetų komercializaciją, mokslas turi būti nemokamas ir prieinamas visiems, studentai turi turėti savivaldą, o universitetų administravimas turi būti demokratiškas> (V. Daujotis. Lietuvos studentų organizacijos veikia komjaunimo stiliumi? Eil. 46-49)</p> <p>< LSAS visus kviečia dirbti konstruktyviai. Studentų vadai tiesiog ragina visus būti konstruktyviu ir valdžios paklotu ir patys pirmieji pasikloja po valdžia.> (V. Daujotis. Lietuvos studentų organizacijos veikia komjaunimo stiliumi?) Eil.109-110)</p> <p><Tokių studentų vadukų dalyvavimas reikalingas sukurti regimybę, kad valdžios sprendimai yra teisingi ir priiimant svarstant sprendimus yra išklaustyta ir studentijos balsas> (V. Daujotis. Lietuvos studentų organizacijos veikia komjaunimo stiliumi? Eil.112-114)</p> <p><Studentijos vadukai puikiai supranta, kad reikia padėti valdžios vyrams, kadangi tai puiki investicija į ateitį> (V. Daujotis. Lietuvos studentų organizacijos veikia komjaunimo stiliumi? Eil 122)</p> <p><Lojaliems studentų funkcionieriams už paramą bus atsilyginta, jau lojaliausiam atsilygino: pareigas pradėjo etii naujas ministro patarėjas> (Aukštajam mokslui pastatytas kryžius, eil. 34)</p>
Studentų autentiškumas	<p><Autentiško studentų vadovavimo valdžia nesukurs. Tai gali padaryti tik patys studentai> (V. Daujotis. Lietuvos studentų organizacijos veikia komjaunimo stiliumi? Eil 130)</p>

12 Lentelėje yra pateiktos studentų kritika univeristeto valdžiai, bei pačios studentijos kritiškumas. Esminė problema, kad dėl ydingos aukštojo mokslo sistemos patys šios sistemos aktyviausi dalyvai, t. y. studentai, patampa arba yra įtaukiami patys būti korumpuoti. „*V.Daujočio teigimu, visos Lietuvos jaunimo organizacijos kurioms, įstatymas suteikė galią atstovauti jaunimui ar atskiroms jo grupėms, faktiškai yra ne kas kita, o į naują rūbą įsivilkusios sovietmečio komjaunimo atžalos, toliau žengiančios jo primintu keliu*“ (V. Daujotis. Lietuvos studentų organizacijos veikia komjaunimo stiliumi? Eil. 19); „*Tokių studentų vadukų dalyvavimas reikalingas sukurti regimybę, kad valdžios sprendimai yra teisingi ir priiimant svarstant sprendimus yra išklaustyta ir studentijos balsas*“ (V. Daujotis. Lietuvos studentų organizacijos veikia komjaunimo stiliumi? Eil.112-114). Tokia susidariusi sistema žymi ydingo rato buvimą, kuris prasidėjo Lietuvos okupacijos laikotarpiu, tai yra sovietiniais laikais. Nors tapome, demokratine valstybe, pas mus nesusiformavo pilietinės visuomenės samprata, kuri skatintų keistis ir elgtis demokratiškiau. Šiuo atveju, išeina taip, kad viskas eina iš kartos į kartą laikantis tų pačių sovietinio tipo tradicijų. Bei pateiktas vienas pasiūlymas, kad „*Autentiško*

studentų vadovavimo valdžia nesukurs. Tai gali padaryti tik patys studentai“ (V. Daujotis. Lietuvos studentų organizacijos veikia komjaunimo stiliumi? Eil 130), rodo, kad turėtų įvykti tam tikras mokslo lūžis.

13 Lentelė

Užsienio ekspertų nuomone apie universiteto demokratijos ir autonomijos raišką aukštojo mokslo reformoje

Kategorija	Teiginiai
Fundamentalaus mokslo išsaugojimas	<Visų pirma, Lietuvoje per daug aukštųjų mokyklų ir tikrai ne visos vertos to vardo. Būtų naudingiau jei būtų finansuojamos ne institucijos, o mokslas>. (M. Mertaughas: Lietuvoje per daug aukštųjų mokyklų ir tikrai ne viso vertos to vardo, eil. 19-21) <Fundamentalius mokslus reikia išsaugoti, ir tai turėtų padaryti valstybė, tai finansuodama ne tik iš mokesčio už mokslą> (Kai kuriuos studentus galėtume išsiųsti į Estiją, eil. 90)
Ilgalaikės strategijos būtinumas	<Lietuvai svarbu turėti ilgalaikią mokslo strategiją, ir aukštojo mokslo prieinamumą.> (JAV ekspertas: Lietuvos iššūkis – susidoroti su vis didėjančiu studentų skaičiumi, eil. 16-17)
Visuomenių asmenų įtaukimas į universiteto valdymą	<Kurti tarybas, kuriose dirbtų žmonės ne iš universiteto, svarbu universiteto ryšio su plačiąja visuomene palaikymui. Labai svarbu išvengti politinio kišimosi, kad universitetas netaptų politikų marionete.> (JAV ekspertas: Lietuvos iššūkis – susidoroti su vis didėjančiu studentų skaičiumi, eil.26-27) <Puiki praktika, kad universiteto valdymą patiki visuomenės atstovams>. (Britų ekspertas: 50 aukštųjų mokyklų Lietuvoje – nenormalu, eil. 31-33)
Finansavimo problema išsprendimas	<Lietuviai už mokslą jau moka daugiau, nei jis kainuoja > JAV ekspertas: Lietuvos iššūkis – susidoroti su vis didėjančiu studentų skaičiumi, eil. 33-34)

13. Lentelėje pateikti esminiai užsienio ekspertų pastebėjimai universiteto demokratijos principų ir autonomijos kontekste. Lietuvos universitetai turi neprarasti savo fundamentaliųjų mokslų egzistavimo, ši problema jau buvo aptarta 1 lentelėje, bei 8 lentelėje. „*Fundamentalius mokslus reikia išsaugoti, ir tai turėtų padaryti valstybė, tai finansuodama ne tik iš mokesčio už mokslą*“ (Kai kuriuos studentus galėtume išsiųsti į Estiją, eil. 90). Nes tik, fundamentalaus mokslo buvimas ir kūrimas suteikia teisę universitetui teikti žinias, bei kurti patį mokslą.

Taip pat aukštojo mokslo finansavimo problema, kuri buvo aptarta 1 lentelėje, bei 5 lentelėje. „Lietuviai už mokslą jau moka daugiau, nei jis kainuoja“ (JAV ekspertas: Lietuvos iššūkis – susidoroti su vis didėjančiu studentų skaičiumi, eil. 33-34)

Pateikti siūlymai, yra tie, kad pagirtina, kad universiteto tarybą sudarys asmenys, iš šalies, tik atsižvelgiant į tai, kad šie atstovai neįtrauktų politinių žaidimų. Vienas iš pastebėjimų, kad Lietuvai būtina ilgalaikė švietimo strategija, „*Lietuvai svarbu turėti ilgalaikią mokslo strategiją, ir aukštojo mokslo prieinamumą*“ (JAV ekspertas: Lietuvos iššūkis – susidoroti su vis didėjančiu studentų skaičiumi, eil. 16-17).

Apibendrinus viską, galima teigti, kad užsienio ekspertų pastebėjimai yra taiklūs, ir esminiai, nes universiteto demokratijos principų ir autonomijos kontekste išryškėja šios

problemos: fundamentalaus mokslo dingimas iš studijų programų, bei ydinga finansavimo problema, kuria įtakoje „krepšelio“ sistema grįžta neadekvačiais rinkos dėsniais, bei LR Konstitucijos pažeidimu.

2.4 Studentų nuomonė apie autonomijos ir demokratijos principų raišką (ŠU atvejis¹)

14 Lentelė

Patyriminės studentų žinios apie demokratiją

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Demokratija	Laisvo pasirinkimo principas	<galimybė rinktis, turėti tokią laisvę ir tai, kad sprendimų priėmimo dalyvauja visi žmonės, kurie tuo suinteresuoti, nuo pačių aukščiausių, kaip tarkime universitete – rektorai iki žemiausio lygmens – studentų.>
		<Teisių žmonėms suteikimas, gynimas, žmonių lygybė, tolerancija, laisvė rinktis>
		<valdymo forma, kuomet visi atitinkamos organizacijos nariai turi teises dalyvauti jos valdyme; tai galimybė organizacijos nariams laisvai išsakyti nuomonę, kritiką atitinkamais valdymo aspektais>.
		<valdymo sistema, grindžiama žmogaus veiksmų, žodžio ir pasirinkimo laisve>
		<Nuomonės laisvė; Pasirinkimo galimybės>
		<Suverenitetas priklauso tautai; žodžio laisvė; galimybė kandidatuoti į valdančiąsias institucijas, galimybė laisvai balsuoti už patinkantį kandidatą rinkimų metu ir pan>
		<lygios teisės; laisve reikšti mintis>
		<Laisvė balsuoti, laisvė į minčių reiškimą>
		<Visų pirma, tai yra valdymo forma, kai valdžia yra ne išrinktųjų rankose, o daugumoje. Ir demokratija yra laisvės, tavo teisės.>
	<tai kai gali išreikšti savo nuomone demokratinjuose rinkimuose; >	
	Pilietinės teisės	<Piliečių teisė išsirinkti valdžios atstovus balsu dauguma >
		<Demokratija – tam tikrai valdymo forma, kuriose turi teisę dalyvauti kiekvienas pilietis.>
		<Valdymo forma, kuria remiantis kiekvienas pilietis turi lygias teises, >
Valdymo santvarka	<valdymo forma, kuri leidžia visiems piliečiams spresti svarbiausius valstybės reikalus;>	
	<Tokia valstybinė valdymo santvarka, kai šalį tiesiogiai (tiesioginė demokratija) arba netiesiogiai(atstovaujamoji demokratija) valdo tauta>.	

14 lentelėje yra pateiktos patyriminės studentų žinios apie demokratiją. Šios žinios susideda iš tokių subkategorijų, kaip laisvas pasirinkimo principas, pilietinės teisės, bei valdymo santvarka. Daugiausiai studentų nuomonę demokratiją aiškina, kaip laisvas pasirinkimas: „valdymo sistema, grindžiama žmogaus veiksmų, žodžio ir pasirinkimo laisve; Laisvė balsuoti, laisvė į minčių reiškimą; Visa tai, žymi, studentų esminį supratimą apie demokratiją.

¹ Šiaulių universitetas, sutrump. ŠU

Šiaulių universitetas kaip demokratiška / nedemokratiška kategorija

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Demokratiškas universitetas	Pasirinkimo laisvė	<nes gali patys sudaryti studijų programas, dėstytojai gali siūlyti kokius dalykus dėstyti norėtų, o studentai be privalomų dalykų, kurie numatyti jų programoje, gali rinktis ką nori mokytis.>
		<įgyvendina įvairias naujoves, dalyvauja projektuose, suteikia galimybę studentams dalyvauti universiteto tarybos veikloje. Iš praktikos galiu pasakyti, kad ir i studentu skundus, ar nesutarimus su dėstytoju yra kreipiamas dėmesys, stengiamasi išspręsti situacija.>
		<sudaro galimybes studentui mokytis atsižvelgiant į jo poreikius>
	Teisių užtikrintumas	<ginamos studentų, dėstytojų teisės, renkama universiteto, fakultetų valdžia ir pan>
		<studentas nėra stipriai suvaržytas įvairių sankcijų, turi beveik pilną žodžio laisvę.>
	Nuomonės laisvė	<studentams suteikiama laisvė reikšti savo nuomonę, dalyvauti universiteto veikloje ir rinktis patinkančius modulius>
Diskriminacijos nebuvimas	<suteikia galimybę visiems gauti kokybiškas studijas, studentai nerūšiuojami pagal socialinę padėtį>	
Studentų atstovybė	<nes studentai renka vadovybę>	
	<yra institucijos skirtos valdyti universitetui tiek dėstytojų tarpe tiek studentų>	
	<nes yra studentų atstovybė, kuri yra atsvara universiteto valdžiai ginant studentų teises (kiek tinkamai gina, svarstytinas klausimas), taip pat, kiek teko susidurti ir universiteto valdžia, pakankamai reaguoja į studentų skundus>	
Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Nedemokratiškas universitetas	Studentų atribojimas nuo valdžios	<studentai nedalyvauja sprendimuose dėl naujų atitinkamų universiteto valdymo aspektų>
		<nuo studentų dėl studijų organizavimo niekas nepriklauso>
	Ignoravimas	<universiteto valdžia yra mažos grupelės rankose, senatas, dekanai, rektorius yra atitolę nuo studentų, jų bėdų>
<nepripažįsta kitokio požiūrio, nekreipia dėmesio į studentus, kurie aktyviai nori reikštis, domisi universitete vykstančiais procesais, arba bent jau siekia dialogo su vadovybe.>		
Demokratinio požiūrio nebuvimas	<dar nėra įsivyravusio demokratinio požiūrio į pačius studentus, kurie šiuo metu yra vien tik žinių gavėjai. Dėstytojai nėra linkę bendradarbiauti su studentais, keistis tarpusavyje turimomis žiniomis>	
	<ar galima kalbėti apie įstaigos demokratiškumą, kai pačioje valstybėje trūksta tikrosios demokratijos apraiškų.>	

Šiaulių universitetas yra laikomas demokratišku universitetu, kadangi studentų nuomone, yra laisvas studijų pasirinkimas, „nes gali patys sudaryti studijų programas, dėstytojai gali siūlyti kokius dalykus dėstyti norėtų, o studentai be privalomų dalykų, kurie numatyti jų programoje, gali rinktis ką nori mokytis“. Antras svarbus, demokratinio universiteto bruožas, tai yra, studentų atstovybės buvimas. „Nes yra studentų atstovybė, kuri yra atsvara universiteto valdžiai ginant studentų teises (kiek tinkamai gina, svarstytinas klausimas), taip pat, kiek teko susidurti ir universiteto valdžia, pakankamai reaguoja į studentų skundus“. Studentų atstovybė

ir laisvas pasirinkimas, studentų atžvilgiu yra siejamas su demokratišku universitetu. Tai, mano nuomone, rodo, tik studentų aplinkoje esančius dalykus. Jų supratimas apie demokratinį universitetą yra per siauras.

Nedemokratiško universiteto, kategorija susideja iš tokių subkategorijų: *studentų atribojimas nuo valdžios, ignoravimas, bei demokratinio požiūrio nebuvimas*. Studentų nuomone, jie yra, atskirti universiteto valdymo organų sprendimų priėmimo, „*studentai nedalyvauja sprendimuose dėl naujų atitinkamų universiteto valdymo aspektų*“; *nuo studentų dėl studijų organizavimo niekas nepriklauso*“. Šis studentų atskyrimas pasižymi ir studento nuomonės ignoravimu, „*nepripažįsta kitokio požiūrio, nekreipia dėmesio į studentus, kurie aktyviai nori reikštis*“. Bei visus šiuos ne demokratiško universiteto bruožus apibendrina išskirta subkategorija, *demokratijos nebuvimas*, kaip pačioje visuomeniniame valstybės lygmenyje. „*ar galima kalbėti apie įstaigos demokratiškumą, kai pačioje valstybėje trūksta tikrosios demokratijos apraiškų*“.

Apibendrinant, šią lentelę, subkategorijų gausumu pasižymi demokratiško universiteto sąvoka.

16 Lentelė

Studentų krepšelio sistemos taikymas kaip demokratinė / nedemokratinė kategorija

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Krepšelio sistemos demokratiškumas	Aukštasis mokslas tik gerai besimokantiems	<Tai yra tik principas, kuriuo stengiamasi atrinkti gabiausius studentus ir suteikti jiems nemokamas studijas. Manau, kad teisinga, jog universitetai siekia, kad patektų tik patys gabiausi ir todėl jie gauna krepšelį. Taip pat ši sistema demokratiška, nes krepšelį gavęs studentas yra laisvas rinktis tą universitetą ir tą studijų programą, kurią nori>
		< sudaro sąlygas gerai besimokantiems studentams gauti nemokamą mokslą>
		< krepšeliai skirstomui pagal abiturientu mokslo rezultatus, tačiau ar ji teisinga, cia jau turbūt kitas klausimas.>
	Vienoda galimybė studijuoti	< suteikia visiems studentams galimybę studijuoti ir gauti valstybės finansavimą> < studentas gana vienodą sumą, vienoda prieiga, galimybes į studijas>
Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Krepšelio sistemos nedemokratiškumas	Konkurenciniai principai	<Skatina nesveiką rungtyniavimą, studentų susiskaldymą, kai vieni studentai nemoka už mokslą, o kiti priversti mokėti didžiules sumas, o abi grupės gauna tą patį išsilavinimą.> <jį gauti yra labai sunku>
	Neatsižvelgta į studentų nuomonę	<ši sistema buvo įteisinta neatsižvelgiant į studentų nuomonę>
	Studentų žinių nevertinimas	<kadangi studentų krepšelis skiriamas pagal tai, kaip tu sugebėsi įsisavinti tau primestos sistemos kanonus, o ne už įvairius sugebėjimus ar neoficialią proto raišką.> <Ji skirstoma pagal egzamino rezultatus, kurie dauguma procentų priklauso nuo sėkmės ir neparodo tikrųjų studentų žinių. Taip pat neleidžia stojantiesiems patekti ten, kur jie iš tiesų nori, jiems tenka stoti ten, kur pavyksta>

	Specialybių atrinkimas	<tai skatina atskirų specialybių liaupsinimą, perdėtą reklamą, siekiant pritraukti kuo daugiau „krepšelių“. Tokiu atveju, svarbiausia tampa studento pritraukimas, dėl jo turimo krepšelio, bet ne adekvatus, apskaičiuotas, vienos ar kitos specialybės specialistų poreikis. Tai žinoma, nereiškia, kad visiškai nėra kontroliuojamas vienos ar kitos specialybės studentų srautas, tačiau mažiau populiaris, nors ir reikalingas specialybes, dėl stojančiųjų stygiaus (mažo krepšelių skaičiaus) tenka „uždaryti“.
	Demokratiųjų principų nebuvimas	<Nėra demokratiška> <tas krepšeliu paskirstymas yra labai nelogiskas nesilaikant jokių demokratiųjų principų <nedemokratiška situacija, nes studentai tampa nebe lygūs>
	Netinkami ŠMM sprendimai	<remiantis praktika, matyti, kad krepšeliai neina vien paskui studento norus, neina ir paskui valstybę, o tik paskui ministeriją ir jos suvokimą, ko ir kiek valstybei reikia. Jei ši sistema veiktų šimtu procentų, visi geriausiai brandos egzaminus išlaikę abiturientai turėtų tapti pageidaujamos studijų programos studentais. Tačiau norus tenka derinti su valstybės poreikiais. Švietimo ir mokslo ministras kiekvienų metų pradžioje, dar iki abiturientams pasirenkant, kokius laikys egzaminus, savo įsakymu paskirsto krepšelius tarp studijų sričių grupių. Taigi kur ta demokratija...??>

16 lentelėje aprašoma studentų nuomonė aukštojo mokslo reformos, „krepšelio“ sistemos, atžvilgiu. Išskiriamos dvi kategorijos, tai *demokratiška krepšelio sistema*, ir *nedemokratiška krepšelio sistema*.

Demokratiškos krepšelio sistemos kategorija, išsiskiria tik dvejomis subkategorijomis, tai yra: *aukštasis mokslas tik gerai besimokantiems studentams*, ir *vienoda galimybė studijuoti*.

Antroji kategorija, *nedemokratiška krepšelio sistema* išskyrė pakankamai nemažai subkategorijų. Išskirtina, tokios subkategorijos, kaip *demokratiųjų principų nebuvimas*, *studentų žinių nuvertinimas*, *iškilę stiprūs konkurenciniai principai*. *Neatsižvelgta į studentų nuomonę, bei netinkami Švietimo ir Mokslo ministerijos sprendimai*.

Šios subkategorijos suponuoja tai, kad studentų atžvilgiu „krepšelio sistema“ yra nedemokratiška. „*skatina nesveiką rungtyniavimą, studentų susiskaldymą; „ši sistema buvo įteisinta neatsižvelgiant į studentų nuomonę“; „tai skatina atskirų specialybių liaupsinimą, perdėtą reklamą, siekiant pritraukti kuo daugiau „krepšelių“; tas krepšeliu paskirstymas yra labai nelogiskas nesilaikant jokių demokratiųjų principų.*

17 Lentelė

Studentų žinios apie ŠU autonomijos buvimo/nebuvimo kategorija

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
ŠU autonomijos buvimas	Savarankiškas sprendimų priėmimas	<gali savarankiškai priimti sprendimus> <didžiąją sprendimų dalį gali priimti pats>
	Priklausomas tik švietimo sistemai	<nes turi savo vadovybę, tačiau nėra visiškai nepriklausomas nuo kitų universitetų ir institucijų> <autonomiskas, nes nėra pavaldus nuo kito, jis, kaip ir visi, paklūsta tik švietimo sistemai>

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
ŠU autonomijos nebuvimas	Universitetas viešoji įstaiga	<Tik privatūs universitetai yra autonomiški, bet net ir jie turi atitikti tam tikrus reikalavimus >
		<Pasikeitus universiteto statusui, SU nebera valstybine įstaiga, ir turi autonomija. Visgi Tarybos nariai renkami ne tik SU bendruomenės, bet ir aukštojo mokslo tarybos. Tad, manau 100 procentines autonomijos nėra>
		< kadangi jis tapo VSI.>
		<Ne, nes yra valstybinė įstaiga, kuri dirba pagal valstybės diktuojamas taisykles>
		<Nė viena valstybinė įstaiga nėra visiškai autonomiška, bet tai nereiškia, kad nėra gerai>
		< nes yra biudžetinė įstaiga>
		<priklauso vyriausybei (tiksliau jis yra priklausomas nuo jos sprendimų), priklausomas nuo studentų krepšelių ir daug kitų aplinkybių>
		<nes tai institucija, kuri yra pavaldi švietimo ir mokslo ministerijai, be to neseniai pasirašyta konsorciumo steigimo sutartis su Klaipėdos universitetu, kuria įsipareigojama spręsti bendrai problemas, bei kitus aktualius klausimus.>

Šiaulių universiteto autonomiškumas pasireiškia per savarankiškų sprendimų priėmimu, „gali savarankiškai priimti sprendimus“; „ didžiąją sprendimų dalį gali priimti pats “. Taip pat tai, kad universitetas yra vieša įstaiga, „nes turi savo vadovybę, tačiau nėra visiškai nepriklausomas nuo kitų universitetų ir institucijų. Išskirti studentų pastebėjimai, yra pakankamai paviršutiniškai suprantama universiteto autonomija, nesigilinant į kitus esminius valdymo trūkumus.

ŠU studentų atsakymai pažymi tendenciją, kad studentai Šiaulių universiteto nelaiko autonomišku, nes po aukštojo mokslo reformos universitetas tapo valstybinė įstaiga, kuri ir diktuoja visas sąlygas universitetui. „Nes yra valstybinė įstaiga, kuri dirba pagal valstybės diktuojamas taisykles“; *priklauso vyriausybei (tiksliau jis yra priklausomas nuo jos sprendimų), priklausomas nuo studentų krepšelių ir daug kitų aplinkybių.*

18 Lentelė

Studentų patirtis studijuojant universiteto valdymo organus (Universiteto Statutas, Universiteto Taryba, Dekanatas, Katedra)

Universiteto Statutas

18. 1 Lentelė

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Susipažindinimas su universiteto Statutu	Studentų teisės	<nes jame yra aprašyta visa universiteto darbo tvarka. Mane domino laisvas lankomumas>
	Svarbi universiteto tvarka	<tik su dviem skyriais: studijos ir studentai, nes ta medžiaga man buvo aktuali, ieškojau savo kaip studentės teisių.>
	Būtina žinoti	<man įdomi universiteto tvarka> <tai aktualios naujienos, kuriomis visada pasidomiu>
Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
		<kiekvienam studentui studijuojančiam aukštojoje mokykloje yra būtina susipažinti su savo mokyklos statutu.>

Nėra susipažinęs su Universiteto Statutu	Poreikio nebuvimas	<nėra labai įdomu skaityti ☺ Kiltų mintis susipažinti su juo tik tuomet, jei iškiltų kokių problemų>
		<Niekas neskaitino to daryti, o be to, užteko ir to, ką apie jį girdėjau, tad net nekilo mintis su juo susipažinti>
		<šios informacijos nereikėjo, neturėjau kur jos panaudoti>
		<nebuvo poreikio>
		<nebuvo poreikio>
		<tiesiog su tuo artimai nesusidūriau ir neprisireikė. ☺>
		<nelabai tuo domiuos>
		<Paviršutiniškai, pasirašant studijų sutartį.>

Universiteto Taryba

18. 2 Lentelė

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Universiteto Taryba	Informacija internetinėje žiniasklaidoje	<Teko apie tai sužinoti skaitant universiteto laikraštį bei skaitant universiteto naujienas universiteto svetainėje>
		<atsitiktinai šią informaciją perskaičiau internete ;)>
		<nes tai aktualios naujienos, kuriomis visada pasidomiu.>
	Nuostatų, misijų, tikslų skyrimas	<nes jame yra aprašyta visa universiteto darbo tvarka. Mane domino lasvas lankomumas.>
		<sprendžianti, tvirtinanti įvairius įstatymus, nuostatus, viena iš pirminių žingsnių – tvirtina misija, viziją>
		<universiteto valdymo organas, kuris numato strateginius universiteto tikslus, renka rektorius ir pan.>
Daliniai informuoti	<turėjau paskaitą apie švietimo vadybą ☺ teoriškai žinau, kad tokia yra, renkami žmonės, kurie atsakingi už reikalus, susijusius su studijomis>	
	<Žinau tik tiek, kad tai renkamas, universiteto valdymo organas>	
Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Universiteto Taryba	Poreikio nebuvimas	Nesu susipažinusi, nes nebuvo poreikio.
		Žinau tik tiek, kad tai renkamas, universiteto valdymo organas.
		Aš nežinau kas yra Universiteto taryba
		žinau kada tokia egzistuoja bet tikslei jos veiklos apibūdinti negalečiau
		Maždaug žinau, nes esu girdėjusi apie jos posėdžių protokolus, sprendžiamus klausimus.

Universiteto Dekanatas

18. 3 Lentelė

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Universiteto Dekanatas	Lankymasis jame	<teko susidurti sprendžiant tam tikras problemas>
		<teko su juo ne karta susidurti, t.y. matyti sakant kalbas ir dalyvaujant fakulteto gyvenime>
		<teko susidurti su ten dirbančiais žmonėmis, buvo tvarkomi studijų reikalai.>
		<teko ne vieną kartą pildyti dokumentus ir bendrauti su dekanu>
		<teko jame lankytis, ir spręsti kylančias problemas, bei konsultuotis su mokslu susijusiais klausimais>
		<studijų metu teko apie jį nemažai girdėti>
	Informacinės žinios	<esu plačiau apie tai informuotas>
		<tenka apie jį girdėti, >
		<nes apie jį skaičiau spaudoje>
	Valdymo organas	<dekanato vadovaujama kolegiali patariamoji institucija>
		<apreps sau pavaldžias katedras ir koreguoja vykdomą jų veiklą, prižiūri.>
		<žinau kas yra dekanatas>
		<valdymo organas, kuriam pavaldūs universiteto katedros,>

		fakultetai ir jų administracija ir kt.>
		<jis vadovauja fakultetui>

Universiteto katedra

18. 4 Lentelė

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Universiteto katedra	Problemų sprendimo vieta	<Kai reikia sužinoti tam tikrus dalykus, susijusius su studijomis, kreipiuosi į savo katedrą, kuri kuruoja visus dalykus, susijusius su mano studijomis, t.y. paskaitos, egzaminai ir kt.>
		<Iškilus problemoms, klausimams kreipiuosi į SAVO katedrą.>
		<Joje dažnai lankausi, su katedros darbuotojais tvarkau įvairius akademinis reikalus.>
		<Daznai joje lankausi, tai manau artimiausias studentui universiteto valdzios lygmuo, kuriame daznai tenka aptarti iskilusius klausimus ir spresti problemas>
		<esu ten ne kartą lankėsis bei turėjas reikalų>
		<zinau kas katedra kadangi daznai tenka su ja susidurti.>
		<universiteto vieta, į kurią kreipiuosi iškilus tam tikroms problemoms>
		<dažnai tenka joje lankyti>
		<teko ne vieną kartą pildyti dokumentus ir bendrauti su katedros dėdtytojais>
		<Aš žinau kas yra universiteto katedra.>
	<studijuojant su jomis susiduriama pakankamai dažnai>	
	Katedra, kaip valdymo organas	<Pagrindinis universiteto studijų padalinys, kuris organizuoja studijų ir studentų ugdymo procesą, metodinį darbą; rengia ir tobulina mokymo dalykų programas, nagrinėja ir vertina studijų kokybę ir t.t.>
		<universiteto fakulteto vienas iš pagrindinių studijų organas (gal padalinys koks) ☺, kuriuose sprendžiami su konkreto fakulteto studijomis, susiję reikalai: modulių parengimas, paskaitų derinimas ir aišku planavimas bei studentams sudaromos sąlygos užsiimti poststudijine veikla.>
		<katedra pavaldi dekanatui, vykdo mokslinius darbus>
Arčiausiai studentų	<Glaudžiausiai bendradarbiauja su studentais.>	

Studentai yra susipažinę su Universiteto Statutu, nes juos domina studentų teisės, bei svarbūs pagrindiniai universiteto nuostatai. „*tai aktualios naujienos, kuriomis visada pasidomiu*“ , „*man įdomi universiteto tvarka*“. Šis domėjimasis universiteto Statutu, yra tik pažintinio pobūdžio, bei tik dėl asmeninės naudos, studentas domisi „*tik su dviem skyriais: studijos ir studentai, nes ta medžiaga man buvo aktuali, ieškojau savo kaip studentės teisių*“.

Apibendrinus Statutu žinojimą esmę, galima teigti, kad ŠU studentai nesidomi Universiteto Statutu, nes jiems nėra poreikio. Viena, ir buvo teišskirta, kategorija, kai poreikio nebuvimas: „*Tiesiog su tuo artimai nesusidūriau ir neprisireikė*“, „*Niekas neskatino to daryti, o be to, užteko ir to, ką apie jį girdėjau, tad net nekilo mintis su juo susipažinti*“; „*nelabai tuo domiuos*“. Šie išsakyti teiginiai, rodo studentų nepilietiškumą, bei neaktyvumą besidomint, savo švietimo įstaigos valdymu. Apibendrinus šią lentelę, galima teigti, kad studentai nesidomi universiteto Statutu.

18. 2 Lentelė atskleidžia studentų žinias bei nuomonę apie Universiteto Tarybą. Universiteto Tarybos žinojimo kategoriją sudaro tokios subkategorijos: *Informacija internetinėje*

žiniasklaidoje; Nuostatų, misijų, tikslų skyrimas; Dalinai informuoti. Šios subkategorijos apima tai, kad studentai su universiteto Taryba yra tik dalinai informuoti, tai yra, tik žinantys tik informacinėje sklaidoje paskelbtą informaciją. „Teko apie tai sužinoti skaitant universiteto laikraštį bei skaitant universiteto naujienas universiteto svetainėje“; „atsitiktinai šią informaciją perskaičiau internete“. Bei žinojimas apie universiteto tarybos paskiriamąją funkcija, tai yra „sprendžianti, tvirtinanti įvairius įstatymus, nuostatus, viena iš pirminių žingsnių – tvirtina misija, viziją“; „universiteto valdymo organas, kuris numato strateginius universiteto tikslus, renka rektorius ir pan“.

Studentų nežinojimui, kas yra universiteto Taryba buvo išskirta tik viena subkategorija. Tai yra poreikio nebuvimas. „Žinau kada tokia egzistuoja bet tiksliai jos veiklos apibūdinti negalečiau“; „Nesu susipažinusi, nes nebuvo poreikio“.

Visumoje studentai jau yra susipažinę su ŠU universiteto Statutu, nors paviršutiniškai, bet susipažinę.

18. 3 Lentelė atspindi tai, kad ŠU universiteto studentai yra susipažinę su Universiteto Dekanato funkcija ir paskirtimi. Tai parodo, trys kategorijos, tai yra: „Lankymasis jame“, Informacijos žinios; „Valdymo organas“. Universiteto Dekanatas yra pakankamai artima studentų aplinka, kurioje jau jie vienokiu ar kitokiu atveju dalyvauja. „teko jame lankytis, ir spręsti kylančias problemas, bei konsultuotis su mokslu susijusiais klausimais“, „esu plačiai apie tai informuotas“.

18. 4 lentelė yra apie Universiteto katedrą. Studentai apibūdino katedros pavadinimą, taip, kad buvo sudarytos tokios trys kategorijos. Tai yra: *Akademinių reikalų tvarkymas, Katedra, kaip valdymo organas, Arčiausiai studentų.* Labiausiai katedra yra išskirta, kaip *akademinių reikalų tvarkymas, „Iškylus problemoms, klausimams kreipiuosi į SAVO katedrą“, „Universiteto vieta, į kurią kreipiuosi iškilus tam tikroms problemoms“.* Tai, rodo, kad studentai iškilus bėdoms, pirma kreipiasi į savo katedrą, kuri yra taip pat arčiausiai jų. Tai pažymi išskirta viena iš subkategorijų kategorija, tai *arčiausiai studentų, „Glaudžiausiai bendradarbiauja su studentais“.* Kita kategorija, yra katedra, kaip tam tikras valdymo organas, tai pažymi studentų supratimą, katedrą kaip „Pagrindinis universiteto studijų padalinys, kuris organizuoja studijų ir studentų ugdymo procesą, metodinį darbą ir kt.“, „ universiteto fakulteto vienas iš pagrindinių studijų organas“. Visumoje studentai tikrai, yra susipažinę kas yra katedra, ir ją laiko, kaip jų akademinų problemų sprendimo vieta.

Apibendrinus, šias visas išskirtas lenteles, galima teigti, kad studentai arčiausiai jų laiko, universiteto katedrą, ir universiteto dekanatą. Kitų aukštesnių valdymo organų, kaip Universiteto taryba, yra susidūrė ir žino tik iš internetinės sklaidos. O apie pagrindinį Universiteto teisinį pagrindą universiteto Statutą nebuvo poreikio žinoti. Studentų žinios, apie universiteto valdymo

organus lieka, tik studentų arčiausiame ir prieinamiausiame lygyje, universiteto katedroje, ir dekanate.

19. Lentelė

ŠU universiteto dėstytojų elgesio demokratijos raiška

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Demokratiški dėstytojai	Atviri pasiūlymams	<Atsižvelgia į studentų pasiūlymus, nuomonę>
		<yra atviri kurso patobulinimo siūlymams, galima su jais argumentuotai diskutuoti ir pan. >
		<Leidžia pasirinkti egzaminų, atsiskaitymų formas, stengiasi nekankinti ir suprasti studentus>
		<Elgiasi demokratiškai, klausia nuomonės, leidžia pasikelti pažymius>
		<Taciau yra ir tokiu, su kuriais galima diskutuoti ir jie atsižvelgia į studentų pageidavimus..>
	Bendradarbiavimas	<siekia bendradarbiavimo mokymosi procese, geresnio studijų rezultato.>
		<Elgesi demokratiškai nes, tarsi su studentais>
		<atsižvengia į studento norus, geranoriškai padeda studentui, stengiasi rasti kompromisų iškilus sunkumams>
	Lygiavertiškumas	<diskutuoti, atsižvelgia į studentų pageidavimus..>
<dauguma dėstytojų elgiasi demokratiškai, kai į studentą žiūri, kaip į lygiavertį>		
		<elgiasi gana demokratiškai>
Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Nedemokratiški dėstytojai	Nesitarimo principas	<Dauguma dėstytojų nesitaria su studentais dėl vertinimo kriterijų ir galutinio balo sudėties.
		<yra despotai kurie nesiskaito su studentais bet yra ir tokiu>
		<dauguma studijų programų, modulių yra sukurta ir dėstoma neatsižvelgiant į studentų poreikius, bei pageidavimus.>
		<kai kurie dėstytojai turi tik savo teisingą nuomonę, kurios negali pakeisti joks studento argumentas, nes yra jaučiama nepagarba studentui (vėluojama į paskaitas, egzaminus, nepranešama, kad nebus paskaitos ir pan.)>
		<nėra lygybės tarp aptarimo. Dažniausiai, ką dėstytojai nusprendžia, tą studentai turi įvykdyti>
	Simpatijų antipatijų principas	<retai visi studentai turi tokias pačias teises. Dažniausiai būna išskiriami patinkantys.nepatinkantys studentai.>

Studentų nuomone, ŠU dėstytojai yra demokratiški. Tai pasireiškia per tokias išskirtas dsubkategorijas, kaip *bendradarbiavimas, atvirumas pasiūlymams, ir studentas, kaip lygiavertis asmuo*. Labiausiai studentų vertinimų susilaukė suponuota subkategorija, *atvirumas pasiūlymams*, kadangi studentų nuomone, ŠU dėstytojai yra linkę priimti tiekiamus studentų pasiūlymus. „*Leidžia pasirinkti egzaminų, atsiskaitymų formas, stengiasi nekankinti ir suprasti studentus*“, „*yra atviri kurso patobulinimo siūlymams, galima su jais argumentuotai diskutuoti ir pan*“. Kita, subkategorija, *bendradarbiavimas*, pažymi, kad dėstytojai bendradarbiauja su studentais. Išskirti teiginiai: „*siekia bendradarbiavimo mokymosi procese, geresnio studijų rezultato; diskutuoti, atsižvelgia į studentų pageidavimus*“. Bei studentą laiko, kaip lygiavertį asmenį, „*dauguma dėstytojų elgiasi demokratiškai, kai į studentą žiūri, kaip į*

lygiavertį“. Visumoje, ŠU dėstytojai studentų atžvilgiu yra demokratiški, nes santykiai su studentais esami paremti bendradarbiavimo, atvirumo, bei lygiavertiškumo.

Kita kategorija, apie nedemokratišką dėstytoją sudaryta iš tokių subkategorijų: *nesitarimo principas*, *simpatijų ir antipatijų principas*. Labiausiai akcentuotas, nesitarimo principas, pažymintis tokią situaciją: „*dauguma dėstytoju nesitaria su studentais del vertinimo kriteriju ir galutinio balo sudeties*“, „*yra despotai kurie nesiskaito su studentais*“, *nėra lygybės tarp aptarimo. Dažniausiai, ką dėstytojai nusprendžia, tą studentai turi įvykdyti*. Taip pat išskiriamas *antipatijos ir simpatijos principas*, „*retai visi studentai turi tokias pačias teises. Dažniausiai būna išskiriami patinkantys, nepatinkantys studentai*“. Šiuo atžvilgiu, studentai jaučiasi diskriminuojami.

Apibendrinus, studentai ŠU universiteto dėstytojais laiko demokratinių principų grįstais dėstytojais.

20. Lentelė

Studentų dalyvavimas ir patirtis ŠU universitetinėje visuomeninėje veikloje

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Dalyvavimas universitetinėje veikloje	Noras dalyvauti	<man įdomūs universitete vykstantys procesai, noriu atstovauti studentų nuomonę ir ją ginti.>
Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Nedalyvavimas universitetinėje veikloje	Laiko stoka	<Neturiu tam laiko ir noro.>
		<nes trūksta laiko ir noro>
		<Tiesiogiai dalyvauti universiteto veikloje nėra laiko
	Motyvacijos stoka	<Nekyla tokių poreikių>
		<nėra motyvacijos>
		<manęs tai nedomina>
	Demokratiškumo stoka	<Ši veikla man visada atrodė nepakankamai demokratiška>

20. Lentelė. Studentų dalyvavimas ir patirtis ŠU universitetinėje visuomeninėje aplinkoje yra neaktyvi. Kategorija, nedalyvavimas universitetinėje veikloje yra sudaryta ir dar trijų subkategorijų: *laiko stoka*, *motyvacijos stoka*, *demokratiškumo stoka*. Studentai, „*Tiesiogiai dalyvauti universiteto veikloje nėra laiko*;“ „*Neturiu tam laiko ir noro*“; „*nėra motyvacijos*“, „*manęs tai nedomina*“. Studentai nerodo, jokios iniciatyvos dalyvauti universitetinėje veikloje. Nedalyvavimas, rodo jų nenorą aktyviai dalyvauti visuomeninėje veikloje. Priežastys nedalyvauti, įvardintos, kaip laiko, iniciatyvos stoka. Šiuo atveju, reikalinga efektyvi reklama, bei motyvuojantys principai, kurie pritrauktų studentus dalyvauti universitetinėje veikloje. Kadangi, tik vienas iš apklaustųjų yra savo fakulteto atstovybės narys. Taip pat, kad vienas, iš

visų apklaustųjų studentų išsakė nuomonę, kad jam yra įdomi universitetinė veikla, noriai joje dalyvauja. Šioje vietoje yra būtina analizuoti, šias studentų neaktyvumo priežastis, ir teikti pasiūlymus šių problemų sprendimui.

21 Lentelė

ŠU studentų aktyvumo raiška

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Aktyvus studentas	Dalyvavimas paskaitose	<Aktyviai dalyvauju paskaitose (stengiuosi nepraleisti), lankausi universiteto rengiamose konferencijose, seminaruose, kituose renginiuose, aktyviai skaitau universiteto bibliotekoje> <aktyviai dalyvauju paskaitose, stengiuosi pasisemti ir teorinių, ir praktinių žinių. Taip pat dalyvauju man aktuliuose renginiuose.>
	Dalyvavimas universiteto renginiuose	<aktyvus, dalyvauju koncertuose, stebiu renginius, konferencijas> <Aktyvumas pasižymi tik tuo, kad lankau chora ir dalyvauju įvairiuose renginiuose, kurie organizuojami, tiek universitete, tiek už jo ribų.> <aš noriu dalyvauti universiteto renginiuose, matyti pačių studijų kūrimo procesą.>
	Dalyvavimas universitetinėje veikloje	< nes Universitetas pasiūlo įdomių veiklų, kuria domėtis verta> <esu aktyvus vis dėl to lankausi politikos klubo susitikimuose taip pat priklausau politinei partijai> < renginiuose atstovauju universiteta>
Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Neaktyvus studentas	Retai įsitraukia	<nedaug įsitraukiu į universiteto gyvenimą po studijų> < gana retai lankausi akademinuose renginiuose.> <nes retai lankausi renginiuose, konferencijose>
	Laiko stoka	< laiko stoka, bet ir nuo asmeniniu būdo savybių.>
	Neaktualu	< nes manęs nedomina>
	Nėra įtraukimo į veiklą	<universitetas neskatina įsitraukti ar kitaip sudominti.>

Studento aktyvumo sąvoką, studentai suprato tokiomis kategorijomis: „*Dalyvavimas paskaitose*“, *Dalyvavimas universiteto renginiuose*, *Dalyvavimas universitetinėje veikloje*. Išskirtiniausios subkategorijos, tai yra dalyvavimas universiteto renginiuose, „*aktyvus, dalyvauju koncertuose, stebiu renginius, konferencijas; dalyvauju įvairiuose renginiuose ,kurie organizuojami ,tiek universitete, tiek už jo ribų;*“. Tai, rodo kad, studentai, laiko save aktyviais dalyvaudami universiteto rengiamuose renginiuose, bei lankydami paskaitas „*aktyviai dalyvauju paskaitose, stengiuosi pasisemti ir teorinių, ir praktinių žinių.*“, „*Aktyviai dalyvauju paskaitose (stengiuosi nepraleisti),*“. Studentų nuomone, jų dalyvavimas paskaituose, rodo jų aktyvumą, nors tai jiems yra privalomas dalykas.

Neaktyvus studentas, taip pat pasižymi tuo, kad yra laiko stoka, „*laiko stoka, bet ir nuo asmeniniu būdo savybių*“, nėra aktualu, „*nes manęs nedomina*“. Taip pat, kad nėra *aktyvaus studento įtraukimo*, „*universitetas neskatina įsitraukti ar kitaip sudominti*“.

Visumoje, studentai laiko save aktyviais, bet šis aktyvumas nepasižymi, pačiu, aktyvumu, kai studentai aktyvumą pažymi paskaitų lankymu ir dalyvavimu universiteto rengiamuose renginiuose, patys ne itin prisijunkdami prie jų organizavimo. Apibendrintai rezultatas yra studentų neaktyvumo atžvilgiu.

22 Lentelė

ŠU studentų žinios apie studentų teises

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Domėjimasis studentų teisėmis	Nauda	< tik tuomet kai kyla tam tikrų klausimų, susijusių su studentų galimybėmis>
		<Kad iškilus probleminei situacijai, žinočiau, kokios yra mano teisės.>
		<Bet kada gali tekti jas apginti, jei bandoma jas pazeisti ir piktnaudziauti dėstytojui suteiktomis galiomis.>
		< nes esu studentė, tad manau yra privalu šias teises žinoti ir stebėti ar jos yra nepažeidžiamos>
	Aktualumas	<padeda priimti reikiamus sprendimus mokslo atžvilgiu>
		<Man tai yra įdomu.>
		<mane tai domina.>
		< domiuosi nes esu studentas>

ŠU studentai, žino savo teises. Jų žinojimą pagrindžia tokios, išskirtos subkategorijos: *nauda, aktualumas*. Studentai žinojimą savo teisių įvardija kaip naudą: „ *Kad iškilus probleminei situacijai, žinočiau, kokios yra mano teisės.*“, „ *Bet kada gali tekti jas apginti, jei bandoma jas pazeisti ir piktnaudziauti dėstytojui suteiktomis galiomis*“; „ *nes esu studentė, tad manau yra privalu šias teises žinoti ir stebėti ar jos yra nepažeidžiamos*“.

Ši studentų nuomonė, pažymi, kad studentai yra linkę žinoti, kokios yra jų teisės, nes jos jiems bus reikalingos, atsitikus konfliktams. Tai rodo, studentų tam tikras baimės dėl jų įvertinimo, o įvertinimas dažniausiai siejamas su dėstytojo vertinimu. Čia ir iškyla problematika, jau nagrinėta ankstesniuose lentelėse, dėl dėstytojų nekompetetingumo, bei bendradarbiavimo stokos su studentais.

23 Lentelė

Esminės ŠU studentų išvardintos teisės

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Studentų	Teisė į apeliacijas	<teisė teikti <i>apeliacijas</i> ir kt.>
		<Teisė pateikti <i>apelaciją</i> dėl įvertinimo>
		<Teise būti sažiningai ir nesaliskai įvertintam, per tris dienas pateikti <i>apelacija</i> dėl manomai klaidingo įvertinimo>
		< <i>į apelaciją</i> >
		<teisė priešrauti dėl pažymio už studijų baigiamąjį darbą>
		<teisė pasiskųsti dėl netinkamo universiteto darbuotojų elgesio>

teisės	Teisingą vertinimą	< teisė į objektyvų vertinimą> < teisingą vertinimą>
	Nemokamą mokslą	< teisė į nemokamą mokslą, teisė studijuoti> < teisė į nemokamą mokslą> < Teisė gauti nemokamą mokslą>
	Teisė į kokybišką žinių gavimą	< Gauti objektyvias žinias ir informacija, bei priėjimas prie reikalingos informacijos studijuojamam dalykui.> < Teisė gauti kokybišką išsilavinimą> < teisė į kokybišką mokslą>
	Socialines garantijas	< teisė į socialines garantijas> < Turiu teisę į socialinį draudimą>
	Universiteto veikla	< turi teisę dalyvauti universiteto veikloje> < aktyviai dalyvauti> < Galiu eiti į universiteto renginius, tapti savivaldos grupių nare. Įsitraukti į popaskaitinę veiklą.> < dalyvavimas mainų programoje erasmus>
	Informacija apie universitetą	< Teisė į teisingą informaciją apie aukštąsias mokyklas ir studijų programas>
	Žodžio laisvė	< žinias, teise reikšti nuomone>
	Naudotis universiteto privilegijomis	< teisė į viešą naudojimąsi įvairiomis universiteto teikiamomis paslaugomis, teisė į konsultacijas ir kt.>

Studentų išvardintos teisės buvo suskirstytos į tokias subkategorijas: „*Teisė į apeliacijas, Teisingą vertinimą, Nemokamą mokslą, Teisė į kokybišką žinių gavimą, Socialines garantijas, Universiteto veikla, Informacija apie universitetą, Žodžio laisvė, Naudotis universiteto privilegijomis*“. Išskirtų kategorijų yra pakankamai platus skaičius. Svarbiausia teisė studentams buvo teisė teikti apeliacijas: „*Teisė pateikti apeliaciją dėl įvertinimo*“, „*teisė prieštarauti dėl pažymio už studijų baigiamąjį darbą*“. Daugiausiai studentai pergyvena, dėl netinkamo jų įvertinimo, ir šia teisę labai noriai naudojami. Antra, pagal reikšmingumą studentų išskirta teisė yra tai, kad studentas turi teisę dalyvauti universiteto veikloje. „*Galiu eiti į universiteto renginius, tapti savivaldos grupių nare. Įsitraukti į popaskaitinę veiklą; dalyvavimas mainų programoje erasmus*“. Tolimesnės išskirtos teisės nelabai išsiskyrė savo teiginių gausumu, jos tiesiog yra susijusios su universiteto teikiamomis socialinėmis garantijomis, bei žinių gavimo kokybe.

Visumoje studentams yra aktualu gauti teisingą vertinimą, bei teisę dalyvauti universiteto rengiamuose renginiuose. Tolimesnės teisės susijusios, su universiteto teikiamomis paslaugomis.

24. Lentelė. ŠU akademinės laisvės raiška universitete

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Akademinės laisvės buvimas	Studijų pasirinkimo laisvė	<Daug laisvės rinktis studijuojamus dalykus.>
		<Turiu galimybę studijuoti man labiau patinkančią studijų programos šaką.>
		<Studiju pasirinkimo laisve priklauso ir nuo rezultatu, ir nuo priimamu studentu skaičiaus >
		<Taip, galima laisvai rinktis modulius, specializacijas.>

		<Studentas rinkdamasis studijų programą turi visišką pasirinkimo laisvę, pasirinkus konkretų kursą, tokia laisvė kiek apribojama. Paliekama laisvė rinktis iš kelių alternatyvų ir tik keletą dalykų.>
		<Yra pasirenkamieji dalykai>
		<Taip jaučiu, nes turiu galimybę pasirinkti studijuoti taip kaip man patogiu ir naudinga>
Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Akademinės laisvės nebuvimas	Pasirinkimo stoka	<Nes trūksta laisvai pasirenkamų dalykų, o kai kurių studijuojamų dalykų turinys visiškai ne toks, kokio tikėjaisi prieš įstojant į magistrantūrą>
		<Universite je jaučiama vidutiniška studijų pasirinkimo laisvė, nes tokia galimybė yra suteikiama studentams, tačiau dėl dalykų įvairovės, jaučiamas trūkumas.>
		<Nejaučiu pasirinkimo laisvės, nes studijų kursai yra griežtai apibrėžti, dažnai laisvai pasirenkamą dalyką reikia pasirinkti iš vieno varianto.>
		<per mažai laisvai pasirenkamų dalykų, neaiški kai kurių studijų paskirtis.>
	Nesitariama su studentais	<nes studijų programos sudaromos, jų moduliai sudaromi iš anksto, nesitariant su studentais>

24 lentelė yra apie ŠU universiteto laisvės raišką universitete. Studentų nuomone ŠU universitete yra akademinė laisvė laisvai pasirinkti pasirenkamuosius studijų dalykus. „Yra pasirenkamieji dalykai; „galima laisvai rinktis modulius, specializacijas“, „Daug laisvės rinktis studijuojamus dalykus“. Tai rodo, taip pat siaurą studentų supratimą apie akademinę laisvę, kadangi akademinę laisvę, jei supranta tik, kaip pasirenkamųjų dalykų laisvė, kuri ir taip yra laisvai pasirenkama.

Akademinės laisvės nebuvimas, rodo, kad atvirksčiai nors yra pasirinkimo laisvė, yra trūkumas pačio pasirinkimo įvairovės. „Nes trūksta laisvai pasirenkamų dalykų, o kai kurių studijuojamų dalykų turinys visiškai ne toks, kokio tikėjaisi prieš įstojant į magistrantūrą“, „Nejaučiu pasirinkimo laisvės, nes studijų kursai yra griežtai apibrėžti, dažnai laisvai pasirenkamą dalyką reikia pasirinkti iš vieno varianto“, „Per mažai laisvai pasirenkamų dalykų, neaiški kai kurių studijų paskirtis“. Tai įrodo, ŠU universitete yra studijų įvairovės stoka, ir tai kyla dėl to, kad nėra tariamasi su studentais, kokias studijas jie norėtų gauti. „Nes studijų programos sudaromos, jų moduliai sudaromi iš anksto, nesitariant su studentais“.

Apibendrinant šią lentelę galima teigti, kad studentų nuomone, yra akademinė laisvė skiriama per studijų pasirinkimo laisvę, bet trūksta pasirinkimo įvairovės ir neatsižvelgiamumo į studentų nuomonę.

25 Lentelė

Jūs universitete yra akademinė oligarchija,(akademinė mažuma), kuri Universiteto valdyme priima savo interesams naudingus sprendimus. Pritariate teiginiui, nes /

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
		<Universitetas nėra demokratiškas, todėl ir vyrauja akademinė

Akademinės oligarchijos buvimas	Demokratijos nebuvimas	oligarchija bei jos sprendimai>.
		<nors imanoma, kad yra kažkokia mažuma labiau atstovaujama>.
	Neatsižvelgimas į studentų nuomonę	<Tokia gyvenimo realybė, nes tam tikri asmenys, naudojami privilegijomis, ir priima sau naudingus sprendimus>.
		<Nežinau, tik galiu numanyti kad taip, nes akademinė oligarchija taryboje priima tik sau naudingus sprendimus.>
Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Akademinės oligarchijos nebuvimas	Atsižvelgimas į universiteto bendruomenės nuomonę	<Manau, kad universitete dirbantiems žmonėms ne ką mažiau rūpi studentų interesai, ne tik jų, todėl tikrai negalėčiau sakyti, kad neatsižvelgiama į studentų poreikius, studijų gerinimą.>
		<Nepritariu, nes noriu tikėti, kad ši akademinė mažuma atsižvelgia ir į visą universiteto bendruomenę>
	Neteko susidurti	<Nepritariu, neteko apie tai girdėti.>
		<Neteko su to susidurti.>
		<Nesu su tuo susidurusi, tai nieko negaliu atsakyti>
		<Neteko su to susidurti>

Jūsų universitete yra akademinė oligarchija, (akademinė mažuma), kuri Universiteto valdyje priima savo interesams naudingus sprendimus. Studentų nuomone, ŠU yra akademinė mažuma, kuri priima sau naudingus sprendimus. Šiuo klausimu buvo išskirtos tokios subkategorijos: „*Demokratijos nebuvimas*“, „*Neatsižvelgimas į studentų nuomonę*“. Šios subkategorijos suponuoja, tai, kad oligarchijos mažuma susideda iš nedemokratiškų savo veiksmų. „*Tokia gyvenimo realybė, nes tam tikri asmenys, naudojami privilegijomis, ir priima sau naudingus sprendimus*“, „*Tokia gyvenimo realybė, nes tam tikri asmenys, naudojami privilegijomis, ir priima sau naudingus sprendimus*“, „*Akademinė oligarchija taryboje priima tik sau naudingus sprendimus*“. Šis demokratiškų principų nesilaikymas, pasižymi tam tikriems asmenims, naudingų sprendimų priėmimas. Taip pat, šis nedemokratiškumas atskleidžia tai, kad studentai jaučiasi ignoruojami, kad į jų nuomonę niekas neatsižvelgia. „*Dažnai sužinau apie priimtus sprendimus, kurie ne tik man, bet ir daugumai mano bendramokslų, būna suvokiami visai kitokia priimto sprendimo forma*“; „*tenka pripažinti, jog daugumą sprendimų priima universiteto vadovybė, be studentų pritarimo, jiems kartais net nepranešama apie planuojamu pokyčius*“.

Priešinga kategorija, kad šios akademinės oligarchijos nėra, įrodo dvi subkategorijas, *atsižvelgimas į universiteto bendruomenės nuomonę, bei nesusidūrimas su šia problema*. Didesnė dalis

teiginių yra priskirta, kad studentams neteko susidurti su šia problema, tai galime pasiremti 18 lentele apie universiteo valdymo organus, kuriame buvo išskirta, kad studentams nėra poreikio domėti universiteo tarybos sprendimais. Šiuo atžvilgiu, išeina taip, kad studentams ir nėra teikiama informacija apie vadovybės sprendimus, arba tiesiog tai, kad studentai tuo nesidomi ir nežino.

Apibendrinus šias kategorijas, išeina, kad teiginių gausumu pasižymi kategorija, apie universiteto mažumos buvimą.

26. Lentelė

Studentų pasiūlymai demokratiškesniam ir autonomiškesniam universiteto buvimui

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Demokratiščių principų pasiūlymai	Pasirinkimo laisvė	<Suteikti studentams galimybių rinktis studijų modulius >
	Bendradarbiavimas su studentais	<Stengtis palaikyti kuo artimesnius ryšius su studentais <būtinai dialogas tarp studentų ir vadovybės>
		<Kuo daugiau bendradarbiauti su studentais ir išklaudyti nuomones įgyvendinti, o nepalikti užrašytas baltame popieriaus lape>
		<Stengtis palaikyti kuo artimesnius ryšius su studentais ir atstovybe, aiškinantis kokios kyla problemos, kaip būtų galima gerinti studijų kokybę, aktyviau įtraukti studentus į universiteto veiklą ir akademinį gyvenimą. >
	Domėjimasis savo teisėmis	<Demokratiškesniam tapti pirmiausia gali padėti patys studentai, kurie netylėtų esant kažkokioms problemoms, ar teiktų pasiūlymus, ką norėtų keisti, tobulinti ir pan.>
		<Studentai turėtų domėtis savo teisėmis labiau ir aktyviau patys dalyvauti universiteto „gyvenime“>
	Domėtis kitų šalių patirtimi	<Siūlyčiau ne tik teoriškai, bet ir praktiškai remtis gerą užsienio universitetų patirtimi, bei valdymo stuktūromis.>
		<Domėtis kitų šalių patirtimi>
	Apklausų vykdymas	<daryti studentų apklausas, klausiti jų nuomonės.>
		<reaguoti į studentų skundus ir pastebėjimus destytojų atžvilgiu>

26 Lentelė yra pateikiami pačių studentų pasiūlymai, kad ŠU universitetas taptų demokratiškesnis ir autonomiškesnis. Sudarytos penkios subkategorijos, *Pasirinkimo laisvė*, *Bendradarbiavimas su studentais*, *Domėjimasis savo teisėmis*, *Domėtis kitų šalių patirtimi*, *Apklausų vykdymas*. Šios subkategorijos leidžia sudaryti vaizdą, kad studentų siūlymai yra išorinio ir vidinio pobūdžio. Išorinis, tai domėtis, kitų šalių patirtimi „*Siūlyčiau ne tik teoriškai, bet ir praktiškai remtis gerą užsienio universitetų patirtimi, bei valdymo stuktūromis*“. Bei vidinio pobūdžio, kuris yra orientuotas į studentus, tai yra atlikti apklausas tarp studentų „*daryti studentų apklausas, klausiti jų nuomonės*“, skatinti juos domėtis savo teisėmis, „*Studentai turėtų domėtis savo teisėmis labiau ir aktyviau patys dalyvauti universiteto „gyvenime“*“ bei suteikti pasirinkimo laisvę „*galimybių rinktis studijų modulius*“ kartu bendradarbiaujant su jais, „*Kuo daugiau bendradarbiauti su studentais ir išklaudyti nuomones įgyvendinti, o nepalikti užrašytas baltame popieriaus lape*“.

IŠVADOS

1. Universitetas yra pamatinė demokratinės visuomenės institucija, todėl turi intelektualiai bei moraliai, būti nepriklausomi tiek nuo politinių, tiek nuo ekonominių jėgų. Universitetas patiria nemažai transformacijų, ypač iš jų demokratėjimo procese, kurie sustiprina universiteto misijos svarbą visuomenėje, kaip naujos kultūros kūrimo pasitelkiant intelektualinį potencialą ir užtikrinant universiteto, kaip demokratijos tradicijų tęstinumą.
2. Aukštojo mokslo demokratiškumas turi gilius šaknis. Nuo Antikos iki dabartinių laikų aukštojo mokslo demokratiškumo raida kito. Antikos, iki pat Švietimo amžiaus universitetas buvo laikomas demokratišku. Sovietmečiu Lietuvoje universiteto demokratijos samprata išnyko, universiteto valdymui tapus centralizuotam. Šiuolaikinė universiteto kultūra aktyviai dalyvauja demokratizacijos procese, bet tuo pačiu įsivyrąja rinkos ekonomika sąlygojanti darbo santykių procesus, svarbiausiai konkurencingumą.
3. Tiriant trijų Lietuvos Statutus (Šiaulių, Klaipėdos, Vilniaus universitetus), analizė parodė, kad administraciniu vadybiniu požiūriu universitetai yra vienodi, nes visi siekia to paties tikslo, būti demokratiškais universitetais. Išsiskiria tik Klaipėdos universitetas, taikydamas proporcingo atstovavimo principus, bei teikiantis, nepriklausomo asmens kandidatūrą Senato rinkimuose.
4. Analizuojant publicistinius „delfi“ portalo straipsnius atitinkančius darbo tematiką, paaiškėjo, kad aukštojo mokslo demokratiškumui didelį dėmesį skiria Lietuvos politinės institucijos. Lietuvos Respublikos prezidentūrą vieną iš esminių universiteto demokratijos nebuvimo aspektų laiko fundamentalaus mokslo nebuvimą. Analizuojamos jo dingimą skatinančios priežastys, tai, studijų nerentabilumas, bei mokslininkų stoka. Šią nuomonę patvirtina ir užsienio ekspertai, teigiantys išsaugoti fundamentaliuosius mokslus Lietuvoje.
5. LR Seimo nutarimuose ir posėdžiuose akcentuoja universiteto tarybos galią, anot politikų, siekiama, kad universitetas netaptų politinių grupių įtakos sfera, tačiau baiminasi dėl nekompetingų asmenų patekimo į universiteto tarybą, kuri po aukštojo mokslo reformos turi perimti pagrindinių universiteto klausimų sprendimą.
6. Švietimo ir mokslo ministerijos valdžios atstovaujančių institucijų veiklai reikiama pakankamai nemažai kritikos publicistinių internetinių straipsnių atžvilgiu. Ypač švietimo ministro nekompetingumas, kaip negebančio atrasti atviraus bendravimo su akademinė bendruomene, jo veikloje stokojama dialogo, atvirų diskusijų ir bendradaravimo priimant aukštojo mokslo reformai svarbius nutarimus. Nebūdamas švietimo specialybės atstovu, o atstovaudamas tam tikrai politinei grupei, teigia, jog jo pozicija diktuoja jam finansinius srautus, kurie yra skiriami aukštojo mokslo finansavimui.

7. Universiteto demokratiškumo principų plėtotei yra svarbi aukštojo mokslo reforma, kurioje atsispindi tam tikri nedemokratiški principai. Ši reforma pažeidė LR Konstituciją įdiegdama „krepšelio“ sistemos finansavimą, kuri atvėre kelią kitoms dėl to kylančioms problemoms: elitinių universitetų formavimasi, nelygią konkurenciją tarp universitetų. Taip pat finansiniai keblumai, kurie skatina studentus išsipareigoti banko sistemai.

8. Universiteto, kaip mokslo institucijos atžvilgiu demokratijos ir autonomijos principai pažeidžiami, tuo, kad planuojama mažinti universitetus, juos jungiant į vieną universitetą. Analizuojant internetinius publicistinius straipsnius šiam klausimui daugiausiai skirta regioninio universiteto jungimuisi, bei jo pasekmėms, tai yra, skirtingų universitetų jungimas, gali sukelti jų kultūrų skirtingumo problemas.

9. Universiteto demokratinis ir autonominis klausimas labiausiai pažeidžia universiteto Rektoriai, kurių veikla neatitinka demokratiškų principų. Internetinių straipsnių analizė parodė neadekvačias universitetų rektorių veiklas. Tai yra privačių interesų paaisymas priimant sau, arba savo artimai aplinkai naudingus sprendimus. Akcentuojama pati rektoriaus rinkimų sistema, kuria rektoriaus rinkimo metu vykdomi nedemokratiški rinkimai, kai kandidatuoja tik vienas žmogus, o kiti yra tik tam tikrų asmenų paskirti nekompetetingi asmenys.

10. Publicistinių straipsnių analizėje buvo išskirta lentelė apie universiteto akademinės bendruomenės narius, t.y dėstytojus. Daugiausiai kritikos ir dėmesio susilaukė bendradarbiavimo stoka tarp dėstytojų ir studentų. Taip pat kompetencijos trūkumas atliekant savo mokslinį darbą, bei neadekvatūs ir dėstytojo pareigas žeminantys pasisakymai viešumoje.

11. Analizuojant internetinius straipsnius buvo išskirta studentų iniciatyvos kategorija, kuri parodytų studentų aktyvumą, pilietiškumą, kaip demokratinis principas. Viena iš svarbiausių ir analizuojamų iniciatyvų buvo studentų teisių gynimas. Tai rodo, studentų iniciatyvumą bei domėjimąsi savo teisėmis. Taip pat buvo analizuojama priešinga iniciatyvos kategorija, studentų kritika aukštojo mokslo diskurse, kuri parodė dar likusias sovietmečio laikotarpyje išgaliojusias tradicijas, kai valdžia, už tam tikrų nutarimų, sprendimų atlikimą, gaunant tam tikrą sau naudingą atlygį.

12. Atlikus apklausą Šiaulių universitete demokratijos ir autonomijos klausimu, paaiškėjo, kad studentų nuomone, demokratijos sąvoka suvokiama, kaip laisvas pasirinkimas, bei akademinė laisvė. Šiaulių universitetas yra demokratiškas, kadangi suteikia pasirinkimo laisvę. Studentų nuomone, šis universitetas yra neautonomiškas, nes yra viešoji valstybinė įstaiga. Krepšelio sistema, yra nedemokratiška, nes skatina konkurenciją tarp studentų, esamos nelygios studentų teisės, ir jų nuomone, ši reforma yra naudinga tik populiarioms specialybėms, kurios pritraukia studijuoti daugiausiai studentų.

13. Analizuojant Šiaulių universiteto valdymo modelius išryškėja, kad ŠU studentams nėra poreikio domėtis ŠU Statutu, apie Universiteto Tarybą studentai yra informuoti, tik iš internetinių šaltinių. Apie Universiteto Dekanato bei katedros funkcijas studentai yra informuoti. Taip pat aktyviai juose lankosi ir sprendžia įvairias dėl mokslo, studijų kylančias problemas.

14. Studentų nuomone, ŠU universiteto dėstytojai yra demokratiškesni, nes yra atviri pasiūlymams. Patys studentai neaktyviai dalyvauja universitetinėje visuomeninėje veikloje, bet savo aktyvumą įvardija, kaip paskaitų lankymas, ir dalyvavimas universiteto rengiamuose renginiuose.

15. ŠU studentai domisi savo teisėmis, nes tai yra naudinga ir aktualu. Esminė jų išskirta teisė, yra į teisingą vertinimą. Studentų pasiūlymai, kad universitetas taptų demokratiškesnis, tie, kad dėstytojai labiau bendradarbiautų su studentais, kad būtų vykdomos studentų apklausos, bei domėjimasis kitų šalių patirtimi.

16. Šio darbo hipotezė patvirtino, kad Lietuvos universitetų autonomijos ir demokratijos principai yra nepakankamai išplėtoti, kadangi per mažai dėmesio yra skiriama aukštojo mokslo reformai. Tai įrodo, fundamentalių mokslų dingimas iš universitetinių studijų programų, bei ydinga aukštojo mokslo reforma, kuri sukėlė demokratiškesnių principų stoką universitete.

REKOMENDACIJOS

Studentų aktyvumui skatinti:

1. Atlikta analizė parodė, esamą studentų neaktyvumą universitetinėje veikloje. Studentų aktyvumui skatinti būtų pasiūlymas viešinti universitetinės veiklos privalumus ir naudą. Kurti projektus, programas studentų dalyvavimo motyvacijai skatinti. Šiose programuose taip pat akcentuoti studentų bendradarbiavimą tarp dėstytojų ir studentų, jungiant juos į bendrą projektinę veiklą. Naudoti studentų apklausos metodą, norint žinoti studentų nuomonę, bei sulaukti gryžtamojo ryšio.

2. Studentų domėjimąsi universiteto valdymo organais, bei jų funkcionavimą reikėtų skatinti tuo, kad daugiau studentų patektų į universiteto valdymo veiklas.

Universiteto valdymo organų efektyviam veikimui:

3. Universiteto valdymo organų rinkimą daryti demokratiškesnius, suteikiant galimybių dalyvauti įvairiems atitinkamos specialybės asmenims, su viešu jų prisistatymu visuomenei.

4. Stiprinant universiteto demokratiškus principus laikymąsi, skatinti pilietinės visuomenės kūrimąsi, kaip demokratiškumo skatinimą nuo ikimokyklinio lygmens iki visą gyvenimą besimokančio sampratos.

5. Esamam universiteto autonomijos apribojimui, suteikti universitetui daugiau laisvės jo sprendimų atžvilgiu, pasitelkiant kitų šalių gerą patirtimi švietimo klausimais.

Švietimo ir mokslo ministerijai:

6. Atliktas tyrimas parodė nemažai trūkumų aukštojo mokslo reformos procese. Vykdamas tolimesnias reformas būtų siūloma, atlikti ne vienos grandies reformą, o visos sistemos eiliškumą. Pradedant nuo ikimokyklinio ugdymo įstaigų iki pat universitetų.

7. Esamai situacijai dėl fundamentalių studijų programų nerentabilumo, sukurti projektą šių programų išsaugojimui, tekiant joms valstybinį finansavimą.

8. Analizės metu gautai informacijai dėl Švietimo ir Mokslo ministro nekompetetingumo, yra siūlymas teigti, kad į Švietimo ir Mokslo ministeriją būtų priimami dirbti pedagoginį aukštąjį išsilavinimą turintys asmenys, aukštesnėms pareigoms gauti, aukštos klasės specialistai: profesoriai, habilituoti daktarai.

LITERATŪRA

1. Academic Freedom and Educational Responsibility (2006). [Žiūrėta 2011 03 15]. Prieiga per internetą: <http://www.aacu.org/about/statements/academic_freedom.cfm>
2. Akademinis jaunimas permainų metais. (2005). *Ekonominės ir socialinės politikos studijos*. Vilnius – Vpu Leidykla.
3. Ar daug Lietuvoje dėstytojų, kuriems galima ploti?(2010 11 16) [Žiūrėta 2011 03 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.veidas.lt/visuomene/studijos/ar-daug-destytoju-kuriems-galima-ploti>>
4. Aukštųjų mokyklų valdymo, kai jos aukščiausios institucijos – tarybos – daugumą sudaro socialiniai partneriai, modelio projektas. Lietuvos mokslų Taryba [Žiūrėta 2011 04 04]. Prieiga per internetą: <<http://www.lmt.lt/STUDIJS/tarybos.php>>.
5. Bartkutė, I., Kraujutaitytė, L. (2007). Aukštojo mokslo institucijų valdymo mokslinių tyrimų tendencijos Lietuvoje. *Viešojo politika ir administravimas*. Nr. 20. [Žiūrėta 2011 04 03]. Prieiga per internetą: <<http://www.minfolit.lt/arch/12501/12523.pdf>>
6. Balčiūnas, P. (2009 05 23). Švietimo ministras nelaiko savęs specialistu. [Žiūrėta 2011 02 08]. Prieiga per internetą: <<http://www.skrastas.lt/?data=2009-05-23&rub=1144174552&id=1243004100&page=>>>
7. Balčiūnas, P. (2010 09 01) Universiteto laukia nauji iššūkiai. [Žiūrėta 2010 12 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.skrastas.lt/?data=201001&rub=1144174552&id=1283268662&page=print>>
8. Bielskis, A. (2009 12 09). Apie akademinę laisvę ir jos ribas. [Žiūrėta 2011 03 14]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/print.php?id=26659337>>
9. Bytanas, D., Boilas, K. (1997). *Demokratija: klausimai ir atsakymai*. Klaipėda: Savivaldos problemų tyrimo centras.
10. Bladh, A. (2007). Institutional autonomy with increasing dependency on outside actors. *Higher Education Policy*. [Žiūrėta 2011 04 04]. Prieiga per internetą: <<http://www.palgrave-journals.com/hep/journal/v20/n3/full/8300161a.html>>
11. Braslauskas, J. (2006). *Politologija: paskaitų ir seminarų konspektai*. Vilnius: Biznio mašinų kompanija.
12. Brazauskas, I. (2009 03 02). Lietuvos Aukštojo mokslo reforma ir pasaulio patirtis: Amerika. [Žiūrėta 2011 12 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/printi.php?id=20804511>>

13. Butvilas, T. (2010 08 26). Apie invalidizuotas hierarchines mokslinio potencialo sistemas: vinitas vanitatum. [Žiūrėta 201 03 20]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/print.asp?data=&k=news&id=12544122451252541808>>
14. Chalmers, A. F. (2005). *Kas yra mokslas?* Vilnius: Apostrofa.
15. Černiauskas, Š. (2009 01 27). Juodos studentų dienos. [Žiūrėta 2011 03 15]. Prieiga per internetą: <<http://klaipeda.diena.lt/dienrastis/lietuva/juodos-studentu-dienos-197104>>
16. Česlovas Šimkevičius (2009 05 12). Liūdnos mintys Prezidentui pasirašius naujajį mokslo ir studijų įstatymą. [Žiūrėta 2010 12 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles%2F94894>>
17. Daujotis, V. (2009 05 21). Kiap reformuoti aukštojo mokslo reformą. [Žiūrėta 2011 03 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/print.php?id=22268881>>
18. Daujotis, V. (2009 10 02). Aukštoji mokykla - vieta, kurioje žmogus išmoksta ieškoti tiesos? [Žiūrėta 2011 03 14]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/print.php?id=24340824>>
19. Daujotis, V. (2009 12 09). Lietuvos studentų organizacijos veikia komjaunimo stiliumi? [Žiūrėta 2011 03 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/print.php?id=26633383>>
20. Dumčiuvienė, D. (2003). Žvilgnis. Studijų aidai. [Žiūrėta 2011 03 15]. Prieiga per internetą: <<http://internet.ktu.lt/aidai/2022/aidai2.pdf>>.
21. Dvilypis studento „krrpešelis“. (2009 05 29). [Žiūrėta 2011 03 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.ve.lt/?data=2009-05-29&rub=1065924816&id=1243502652>>
22. Giddens, A. (2005). *Sociologija*. UAB - „Poligrafija ir informatika“.
23. Ginevičius, R. (2010 01 11) Universitetus „uždarys“ pats gyvenimas. [Žiūrėta 2011 03 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt?archive?printi.php?id=27689703>>
24. Grajauskienė, L. (2009 04 13) Aukštasis mokslas- reformuojam ar sprogdinam? [Žiūrėta 2011 02 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/print.php?id=21653617>>
25. Grybauskaitė D. ragina išsaugoti regionines aukštąsias mokyklas (2008 10 12). [Žiūrėta 2010 12 15]. Prieiga per internetą: <<http://mokslasplus.lt/mokslo-lietuva/node317?page=0%2C1>>
26. Edvardas, Č (2006). Universiteto autonomijos vaiduoklis, viduramžiškų togų šešelyje. [Žiūrėta 2011 04 04]. Prieiga per internetą: <<http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2006-04-27-edvardas-ciulde-universiteto-autonomijos-vaiduoklis-viduramzisku-togu-seseliai/534>>

27. Ekspertas: mokslo reforma – skaudi, bet būtina. (2008 12 22) [Žiūrėta 2011 03 15].
Prieiga per internetą: <<http://kauno.diena.lt?naujienos?svietimas-ir-mokslas/ekspertas-mokslu-reforma-skaudi>>.
28. Hargreaves, A. (2008). *Mokymas žinių visuomenėje. Švietimas nesaugumo amžiuje*. Vilnius – Homo liber.
29. Jackevičius, M. (2008 12 12) Pernelyg aktyvus ŠU studentas spiriamas iš Etikos komisijos. [Žiūrėta 2011 03 17]. Prieiga per internetą: <<http://delfi.lt/archive/print.php?id=19624075>>
30. Jackevičius, M (2008 12 22) Britų ekspertas: 50 aukštųjų mokyklų Lietuvoje – nenormalu. [Žiūrėta 2011 03 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/print.php?id=19747916>>
31. Jackevičius, M. (2009 02 27) JAV ekspertas: Lietuvos iššūkis – susidoroti su vis didėjančiu studentų skaičiumi. [Žiūrėta 2011 03 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/print.php?id=20763454>>
32. Jackevičius, M. (2009 03 18). Aukštojo mokslo reforma. Aukštosios mokyklos studentų už dyką nebegaus. [Žiūrėta 2011 03 13]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/print.php?id=21038423>>
33. Jackevičius, M. (2009 04 02). Kai kurių univeristetu rektorai atlygiais pralenkia ir aukščiausius šalies vadovus. [Žiūrėta 2011 02 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/print.php?id=21300070>>
34. Jackevičius, M. (2009 04 16) Seimas diskutavo, kas valdys universitetus. [Žiūrėta 2011 0 11]Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/print.php?id=21716806>>
35. Jackevičius, M. (2009 04 15). Aukštosios mokyklos raginamos viešinti vadovų atlyginimus. [Žiūrėta 2011 02 15]. Prieiga per internetą: <http://www.delfi.lt/archive/print.php?id=21689889>
36. Jackevičius, M. (2009 10 11) Privačios mokyklos tampa UAB. [Žiūrėta 2011 03 12]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.ltarchive?print.php?id=24580765>>
37. Jackevičius, M. (2010 08 19). Stojantieji „numarino“ beveik 60 studijų programų. [Žiūrėta 2010 02 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/print.php?id=35627787>>
38. Jackevičius, M. (2010 08 24). VU barikaduotojas S. Tomas laimejo bylą prieš Londono universitetą. [Žiūrėta 2011 02 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/article/print.php?id=35771437>>
39. Jackevičius, M. (2010 08 26). Universitetai sėkmingai puoselėja sovietines rektorių rinkimo tradicijas. [Žiūrėta 2011 03 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt?archive/print.php?id=35826051>>

40. Jackevičius, M. (2010 11 14). Analitikai: ne reforma lėmė studentų emigraciją. [Žiūrėta 2011 03 19]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt?archive?print.php?id=38566571>>
41. Jackevičius, M. (2011 01 30) Studentas VU padavė į teismą, dėl neišlaikyto baigiamojo egzamino. [Žiūrėta 2010 12 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/news/daily/education/studentas-vu-padave-i-teisma-del-neislaikyto-baigiamojo-egzamino.d?id=41444879>>
42. Jankuvienė, R. (2009 10 02). Fakultetų jungtuvės dėl europinio saldainio neįvyko. [Žiūrėta 2011 02 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.skrastas.lt/?data=2009-10-02&rub=1144174552&id=1254406322&page>>
43. Jankuvienė, R. (2010 12 31) Mokslo vaisiai saldūs ne tik sostinėje. [Žiūrėta 2011 02 15]. Prieiga per internetą: <http://www.skrastas.lt/?rub_sav=1274119412&data=2011-01-20&pried=2010-12-31&id=1293732039>
44. Janužytė, R. (2008 10 16). Kiek universitetų liks Lietuvoje. [Žiūrėta 2011 03 14]. Prieiga per internetą: <<http://www.veidas.lt/lt/leidinys.nrfull/48ef92e04641a>>
45. Jarvis, P. (2001). *Mokymosi paradoksai*. Kaunas.
46. Jonkus, D. (2009 01 24). Ar universitetams reikalinga revoliucija? [Žiūrėta 2011 12 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.bernardinai.lt?index.php?url=articles%2F90478>>
47. Juknevičiūtė, R. (2010 07 01). Šiaulių ir Klaipėdos universitetai vienija jėgas. [Žiūrėta 2011 03 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.skrastas.lt?data=2010-07-31&rub=1144174552&id1280505583&page=print>>
48. Kačerauskas, T. Zavadskas, E. K. (2006). Demokratijos institucijos, valdžia ir prievarta. *Problemos*. [Žiūrėta 2011 04 04]. Prieiga per internetą: <http://www.leidykla.vu.lt/fileadmin/Problemos/2006_priedas/Tomas_Kacerauskas_Edmondas_Kazimieras_Zavadskas.pdf>
49. Kasiulis, J., Barvydienė, V. (2003). Vadovavimo psichologija. Kaunas – Technologija.
50. Kavaliauskaitė, Ž. (2010 08 18). Kodėl dingio lietuvių filologija? [Žiūrėta 2011 02 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.skrastas.lt/?data=2010-08-18&rub=1141817778&id=1282056855&page=print>>
51. Kavaliauskaitė, Ž. (2010 04 09) Metų dėstytojai moko mąstyti. [Žiūrėta 2011 12 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.skrastas.lt?data=2010-04-09&rub=1144174552&id>>
52. Keciorytė, V. (2008). Aukštojo mokslo principai. Santalka. Filologija. *Edukologija*. T.16 nr. 4. [Žiūrėta 2011 03 20]. Prieiga per internetą: <http://www.coactivity.vgtu.lt/upload/filosof_zurn/santalka_t16_no4_3845_kecioryte.pdf>
53. Kraujutytė, L. (2002). *Aukštojo mokslo demokratiškumo pagrindai*. Vilnius – Lietuvos Teisės universitetas.

54. Kjargaard, E., Martinienė, R. (1996). *Penki sveikinimai demokratijai*. Freka.
55. Klaipėdos universiteto Statutas. [Žiūrėta 2011 03 15]. Prieiga per internetą: <http://www.ku.lt/senatas/doc/20100618_11_66.pdf>.
56. Kogan, M. Bleiklie, I. Organization and governance of universities. *Higher Education Policy*. [Žiūrėta 2011 03 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.palgrave-journals.com/hep/journal/v20/n4/full/8300167a.html>>
57. Kuodis, R. (2009 07 09). Mitai, paradoksai ir realybė: aukštojo mokslo ekonomika. Žiūrėta 2011 03 10]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/print.php?id=23012839>>
58. Lašas, A. Aukštasis pseudomokslas. (2010 08 16). [Žiūrėta 2011 03 14]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt?archive?article.php?id=35425787>>
59. Lazutka, R. (2009 04 16) Studentai – Konstitucijos ar nevalymo vergai. [Žiūrėta 2011 02 16]. Prieiga per internetą <<http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles%2F93892>>
60. Leonavičius, V. Rutkienė (2010) Aukštojo mokslo sociologija studijų pasirinkimas ir vertinimas. Kaunas – Vytauto Didžiojo universitetas.
61. Lietuvos aukštojo mokslo reforma – latviška(2009 02 16). [Žiūrėta 2011 02 15]. Prieiga per internetą: <http://www.dialogas.com?index.php?lng=lt&content=pages&page_id=15&news_id2810>
62. LSAS reikalauja nustatyti balų kartelę. (2009 08 13). [Žiūrėta 2011 02 19]. Prieiga per internetą: <<http://www.balsas.lt/print/304717>>
63. Maceina, A. (1990). *Pedagoginiai raštai*. Kaunas – Šviesa.
64. Magna Charta Universitatum (1988). [Žiūrėta 2011 03 15]. Prieiga per internetą: <http://www.bolognabergen2005.no/Docs/Main_doc/880918_Magna_Charta_Universitatum.pdf>
65. Mertaughas, M. (2009 04 30) Lietuvoje per daug aukštųjų mokyklų ir tikrai ne viso vertos to vardo. [Žiūrėta 2011 02 18]. Prieiga per internetą: <<http://www.veidas.lt/lt/leidinys.nrfull/49f5491f24c41>>
66. Murauskaitė, A. (2009 12 10). Minia studentų – labiau bėda negu džiaugsmas. [Žiūrėta 2010 12 15]. Prieiga per internetą: <http://www.lrytas.lt?print.asp?data=20091210&k=lr&id=akt10_a2091210>
67. Naujasis įstatymas netoleruoja universitetų autonomijos.(2000) *Studijų Aidai*. [Žiūrėta 2011 03 14]. Prieiga per internetą: <<http://internet.ktu.lt/aidai/1949/aidai2.pdf>>
68. Nyborg, P. (2003). Institutional autonomy and higher education governance. Council of Europe conference. [Žiūrėta 2011 04 14]. Prieiga per internetą: <http://www.bolognabergen2005.no/Docs/03-PNY/031202-03_Nyborg_Autonomy_SEE.pdf>

69. Norkus, Z. (2008). Kokia demokratija, koks kapitalizmas? Pokomunistinė transformacija Lietuvoje luginamosios istorinės sociologijos požiūriu. Vilniaus Universiteto leidykla.
70. Olsen, J. P. (2008). Institutional autonomy and democratic government. Centre of European studies. [Žiūrėta 2011 04 14]. Prieiga per internetą: <http://www.sv.uio.no/arena/english/research/publications/arenapublications/workingpapers/working-papers2008/WP08_20.pdf>
71. Paulauskas, R. (2009 02 18). Ką pasakė ir ką nutylėjo Švietimo ir mokslo ministerijos valdininkai Šiauliuose. [Žiūrėta 2011 02 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/print.asp?data&k=news&id=12349338801234628218>>
72. Paulauskas, R. (2009 03 24). Apie senus profesorius ir 20 jų metų senumo konspektus. [Žiūrėta 2011 02 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/print.asp?data=&k=news&id=123787248311236807001>>
73. Paulikas, V (2009 06 16) apie švietimo ir mokslo politiką, nevykėlius universitetus bei juose studijuojantį jaunimą. [Žiūrėta 2011 02 15\7]. Prieiga per internetą: <<http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles%2F96299>>
74. Rado, P. (2001). *Švietimas pereinamuoju laikotarpiu*. Garnelis.
75. Repečkaitė, D. (2009 03 12). Kai kuriuos studentus galėtume išsiųsti į Estiją . [Žiūrėta 2011 02 13]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/print.php?id=20950284>>
76. Ružas, M. (2006). Dvi mokslo filosofijos alternatyvos: Thomas Kuth ir Michelis Foulcault. *Žmogus ir žodis IV. Filosofiniai tyrinėjimai*.
77. Samalavičius, A (2003) *Universiteto idėja ir akademinė industrija*. Kultūros barai, Vilnius.
78. Samalavičius, A (2008) Kaita ir tęstinumas: kultūros krtikos esė. Kultūros barai.
79. Savickienė, I. (2005) Universitetinių studijų kokybės vertinimo sistemos projektavimas. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, Edukologija(07S). Kaunas.
80. Staselis, R. (2010 07 31). Smūgiai švietimo sistemai. [Žiūrėta 2011 03 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.bernardinai.lt/straipsnis?2010-07-31-rytas-staselis-smugiai-svietimo-sistemai>>
81. Stašinskas, M. (2009 05 09). Aukštajam mokslui pastatytas kryžius. [Žiūrėta 2011 03 13]. Prieiga per internetą: <<http://www.skrastas.lt/?data=2009-05-09&rub=1144174552&id=1241803351&page>>.
82. Stonkienė, S. (2009 04 02) Studentai reikalavo pakeisti dėstytoją, bet sulaukė komisijos. [Žiūrėta 2011 02 16]. Prieiga per internetą: <<http://www.skrastas.lt/?=2009-04-02&rub=1144174552&id=1238595189&page>>

83. Studijų mugė siūlo katiną maiše. (2009 01 24). [Žiūrėta 2011 03 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.balsas.lt?print?234514>>
84. Studentai siekia padovanoti universitetui pasaulinio garso profesoriaus paskaitą. (2009 05 05). [Žiūrėta 201 03 21]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/print.php?id=219778837>>
85. Studentai skundžiasi aplaidžiais dėstytojais. (2008 12 01). [Žiūrėta 2011 03 15]. Prieiga per internetą: <<http://kalipeda.diena.lt/naujienos/svietimas-ir-mokslas-/studentai-skundziasi-aplaidziai>>
86. Šiaulių universiteto Statutas. [Žiūrėta 2011 03 15]. Prieiga per internetą: <<http://old.su.lt/article/archive/547>>
87. Šindeikis, A. (2009 05 16). Kas valdys universitetus? [Žiūrėta 201 02 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.veidas.lt/?leidinys.nrfull?4a042dce54bf8>>
88. Širvinskas, M. (2008 12 18). Universitetus privers jungtis savanoriškai. [Žiūrėta 2011 02 19]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/print.php?id=19701192>>
89. Šerpetis, K. (2006). „Globalios pilietinės visuomenės tapsmas“. Pilietinė visuomenė: politikos įpilietinimo projekcijos. Kolektyvinė monografija, Sud. S. Šidlauskas. Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 76–92 psl.
90. Šveikauskas, V., Jucevičienė, P. (1999). Tradicinių ir modernių aukštojo mokslo bruožų sąveikos procesai: sintezės ir sandūros problemos. Socialiniai mokslai, Nr.4. [Žiūrėta 2011 03 15]. Prieiga per internetą: <<http://info.smf.ktu.lt/Edukin/zurnalas/archive/pdf/1999%204%20%2821%29/6%20Sveikauskas,Juceviciene.pdf>>.
91. Švietimo ir mokslo ministru G. Steponavičiui – profesorių atkirtis. (2009 03 18) [Žiūrėta 2011 02 15]. Prieiga per internetą: <http://www.lrytas.lt/print.asp?data=&k=news&id=12373980381236497506>
92. Švietimo „deforma“: studentams teks išmokti skaudžią finansų pamoką (2009 08 20) [Žiūrėta 2011 03 09]. Prieiga per internetą: <<http://www.balsas.lt/print/305524>>
93. *Švietimo reformos*. (1998) Vilnius.
94. Theodore W. Scultz, (1998) *Investavimas į žmones. Gyventojų kokybės ekonomika*. Eugrimas, Vilnius.
95. Tidikis, R. (2006). Aukštojo mokslo demokratijos aktualijos. *Viešoji politika ir administravimas* 2006. Nr. 17
96. Tvaskienė, J. (2009 04 08) Ministras: paskolų sistemos prašė studentai. [Žiūrėta 2011 02 15]. Prieiga per internetą: <http://www.l.zinios.lt/lt/2009-04-08/svarbus_pokalbis/ministras_paskolu_sistemos_pra...>

97. Ufert, K. (2010 08 18) tik dėstytojų ir studentų partnerystė pagerins mokslo kokybę. [Žiūrėta 201 02 19]. Prieiga per internetą: <<http://www.diena.lt/naujienos/nuomones/k-ufert-tik-destytoju-ir-studentu-partneryste-pagerins-mokslo-kokybe-294222>>
98. Universitetai dangsto mokslą imituojančius studentus. (2010 09 06). [Žiūrėta 2011 03 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/news/daily/education/universitetai-dangsto-mokslo-imintuojancius-studentus.d?id=33268189>>
99. Urbonaitė, I. (2009 04 02). VDU prorektorių algos siekė ketvirtį milijono Lt. [Žiūrėta 2011 03 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/print.php?id=9250158>>
100. Urbonaitė, I. (2010 03 16). Rektoriai; vos gyvas studentas geriau negu jokio. [Žiūrėta 2010 04 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/print.php?id=30055291>>
101. Vilniaus universiteto Statutas. [Žiūrėta 2011 03 15]. Prieiga per internetą: <http://www.vu.lt/site_files/Adm/statutas/VU_statutas.pdf>
102. Virš 200 studentų panori įvertinti studijų programas (2010 11 13). [Žiūrėta 2011 03 17]. Prieiga per internetą: Virš 200 studentų panoro vertinti studijų programas.). [Žiūrėta 2010 12 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.balsas.lt/naujine/510858/virs-200-studentu-panoro-vertinti-studiju-programas>>
103. VTEK sako turinti duomenų, kad žmoną VGTU rektorius įdarbino konkurso būdu. (2009 07 10). [Žiūrėta 2011 02 15]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/print.php.php?id=23023843>>
104. Zuzevičiūtė, V. (2005). Metakognityvinių strategijų modeliavimas universitetinėse studijose. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, Edukologija (07S). Kaunas
105. Žadeikytė, R. (2008 12 29) Universitetas tikisi išgelbėti apskritį. [Žiūrėta 2011 03 25]. Prieiga per internetą: <<http://www.skrastas.lt/?data=2008-12-29&rub=1065924812&id=1230462466&page>>
106. Želvys, R. (2001) Švietimo vadybos pagrindai. Vilniaus universiteto leidykla.

PRIEDAI

Anketos sudarymo konstruktai

Eil. Nr.		Konstruktai	Turinys
1.	I.	Studentų turimos žinios apie demokratijos ir autonomijos sampratą	Tirta, ŠU studentų žinios apie demokratijos sąvokos supratimą, analizuojant studentų krepšelio sistemą bei universiteto autonomiją.
2.	II.	Studentų turima informacija ŠU universiteto valdymo organus	Tirta, ar studentai yra susipažinę su savo universiteto statutu, žino, kas yra universiteto taryba, dekanatas, katedra.
3.	III.	Studentų žinios apie jų teises.	Tirta, ar studentai numano, kas jiems atstovauja, ar patys naudojami savo teisėmis, ir
4.	IV	Studentų aktyvumo nustatymas	Analizuota, ar studentai yra aktyvūs, kokios priežastys lemia jų aktyvumą, arba neaktyvumą.
5.	V	Studentų siūlymai, kad universitetas taptų demokratiškesnis.	Pateikti studentų pasiūlymai universiteto demokratiškumui skatinti.

2. Priedas

Sveiki!

Ši tyrimą atlieka Šiaulių universiteto Švietimo vadybos nuolatinių magistrantūros studijų studentė Jurgita Morkūnaitė. Šiuo tyrimu siekiama išsiaiškinti ir atskleisti studentų nuomonę apie demokratinių principų raišką aukštojoje mokykloje.

Tyrimo duomenys bus panaudoti rengiant mokslinį tiriamąjį darbą, todėl tikiuosi nuoširdžių

atsakymų į klausimus. Anketa yra anoniminė, todėl įrašyti vardo ir pavardės nereikia.

Anketą prašome užpildyti pabraukiant tinkamą variantą ir pabaigiant sakinį (ne mažiau nei du sakiniai)

Iš anksto dėkoju už atsakymus.

Jūs esate: Vyras Moteris

Jūsų amžius (įrašykite) _____

1. Demokratija tai, (ne mažiau du aspektai) .....
2. Šiaulių universitetas, Jūsų nuomone, yra demokratiškas, nes / nėra demokratiškas, nes .....
3. Studentų krepšelio sistema yra demokratiška, nes / nėra demokratiška, nes .....
4. Jūsų nuomone, Šiaulių universitetas yra autonomiškas (nepriklausomas), nes / Šiaulių universitetas nėra autonomiškas, nes .....
5. Aš, studiju metu esu susipažinęs su Universiteto Statutu, nes / nesu susipažinęs su Universiteto Statutu, nes .....
6. Aš žinau, kas yra Universiteto Taryba, nes / Aš nežinau, kas yra Universiteto Taryba, nes, ...
7. Aš žinau, kas yra Universiteto Dekanatas, nes / Aš nežinau, kas yra Universiteto Dekanatas, nes .....
8. Aš žinau, kas yra Universiteto katedra, nes / Aš nežinau, kas yra Universiteto katedra, nes .....
9. Jūsų nuomone, dėstytojai elgiasi demokratiškai su studentais, nes/ elgiasi ne demokratiškai, nes .....
10. Aš dalyvauju visuomeninėje universiteto veikloje, nes / Aš nedalyvauju visuomeninėje

<p>universiteto veikloje, nes (jei nedalyvaujate sekantis 12 klausimas)</p> <p>.....</p>
<p>11. Jei dalyvaujate, tai Jūs esate grupės seniunas, fakulteto atstovybės narys, ar kita? (pabraukti teisingą).....</p>
<p>12. Aš žinau, kad studentų poreikius atstovauja.....(pabaikite sakinį)</p>
<p>13. Aš esu aktyvus studentas, nes / Aš nesu aktyvus studentas, nes</p> <p>.....</p>
<p>14. Jūs domitės studentų teisėmis, nes/ Jūs nesidomite studentų teisėmis, nes (Jei nesidomite sekantis 16 klausimas)</p> <p>.....</p>
<p>15. Išvardink Tau žinomas studentų teises?</p> <p>.....</p>
<p>16. Universitete jaučiate akademinę, studijų pasirinkimo laisvę, nes / nejaučiate akademinę, studijų pasirinkimo laisvę, nes</p> <p>.....</p>
<p>17. Jūsų universitete yra akademinė oligarchija,(akademinė mažuma), kuri Universiteto valdyme priima savo interesams naudingus sprendimus. Pritariate teiginiui, nes / nepritarėte teiginiui, nes</p> <p>.....</p>
<p>18. Jūsų pasiūlymas/ai, kad Universitetas taptų demokratiškesnis, autonomiškesnis, laisvesnis yra:</p> <p>.....</p>

Dėkoju už atsakymus ☺